

Torsdagen den 3 april fm.

Kl. 12.00

Val av tredje vice talman

1 § Val av tredje vice talman

Anf. 1 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Jag ber att till tredje vice talman få föreslå Bertil Fiskesjö.

Kammaren godkände att förevarande val fick ske med acklamation och utsåg till tredje vice talman *Bertil Fiskesjö* (c).

Anf. 2 TALMANNEN:

Jag ber att få hälsa tredje vice talmannen välkommen och ber honom inta sin plats på podiet.

Anf. 3 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ:

Herr talman! Jag ber att få tacka kammaren för det förtroende som har visats mig genom det förrättade valet.

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1985/86:153 till utrikesutskottet

1985/86:159 till jordbruksutskottet

1985/86:160 till skatteutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1985/86:21 till utbildningsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:337 och 338 till skatteutskottet

1985/86:339–341 till socialförsäkringsutskottet

1985/86:342 yrkande 13 till konstitutionsutskottet
i övrigt till socialförsäkringsutskottet

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Arbetsmarknadspolitiken

1985/86:343 och 344 till socialförsäkringsutskottet
1985/86:345 yrkande 4 till konstitutionsutskottet
i övrigt till socialförsäkringsutskottet
1985/86:346 till socialförsäkringsutskottet
1985/86:347 yrkande 6 till konstitutionsutskottet
i övrigt till socialförsäkringsutskottet
1985/86:348 till socialförsäkringsutskottet
1985/86:349–371 till kulturutskottet
1985/86:372 och 373 till finansutskottet
1985/86:374–386 till utbildningsutskottet
1985/86:387 till arbetsmarknadsutskottet
1985/86:388–399 till näringsutskottet
1985/86:400–410 till lagutskottet
1985/86:411 till finansutskottet
1985/86:412–417 till näringsutskottet
1985/86:418–422 till skatteutskottet
1985/86:423 till socialutskottet
1985/86:424 yrkandena 4 och 5 till socialförsäkringsutskottet
i övrigt till socialutskottet
1985/86:425 till socialutskottet
1985/86:426 yrkande 1 till socialutskottet
yrkandena 2–4 till socialförsäkringsutskottet
1985/86:427 till socialutskottet
1985/86:428–444 till skatteutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1985/86:19
Socialutskottets betänkanden 1985/86:11–15

6 § Arbetsmarknadspolitiken

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:11 om arbetsmarknadspolitiken (prop. 1985/86:84 och 1985/86:100 delvis).

Anf. 4 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Varje försök att driva en framgångsrik sysselsättningspolitik står och faller med sambandet mellan verklighet och medel. Uppfattningen om verkligheten måste bygga på en grundlig analys som definierar problemen och deras orsaker. Analysen läggs sedan till grund för en politisk strategi som har realistiska möjligheter att lösa problemen och leda fram till de uppställda målen. Först då finns förutsättningar att bli framgångsrik.

En analys av läget på arbetsmarknaden i dag ger följande bild.

Arbetsmarknaden har försvagats under en 15-årsperiod. De enskilda människornas möjligheter att ta sig in och stanna på arbetsmarknaden har minskat. Deras handlingsutrymme har krympt, bl. a. genom en felaktig löneutveckling och därav följande lönestruktur som gjort det svårt för alla

andra än de mest högproduktiva grupperna att konkurrera om jobben. Ungdomarna har i ökande grad stängts ute genom en växande ström av lagar och avtal som försvårat deras möjligheter att få det första jobbet. Industrijobbens andel av sysselsättningen har trendmässigt minskat, eftersom tillväxten i den exportinriktade storindustrin med hög rationaliseringstakt favoriserats och framväxten av en stark småföretagsamhet direkt missgynnats. Den offentliga sektorn har, i skydd av starka monopol och ständigt ökande skattetryck, genom en konsekvent förd politik fått ta över rollen som sysselsättningsmotor på arbetsmarknaden, med minskat utrymme för arbetsmarknadens privata sektorer som följd. Den privata tjänste- och servicesektorn tillåts inte spela huvudrollen och öka sysselsättningen eftersom den utestängs från viktiga verksamhetsområden genom dels de starka och på senare tid t. o. m. förstärkta offentliga monopolen, dels skatte- och arbetsgivaravgiftssystemen som hindrar enskilda människor att efterfråga privata tjänster och service. Rörlighet och omställningsförmåga hos företag och enskilda på arbetsmarknaden har minskat på grund av höga skatter och en flora av arbetsmarknadslagar som stimulerar till orörlighet i stället för vilja till omställning. Bristerna i sambandet mellan arbetsmarknadens efterfrågan på utbildning, kompetens och kunskaper och utbildningssystemets möjligheter att svara upp emot dessa krav är förskräckande stora. Den mycket omfattande arbetsmarknadspolitiken har satt AMS-jobb för stunden före omställning, effektiv arbetsförmedling och en nära kontakt med verkligheten på arbetsmarknaden.

Dessa problem och flera därtill har gett oss en svag arbetsmarknad där arbetslösheten, oavsett hur vi mäter den, vuxit trendmässigt. I slutfaserna av en högkonjunktur kan vi än en gång konstatera att antalet enskilda som står utanför den riktiga arbetsmarknaden är större än någon gång tidigare. Strukturarbetslösheten, som slår särskilt hårt mot den äldre arbetskraften, är värre än tidigare. Ungdomsarbetslösheten är fortsatt hög och riskerar att växa ytterligare i framtiden. Arbetsmarknadsministerns egna rådgivare i departementet varnar för rekordarbetslöshet om bara några få år.

Visst har jobben blivit något fler under en kort period – allt annat hade varit anmärkningsvärt efter två stora devalveringar och en förbättrad konjunktur. Problemet är bara att regeringen, dessa positiva faktorer till trots, inte lyckats åstadkomma tillräckligt hög tillväxt i ekonomin för att de nya jobben skall räcka till för dem som drabbas av arbetslöshet eller söker sig ut på arbetsmarknaden för att få sitt första jobb. Socialdemokratiska regeringar är uppenbart oförmögna att åstadkomma tillräcklig fart i ekonomin så att tillräckligt många nya arbetstillfällen blir till.

Den tredje vägens politik med arbete åt alla som främsta mål håller de facto på att falla sönder. Ingen, inte ens socialdemokraterna, har anledning att vara förvånad över detta eftersom det enda nya med den tredje vägens politik är namnet. Innehållet bygger på gammalt traditionellt socialdemokratiskt tankegods, som tyvärr inte står sig som lösning på de problem som den egna politiken skapat i ekonomin och på arbetsmarknaden. Den ensidiga satsningen på den exportinriktade industrin räcker inte längre för att öka sysselsättningen tillräckligt mycket. Med mycket hög produktionstillväxt kan möjligen, förutsatt bästa tänkbara förutsättningar, jobben i industrin behåll-

las på nuvarande nivå. Men inte ens det är tyvärr troligt. Den offentliga sektorn, hjärtat i socialdemokratisk sysselsättningsstrategi, kan av kända skäl inte fortsätta att växa. Den omfattande arbetsmarknadspolitiken har nått gränsen för vad som är sunt för arbetsmarknadens möjligheter att fungera effektivt och för vad som är möjligt för en hårt ansträngd statskassa. Av samma skäl, men också av rent mänskliga och sociala skäl, är det inte heller möjligt att fortsätta att hålla tillbaka arbetslösheten genom att minska antalet arbets sökande i ett system av omfattande förtidspensionering.

Fru talman! Det enda regeringen har åstadkommit av egen kraft och som påverkat förutsättningarna för sysselsättningen positivt är devalveringen hösten 1982 – ett beslut som regeringen själv med förkärlek beskriver som höjden av handlingskraft men som alla vet är en sista desperat handling när den egna politiska uppfattningen sätter absoluta gränser för hur den ekonomiska politiken kan utnyttjas.

Det är ett beklagligt faktum, fru talman, att de socialdemokratiska grundvärderingarna inte ger den förutsättning för en omprövning av den förda politiken som krävs för att regeringen skall kunna formulera en sysselsättningspolitisk strategi som leder oss bort från arbetslöshetshotet. Det är säkert också förklaringen till att regeringens företrädare ägnar huvuddelen av sina framträdanden – så få som de nu brukar vara – i den arbetsmarknadspolitiska debatten åt att skryta över de mediokra resultat som i realiteten uppnåtts under högkonjunkturen och också med förkärlek förtiga att man utöver devalveringen och en fortsatt alltför snabb ökning av sysselsättningen inom den offentliga sektorn själva egentligen inte åstadkommit någonting av bestående värde för en stabil och hög sysselsättning i framtiden. Förklaringen, fru talman, är att alla andra faktorer som bidragit till att öka antalet jobb under högkonjunkturen faktiskt har föranletts av en politik som formulerats och drivits i andra länder än i Sverige.

Vad skulle t. ex. ha hänt under de senaste åren på den svenska arbetsmarknaden om inte den ekonomiska politiken i USA fungerat som motor i en stigande internationell konjunktur? Om huvuddelen av industrinationerna inte fört en konsekvent antiinflationspolitik som hjälpt den svenska regeringen att trots egna misslyckanden och en fortsatt högskattepolitik något minska inflationstakten? Om den internationella räntenivån inte fallit? Om den sjunkande dollarkursen uteblivit? Om oljepriserna inte sjunkit drastiskt? Då hade faktiskt förutsättningarna för det ni kallar den tredje vägens politik inte funnits, och arbetslösheten hade varit ännu högre än den är i dag.

Fru talman! Man måste med stort allvar fråga sig varför det blivit som det blivit, varför devalvering, högkonjunktur och en positiv ekonomisk utveckling i omvärlden inte räckt till som hjälpmedel för regeringen att åstadkomma högre ekonomisk tillväxt, fler riktiga jobb och lägre arbetslöshet.

Utifrån det enkla men mycket talande ekonomiska antagandet att varje procents tillväxt i ekonomin skapar 20 000 nya riktiga jobb, borde varje regering som verkligen vill uppnå full sysselsättning satsa fullt ut på just snabb ekonomisk tillväxt. Förklaringen till att socialdemokraterna inte gjort detta och inte kommer att göra det är avslöjande. Man kan helt enkelt inte! Snabb ekonomisk tillväxt kan aldrig bli huvudinstrumentet i en socialdemokratisk sysselsättningsstrategi, eftersom de socialistiska värderingar man

bygger sin politik på inte tillåter det.

För socialdemokrater är den ekonomiska tillväxten både en vän och en fiende. Den är en vän när det gäller att skapa växande skatteintäkter och de stora resurser som den offentliga sektorn kräver för att fungera, men den är en fiende när den samtidigt skapar växande ekonomiska resurser och därmed frihet för enskilda människor. Den är en partner när den hjälper till att öka den kollektiva anonyma kapitalbildningen och koncentrationen i ekonomin eller när den gestaltar sig i form av lättkontrollerade storföretag som kan förmås att samarbeta, men den är lika mycket en fiende när den innebär att hundratusentals enskilda människor får ökad frihet och skapar för sig själva och sina närmaste. Den är en vän till socialdemokratien och de socialistiska värderingarna också när resultaten kan kontrolleras och fördelas i ett jämnt lager över medborgarna genom kollektiva, politiskt eller fackligt styrda organ, men den är lika mycket en fiende när den samtidigt riskerar att bli till växande inkomster, ja kanske t. o. m. små förmögenheter, för vanliga hårt arbetande och satsande människor.

Därför, fru talman, lär det aldrig bli något lyckligt äktenskap mellan det socialdemokratiska partiet–arbetarrörelsen och den ekonomiska tillväxten och därmed inte heller någon fungerande socialdemokratisk tillväxtpolitik ut ur den växande arbetslösheten.

Men det är värre än så. Det är t. o. m. så illa ställt att regeringen, även om den skulle vilja byta fot och ändra politik, inte förmår genomföra detta. Varje del i den traditionella socialdemokratiska sysselsättningsstrategin vaktas nämligen av mäktiga intressen inom den s. k. rörelsen.

Inte kommer LO att tillåta att arbetslöshetsförsäkringen ändras så att parterna på arbetsmarknaden tvingas betala en större del, att det införs en allmän arbetslöshetsförsäkring som ger fler arbetslösa ett bättre skydd än i dag. Lars Ulander kan väl inte heller tänka sig rejäla marginalskattesänkningar för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Det har han ju avvisat otaliga gånger. Samma sak gäller säkerligen för en nödvändig uppluckring av arbetsmarknadslagarna – eller hur, arbetsmarknadsministern?

Eller återigen till Lars Ulander: Detsamma gäller väl också en politik som får facket att acceptera lägre ingångslöner för ungdomar? Eller för att fortsätta uppräkningsen: mindre AMS-åtgärder och större krav på den enskilde arbetssökande, något som ni tidigare, när vi har föreslagit detta, har avvisat som socialt oansvarigt. Och hur ställer ni er till en radikal minskning av antalet ungdomar i ungdomslag som ni alltid tidigare avvisat? Och till sist: en förändring som leder till större lönespridning är något som ni alltid avvisat med argumentet att det är en politik som syftar till att knäcka facket.

Fru talman! Bakgrunden till dagens arbetsmarknadspolitiska debatt är ett talande exempel på socialdemokraternas hat–kärleks-förhållande till den ekonomiska tillväxtens möjligheter att skapa tillräckligt många nya riktiga jobb. Socialdemokraterna här i riksdagen kommer om en stund att avvisa den politik vi moderater förordar för att uppnå lägre arbetslöshet, högre sysselsättning och en bättre fungerande arbetsmarknad. Detta sker samtidigt som arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijons egna rådgivare i en arbetsgrupp redovisar en rapport med titeln Arbetsmarknadspolitikens roll, inriktning och omfattning, som i sin analys på många väsentliga punkter, ja,

nästan i sin helhet överensstämmer med den politik som vi för fram men som ni i dag avvisat på den grunden att den skulle skapa högre arbetslöshet. Den här rapporten, fru talman, skall socialdemokraterna och regeringen såvitt jag förstår sedermera använda som diskussionsunderlag i sökandet efter förnyelse av den arbetsmarknadspolitik som de upptäckt inte fungerar.

Vi moderater och arbetsmarknadsministrarnas arbetsgrupp varnar för rekordarbetslöshet om några få år om politiken inte läggs om. Regeringen och riksdagens socialdemokrater viftar bort fakta och bryr sig inte om varningen. Man föredrar – eller har i alla fall hittills föredragit; vi får väl se vad arbetsmarknadsministern säger i dag – att skryta om det som varit och vägrar att tala om problemen i framtiden.

Arbetsmarknadsministrarnas arbetsgrupp instämmer i de moderata kraven på satsningar på s. k. utbudsstimulerande åtgärder, dvs. skattesänkningar, avregleringar och avmonopoliseringar, som underlättar och förbilligar en produktionsökning. Regeringen och riksdagens socialdemokrater avvisar också detta. Vi moderater och arbetsgruppen är vidare överens om utbildningens stora betydelse för hög sysselsättning och låg arbetslöshet och för enskilda människors omställningsförmåga på arbetsmarknaden. Trots detta avvisar ni socialdemokrater våra förslag, som i dag ligger på riksdagens bord, om en snabb förstärkning av arbetsmarknadsutbildningens resurser. Ni föredrar i stället att också fortsättningsvis lägga tyngdpunkten vid era arbetsmarknadspolitiska satsningar på korta och konstlade AMS-jobb.

Vi moderater förordar en neddragning av de korta AMS-jobben för att minska de inlåsnings effekter som alltför omfattande AMS-åtgärder leder till. Arbetsmarknadsministrarnas arbetsgrupp instämmer och skriver: "Sysselsättningspolitiken innebär en balansgång mellan strävan efter sysselsättningstrygghet för alla vid varje tidpunkt och ambitionen att skapa en sådan flexibilitet på arbetsmarknaden att tillväxtens krav på anpassning och rörlighet tillgodoses."

S-gruppen blundar och avvisar våra förslag.

Moderata samlingspartiet, med stöd av arbetsgruppen i arbetsmarknadsdepartementet, manar till löneavtal i framtiden som ökar lönedifferenserna på arbetsmarknaden. Anna-Greta Leijon och socialdemokraterna i riksdagen beskriver detta som attacker mot facket och avvisar varje sådan tanke. Vi moderater kräver, och får stöd av arbetsgruppen, ökade incitament, som det heter, för arbete, sparande och investeringar för att åstadkomma en snabbare ökning av antalet jobb, men också detta avslås utan spisning.

Arbetsgruppen kräver också en förändrad och effektiviserad arbetsmarknadspolitik, som bättre – som det heter – kan stötta den allmänna ekonomiska politikens inriktning på högre tillväxt. Man kan nästan tro, fru talman, att arbetsmarknadsministrarnas rådgivare lagt kalkerpapper under moderata samlingspartiets partimotion om arbetsmarknadspolitiken från januari och skrivit av den på snart sagt varje väsentlig punkt.

De ifrågasätter t. ex. om arbetsmarknadspolitiken i tillräcklig grad har varit kopplad till strategin för den allmänna ekonomiska politiken. Jag har hört och läst det förr, ja, t. o. m. skrivit samma sak. Man kritiserar arbetsmarknadspolitiken för att i alltför hög grad vara inriktad på den

offentliga sektorn i stället för på den privata sektorn. Ja, det har jag också hört förr.

Man förordar att arbetsmarknadspolitiken skall inriktas på att underlätta arbetsmarknadens funktionssätt genom en bättre och effektivare arbetsförmedling. Volymen av kortvariga AMS-jobb bör reduceras. Man kräver bättre planering och bättre resultatuppföljning av arbetsmarknadspolitikens resultat och konstaterar att mycket talar för att det finns utrymme för ytterligare effektivitetshöjningar genom förbättrade styrsystem och förbättrad resultatuppföljning. Man försvarar, men bara halvhjärtat och utomordentligt ovilligt, det offentliga förmedlingsmonopolet, men man har i detta försvar mycket svårt att finna bärande argument mot dess avskaffande. Man drar samma slutsatser som vi gör när det gäller ineffektiviteten i rekryteringsstödet och konstaterar att detta medfört mycket låga sysselsättnings effekter och kräver bättre resultat. Man är starkt kritisk mot att beredskapsarbeten används som förstahandsåtgärd i arbetsmarknadspolitiken. Mängden AMS-jobb har varit för stor och överskridit den nivå då de är effektiva och åstadkommer bestående arbetsmarknadspolitiska resultat. Beredskapsarbetenas starka inriktning på ungdomar – de har senare ersatts med ungdomslag – konstateras vara följden av brister inom andra politikområden. Beredskapsarbetena och ungdomslagen har dessutom satts in alldeles för tidigt i arbetslöshetscykeln, vilket föranleder följande kommentar från expertgruppen i arbetsmarknadsdepartementet:

”I många fall av dessa kan möjligheten till direkt arbetsplatsplacering knappast ha kunnat prövas särskilt ingående av arbetsförmedlingen.”

Utvecklingen av debatten om ungdomsarbetslösheten och regeringens politik mot ungdomsarbetslösheten måste vara något av ett intellektuellt och sakligt nederlag för arbetsmarknadsministern. Ni står numera så gott som helt isolerade i er uppfattning att ungdomslag, beredskapsarbeten, Örebro-modeller och all sköns andra s.k. sysselsättningskapande åtgärder för ungdomar inom den offentliga sektorn är det bästa som kan göras för att minska den höga ungdomsarbetslösheten.

Fru talman! Det är nu några år sedan arbetsmarknadsministern och jag här i kammaren så gott som varje vecka hade våra drabbningar om lärlingsutbildning, ungdomslagen, realistiska ingångslöner för ungdomar, arbetsmarknadslagstiftningens hinder och den allmänt passiva attityden från socialdemokraternas sida att verkligen ta tag i de grundläggande orsakerna till den trendmässigt växande ungdomsarbetslösheten.

Det var på den tiden ingen gräns för hur oansvariga vi var i vår kritik. Ungdomslönerna var inget som helst problem. Arbetsmarknadslagstiftningen orsakade inga svårigheter för ungdomarna att ta sig in på den riktiga arbetsmarknaden. Lärlingsutbildningen i modern form som vi föreslog beskrevs som ett regelrätt sabotageförsök mot ungdomarnas möjligheter att få en riktig utbildning. Ungdomslagen var det bästa som hänt ungdomarna sedan Hedenhös, och det fanns inte ett uns av realism i den analys och de förslag som moderata samlingspartiet förde fram.

Fru talman! Nu sitter arbetsmarknadsministern och socialdemokraterna i kammaren med en bunt undersökningar och utredningar i knät, vilkas omfattning och fysiska tyngd måste göra det svårt att bära allt i famnen på en

gång. Vad värre är, det är inte bara tungt, innehållet på varje punkt redovisar att moderata samlingspartiet har haft och har rätt. Ni har en ÖGY-utredning som bekräftar behovet av arbetsplatsförlagd yrkesutbildning. Ni har en departementsrapport från experterna i arbetsmarknadsdepartementet, som talar om behovet av inskolningslöner, kritiserar inriktningen på ungdomslagen, talar om inskolningsplatser och kritiserar inlåsningseffekterna av en omfattande AMS-politik, vilket även gäller ungdomslagen.

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt och påminna arbetsmarknadsministern om ungdomslagen och en intervju som hon gav till tidningen Aktuell i politiken, nr 9 1984.

”Ungdomslagen – att vi klarade att genomföra den. Det är jag mest nöjd med. Det säger Anna-Greta Leijon när vi ber henne ange det mest lyckade hon hittills gjort som arbetsmarknadsminister”.

Därefter följer en beskrivning av en debatt i kammaren mellan mig och arbetsmarknadsministern, som jag inte tänker återge, främst på grund av den stora mängden oförskämdheter. Därefter följer:

”Hon döljer heller inte i intervjun sin tillfredsställelse över ungdomslagen, som ny sysselsätter 30 000 ungdomar i åldrarna 18–19 år. Starten av ungdomslagen har varit mer lyckad än någon vågade tro. Det här är också bara början. Vi ger ungdomarna något vettigt att göra i stället för att lyfta kontant arbetslöshetsunderstöd. Men verksamheten i ungdomslag innehåller mycket mer. Arbetet skall bedrivas i kombination med utbildning.”

Fru talman! Den lyckade starten, som arbetsmarknadsministern beskriver i intervjun, visade sig lyckligtvis – och förhoppningsvis – i stället bli början till slutet. I dag står arbetsmarknadsministern och socialdemokraterna helt ensamma i sin uppfattning att ungdomslagen är det bästa som hänt.

Arbetsmarknadsministerns egna experter är kritiska mot omfattningen, som enligt deras uppfattning bör minskas rejält. De instämmer i vår kritik mot den ensidiga inriktningen mot den offentliga sektorn och mot förhållandet att ungdomslagen satts in som första i stället för som sista åtgärd. Riksrevisionsverket, som också tittat på det här, säger i stort sett samma sak. Ja, nu har arbetsmarknadsministern inte ens AMS stöd längre, eftersom verksledningen och styrelsen bara häromdagen föreslog att ungdomslagen skall ersättas av andra åtgärder som inte medför alla ungdomslagens negativa effekter. Ryktet förtäljer också att en preliminär rapport från den utredning angående ungdomslagen som arbetsmarknadsministern själv beställt från Göteborgs universitet bekräftar den ursprungliga kritiken – vår kritik – mot ungdomslagens sätt att fungera. Där lär sägas att ungdomslagen medför att ungdomarna blivit ett ”arbetsmarknadens B-lag” som fungerar som arbeidskraftsreserv, framför allt för den offentliga sektorn. Därmed har ungdomarna fått ännu svårare att få fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden.

Detta och mer därtill bekräftar också den gamla SINOVA-rapporten om ungdomslagen som vi talat om så många gånger tidigare här i kammaren och som på den tiden avfärdades av arbetsmarknadsministern som ovederhäftig och ovetenskaplig. Min fråga är enkel att besvara, Anna-Greta Leijon. Hur mycket mer av kallhamrade fakta om ungdomslagens svagheter och många negativa effekter behövs för att arbetsmarknadsministern skall ändra uppfattning, lyssna på kritiken och ta fasta på de förslag som under flera år

lagts fram här i riksdagen, bl. a. av moderata samlingspartiet? Hur länge skall ungdomslagen få fortsätta att förstöra ungdomarnas möjligheter att få riktiga jobb? Är Anna-Greta Leijon beredd att ta avstånd från sina uttalanden 1984 om ungdomslagens förträfflighet, som jag tidigare citerade, och snabbt göra något konstruktivt åt problemen?

Arbetsmarknadsministrarnas arbetsgrupp behandlar också frågan om styrning och granskning av effektiviteten inom arbetsmarknadsverket, en fråga som vi moderater ägnat mycket tid och arbete under senare år. Man kräver, liksom vi gör, bättre resultatredovisning baserad på analyser av resultaten av insatta resurser. Man skriver t. ex. – och det är betecknande att det är sida upp och sida ner av kritik mot effektiviteten – att ”den senaste verksamhetsberättelsen” – från arbetsmarknadsverket alltså – ”kan väl mäta sig med näringslivets årsredovisningar när det gäller verksamhetsbeskrivning, inte minst layout-mässigt. Men den är klart underlägsen när det gäller resultatredovisning.”

Så mycket var alltså alla era predikningar här i kammaren under senare år om AMS effektivitet värda. Arbetsmarknadsministrarnas experter vill också att AMS regelbundet skall redovisa verksamhetens omfattning, inriktning och resultat, t. ex. i form av kvartalsrapporter. Jag tror också att jag hört det förut. De föreslår att regeringens och riksdagens former för styrning av AMS bör utvecklas, så att den nuvarande detaljstyrningen inte hamnar i konflikt med den målstyrning som numera tillämpas inom AMS. Här är det på sin plats att påminna t. ex. Lars Ulander om moderata samlingspartiets förslag om friare medelsanvändning med hårdare resultatkrav som ligger på riksdagens bord och som han kommer att avvisa i dag.

Fru talman! Sist men därför inte minst viktigt i en lång behandling av en nog så intressant rapport kommer vi till arbetsmarknadsdepartementsexperternas synpunkter på arbetslöshetsersättning och kontantstöd. Vi moderater har förelagt riksdagen förslag om hur det första steget mot en allmän arbetslöshetsförsäkring, delvis finansierad med s. k. ”raka rör” från parternas förhandlingsbord till de arbetslösa, skall kunna tas redan i år. Vi har tidigare pekat på de stora svagheter som det nuvarande systemet medför. Vi kan konstatera nu, med stor tillfredsställelse, Anna-Greta Leijon, att vi åtminstone har stöd bland arbetsmarknadsdepartementets experter. De skriver att ”det är angeläget att arbetsmarknadspolitiken mer kan inriktas mot aktiva åtgärder så att kontantstödet stigande andel kan nedbringas. Men också finansieringsfrågorna är viktiga att granska närmare bl. a. om parterna på arbetsmarknaden ska ta ett ökat ansvar för kostnaden för arbetslöshetsförsäkring”.

Det förefaller, fru talman, som om insikten om vad som måste göras, eller borde göras, för att undvika rekordarbetslöshet och öka sysselsättningen nu har börjat tränga in i arbetsmarknadsdepartementets korridorer. Men samtidigt visar det sig – oroande nog – att socialdemokraterna inte har förmåga att ta fasta på de kloka ord som sagts. I dag kommer man nämligen i stor utsträckning att avvisa samma politik som den som föreligger i form av konkreta förslag på riksdagens bord.

”Att vilja men inte kunna” är ett uttryck som ger en bra beskrivning av den socialdemokratiska positionen i sysselsättnings- och arbetsmarknadspoliti-

ken. Vi har sannolikt inte på mycket länge haft en svagare regering vad gäller sysselsättningspolitikens område än den vi har i dag.

Fru talman! Jag – och säkert även experterna i arbetsmarknadsdepartementet, om de hade haft möjlighet – yrkar bifall till de moderata reservationer som är fogade vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 11 och där vår politik finns redovisad.

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det finns en bred politisk uppslutning bakom målet arbete åt alla i vårt land. Vi är alla medvetna om arbetets betydelse för den enskilde, som i hög grad är ekonomiskt betingad. Men det gäller även och inte minst i social och mänsklig bemärkelse. Vi vet vad det innebär för den enskilde att stå utanför arbetsmarknaden. Den arbetslöse får inte bara ekonomiska problem, utan också negativa sociala och mänskliga konsekvenser gör sig väldigt snabbt märkbara. Jag är övertygad om att det samhällsekonomiskt finns en god samstämmighet när det gäller målet, nämligen att det är väl motiverat med målmedvetna och kraftfulla insatser för att hålla arbetslösheten nere.

Vad som särskilt oroar är att vi trots goda förutsättningar – trots högkonjunktur och god export – har så svårt att komma ned på betydligt lägre nivåer när det gäller den öppna arbetslösheten och antalet personer som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är visserligen sant att vi aldrig har haft så många människor med förvärvsarbete som vi nu har. Men det är också sant att vi aldrig har haft så många som befinner sig utanför den reguljära arbetsmarknaden. Om vi jämför med den förra högkonjunkturen, 1980, finner vi att sammanlagt ungefär 200 000 människor stod utanför den reguljära arbetsmarknaden. Nu är situationen den – alltså i en liknande konjunktur – att siffran stigit till ca 300 000 människor, som antingen är öppet arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Den långsiktiga trenden har inneburit att vi efter varje lågkonjunktur hamnar på allt högre arbetslöshetsnivåer. Arbetsmarknadsdepartementets egna utredare konstaterar att det numera är så, att endast hälften av dem som blir arbetslösa under en lågkonjunktur får ett arbete när de ekonomiska förutsättningarna förändras till det bättre. Övriga förblir alltså utan arbete även under högkonjunktur. Det behövs, säger utredarna, "något alldeles extraordinärt" för att stoppa den trendmässiga ökningen av arbetslösheten.

Arbetsmarknadspolitiken har alltså två sidor. Den ena sidan är ljus och positiv – dvs. många människor har ett förvärvsarbete. Vidare är det också mycket bra att fler kvinnor har ett förvärvsarbete. Den andra sidan är däremot mörk. Trots goda tider och trots regeringens nog så skrytsamma tal om att Sverige är på rätt väg har arbetsmarknaden uppvisat svåra brister. Sedan socialdemokraterna kom i regeringsställning 1982 har vi upplevt den högsta arbetslösheten i Sverige i modern tid. Det gäller såväl andelen öppet arbetslösa som de absoluta arbetslöshetstalen. Även om arbetslösheten under det senaste året har minskat, står bortemot 100 000 fler utanför den reguljära arbetsmarknaden, jämfört med siffrorna under högkonjunkturperioden kring 1980. Detta är illavarslande.

De nya djärva grepp som regeringsföreträdare gärna talar om vid politiska

högtidsmöten lyser fortfarande med sin frånvaro. Ingenting av det som skulle vända en svår utveckling har anmälts, vare sig i budgetpropositionen som lades fram i januari eller i den departementsutredning som kom i februari. Den socialdemokratiska majoriteten i arbetsmarknadsutskottet hänger sig åt att försvara den förda regeringspolitiken som den enda möjliga. Regeringen hänvisar till att man tänker återkomma till saken i kompletteringspropositionen. Därvidlag finns det förvisso mycket att hämta in, om uttalade ambitioner skall kunna uppnås.

AMS-chefens omdöme att budgetpropositionen är ett provisorium kan synas hårt, men det stämmer i stora delar rätt väl. Regeringens förslag till A-kasseersättning blev ett praktexempel på virrvarret av åsikter. Regeringens förslag om en blygsam uppräkningshöjning av högsta A-kasseersättning från 315 till 335 kr. ansåg vi från folkpartiets sida vara alltför låg. Man skall dessutom beakta att ersättningen har legat på samma nivå under lång tid och att de arbetslösa har en hel veckas karenstid. Kritik på den här punkten kom framför allt från fackligt håll.

Efter någon eller ett par veckor av turbulens inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen väcktes en motion där det förordades en höjning med ytterligare 25 kr. utöver regeringens förslag. Vid en hastigt hopkommen presskonferens presenterades den socialdemokratiska riksdagsmotionen av ingen mindre än finansminister Feldt, som nu hade övergivit sitt eget och regeringens förslag och solidariserade sig med en nivå på högsta A-kasseersättning som sammanföll med både s-motionen och förslag från folkpartiet. Med det kunde en majoritet mobiliseras i utskottet för detta förslag. I sak är det som skedde positivt, och folkpartiet har för sin del också dragit den finansiella konsekvensen av utskottsförslaget. Men visst är det, fru talman, svårt att motionera då framlagda regeringsförslag desavoueras av finansministern. Det illustrerar på ett tydligt sätt minoritetsregerandets dilemma. Tala om flexibilitet!

En av bristerna i budgetpropositionen är att regeringen utgår från att arbetslösheten skall minska under nästa budgetår. Aftonbladet skrev i förrgår om sysselsättningen att molnen börjar hopa sig vid horisonten. Till hösten väntas arbetslösheten öka, och inför de utsikterna ser regeringspolitiken, som den hittills presenterats, alltför svag och passiv ut, enligt Aftonbladet.

Utsikterna på arbetsmarknaden är alltså inte särskilt ljusa. Vi måste emellertid ha klart för oss att det inte är arbetsmarknadspolitiken i sig som långsiktigt kan klara en svår situation. Huvudansvaret måste ligga på andra politikområden, främst på den ekonomiska politiken men också på näringspolitiska frågor.

I reservation 1 i det betänkande som vi nu behandlar har de icke-socialistiska partierna gemensamt pekat på de insatser som krävs för den ekonomiska tillväxt som behövs för att sysselsättningsproblemen skall kunna lösas. Där sägs klart ut att den industriella utvecklingen måste främjas. Detta är särskilt viktigt när det gäller småföretagen. Om det fördes en politik som stimulerade låt oss säga hälften av de hundratusentals småföretagarna att nyanställa en enda person, skulle det kunna innebära sensationella effekter för sysselsättningen.

Tyvårr tycks inte regeringen tillräckligt ha insett detta samband. Hade den det, skulle den bl. a. ha avvecklat löntagarfonderna, ändrat skattepolitiken och uppmuntrat företagsamheten. Men det är också viktigt att slå fast att parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar för att löneavtalen stannar vid en nivå som inte innebär att förutsättningarna för en positiv utveckling försämras.

Arbetsmarknadspolitiken kommer självfallet att ha en fortsatt mycket viktig, men ändå avgränsad roll. Departementets utredare hävdar en uppfattning som jag delar, nämligen att det krävs en starkare betoning av platsförmedlingens, arbetsvägledningens och utbildningens roll i arbetsmarknadspolitiken. En starkare knytning till näringslivet är också nödvändig. Detta gäller inte minst för ungdomar.

Vissa hoppfulla tecken kan nu ses inom det socialdemokratiska lägret. Det tycks finnas tankegångar på det arbetsmarknadspolitiska området som – om de förverkligas – kan främja utvecklingen inom arbetsmarknadspolitiken. De förändringens vindar som en tid har blåst inom arbetsmarknadsverket, som bl. a. inneburit ökade satsningar på service till arbetssökande och arbetsgivare och en nedtoning av den centrala byråkratin, upplevs som både positiva och verkningsfulla. Nu har ett antal politiskt väl förankrade tjänstemän i regeringens kansli, enligt tidningsuppgifter, fört fram idéer som tidigare kategoriskt avvisats från socialdemokratiskt håll. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern och regeringen på ett seriöst och konstruktivt sätt utan prestigemässiga läsningar griper sig an de uppslag som förts fram under senare tid.

I folkpartiets motioner har vi både till årets riksdag och tidigare gett många konstruktiva uppslag till en bättre fungerande arbetsmarknadspolitik. Vi har särskilt lagt stor vikt vid yrkesutbildningens flexibilitet och möjligheter som ger en yrkesmässig rörlighet på arbetsmarknaden och motverkar flaskhalsproblem. För ungdomarna skulle det vara särskilt angeläget med en förbättrad och förstärkt lärlingsutbildning och särskilda ungdomsavtal. Positivt är det intresse för det senare som nu noteras inom arbetsmarknadsverket.

Regeringens förslag att slopa rekryteringsstödet säger utskottet bestämt nej till. Rekryteringsstödet har varit ett effektivt hjälpmedel för arbetsförmedlarna när det gäller att förmå arbetsgivare att anställa arbetssökande som annars har svårt att få placering på arbetsmarknaden. Utnyttjandet av rekryteringsstödet har relativt sett varit mest omfattande i skogslänen. Det synes vara förhastat, för att inte säga obegripligt, att regeringen har velat slopa denna stödform som har varit både effektiv och kanske det bästa instrumentet för den enskilde platsförmedlaren i den operativa verksamheten. I ett par folkpartimotioner har vi föreslagit att rekryteringsstödet skall fortsatt kunna användas. Dessa och ett stort antal liknande motioner har tillstyrkts av utskottet, vilket innebär att regeringspropositionen avslås i denna del och rekryteringsstödet behålls.

När det gäller äldrestödet inom teko har utskottet valt att föreslå att riksdagen skall ge regeringen ett särskilt uppdrag. Anslagsbeloppet om 119 milj. kr. biträds, men när det gäller formerna har utskottet synpunkter som ytterligare bör övervägas. Från branschorganisationernas sida har det

framförts förslag om en omvandling av äldrestödet till någon form av avskrivningslån. Utskottet finner tankarna intressanta, och riksdagsmotioner som väcks i detta ärende borde hänvisas både till arbetsmarknadsutskottet och till näringsutskottet. Vi tror att regeringen bör pröva de här förslagen inte bara i lugn och ro utan också i positiv anda. Hans Nyhage och Lars Sundin m. fl. motionärer från den tekotäta Sjuhäradsbygden får därmed sina önskemål tillgodosedda, och regeringen får i uppdrag att återkomma till riksdagen med sitt resultat av denna prövning att omvandla äldrestödet till om möjligt en ännu bättre stödform inom ramen för ett neddraget statsbidrag.

En av arbetsmarknadspolitikens främsta uppgifter måste vara att stödja de svaga på arbetsmarknaden. För folkpartiet är det en fråga om solidaritet att ställa upp för t. ex. de arbetshandikappades berättigade krav att komma in på arbetsmarknaden. Utskottet har visserligen i betänkandet betonat att det är viktigt både för de arbetshandikappade och för samhällsekonomin att göra satsningar på denna grupp. Men mot den bakgrunden är det överraskande och djupt beklagligt att behöva konstatera att socialdemokraterna har valt att förena sig med moderaterna när det gäller att begränsa de arbetshandikappades möjligheter att få anställning med lönebidrag i bl. a. allmännyttiga organisationer. När vi vet att mer än 30 000 arbetshandikappade söker arbete varje månad, så är det givet att de socialdemokratiskt/moderata förslagen tvingar arbetshandikappade i onödan till förtidspension. Statsrådet Lindqvist, tidigare ordförande för de handikappade, gjorde vid sitt tillträde i regeringen ambitiösa uttalanden om att stoppa förtidspensioneringen genom att ge de handikappade ett arbete. Men fortfarande får vi konstatera att det är en läpparnas bekännelse.

Folkpartiet har lagt fram en rad förslag som återfinns i reservationerna. Det särskilda lönebidraget vill vi öka ut till att omfatta mer än dubbelt så många platser som regeringen föreslagit, dvs. ytterligare 1 500 platser. Taket för lönebidrag till de allmännyttiga organisationerna vill vi ta bort. Vidare vill folkpartiet öka ut de inbyggda verkstäderna samt prioritera så att också psykiskt utvecklingsstörda kan få arbete inom Samhällsföretagsgruppen. Samhällsföretags erbjudande att utöka antalet anställda med omkring 800 personer till en kostnad som ligger vid omkring hälften per arbetstillfälle ser vi som så intressant att det borde prövas. Från folkpartiets sida menar vi också att en satsning på åtgärder för arbete åt de handikappade måste innebära minskade krav på medel för bl. a. förtidspensionering. Det mänskligt positiva tillskottet för dessa människor skall heller inte underskattas. Här får vi alltför ofta prov på hur trögt det kan vara inom politiken. För förtidspensioneringen svarar ett annat departement, ett annat verk, ett annat riksdagsutskott, andra i och för sig dugande ämbetsmän. Här har vi de vattentäta skotten, och förlorarna – ja, det blir de arbetshandikappade.

Detta är kanske orsaken till att frågan om ett förbättrat, förenklat och utvidgat bilstöd till handikappade har stoppats undan i regeringskansliet. I snart fyra år har den socialdemokratiska regeringen sölat med denna reform. Trots ett enigt utredningsbetänkande, en positiv remissopinion och flera enhälliga riksdagsuttalanden om att få en reform som skulle hjälpa de handikappade att skaffa en egen bil, så har denna statsfinansiellt sett föga

kostsamma reform legat i byrålådan. Så sent som i maj 1985 beslöt riksdagen i ett förnyat uttalande att ett reformerat bilstöd skulle träda i kraft den 1 januari 1986. Nu anmäler regeringen att man tillsatt en ytterligare översyn.

I ett särskilt yttrande – med tanke på att huvudfrågan behandlas i socialförsäkringsutskottet men nuvarande anslag i arbetsmarknadsutskottet – har vi från oppositionens sida markerat att det här arbetet måste bedrivas med stor skyndsamhet och att ett förslag bör komma från regeringen före det här årets utgång. Det vore en skandal om ett nytt år skulle tima utan att regeringen gjort någonting åt denna både enkla och billiga, men för de handikappade ack så värdefulla reform.

Fru talman! Det är naturligtvis inte möjligt att rättvisande kommentera ett betänkande på nära 200 sidor på några minuter, och därför har jag valt att göra några principiellt viktiga markeringar om vår hållning i dessa frågor. Flera liberala riksdagsmän kommer senare i debatten att kommentera särskilda avsnitt med tyngdpunkt på ungdomarnas möjlighet till sysselsättning, en förbättrad arbetsmarknadsutbildning och ett mer rättvist försäkringssystem inom arbetsmarknaden.

Från folkpartiets sida är vi nu liksom tidigare beredda att medverka till en aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi vill också främja en positiv näringspolitik och en sanerad och sund samhällsekonomi. Vi tror på en mer fantasifull och flexibel åtgärdsarsenal. I det stycket finns det många konstruktiva och positiva signaler från arbetsmarknadsverket. Vi hoppas vidare att socialdemokraterna skall lösas från den byråkratiska kramp och det snäva partstänkande som så ofta har hindrat nytänkande och utveckling inom arbetsmarknadspolitiken.

Vi är också kritiska till den kraftiga neddragning av de ekonomiska resurserna som såväl centern som moderaterna föreslagit. Det går inte att pruta på vitala anslagspunkter om arbetsmarknadspolitiken skall ta sikte på en mer generös hållning mot de svagaste på arbetsmarknaden. "Det glömda Sverige" finns i hög grad bland just dem som har svårt att stanna kvar eller få fotfäste på arbetsmarknaden. Den politiken har vi förordat och drivit under de år vi tillhörde regeringen och hade särskilt ansvar för arbetsmarknadspolitiken. Den politiken har vi försökt hävda också under oppositionsåren, och för folkpartiets del kommer det att vara bärande inslag också under resten av denna mandatperiod. Kring en sådan uppläggning har folkpartiet samlats och kring en sådan uppläggning är vi beredda att samverka.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 11 där folkpartiet förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 6 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag kommer i mitt anförande i huvudsak att beröra arbetsmarknadspolitiken *inriktning* samt *ungdomarnas läge på arbetsmarknaden*. Övriga centerreservationer tas senare i dag upp av Ingvar Karlsson i Bengtsfors, Görel Thurdin och Per-Ola Eriksson.

Centerpartiet står fast vid målsättningen att alla skall arbeta och hjälpa till i vårt svenska samhälle – var och en efter sin förmåga.

Centerpartiet står också fast vid att hela vårt land är värt att utveckla. Det

innebär att regional balans är ett övergripande mål för partiets arbete.

Vi måste tyvärr konstatera att trots en lång internationell högkonjunktur så har regeringen lyckats mindre väl med att få ner arbetslösheten, och misslyckandet har varit stort när det gäller den regionala balansen.

Centern ställer också upp på den s. k. arbetslinjen, dvs. att arbete i olika former alltid skall gå före bidrag i form av kontant arbetslöshetsersättning. Även i denna fråga måste vi tyvärr konstatera att regeringen har lyckats mindre väl.

Centern har i sitt budgetalternativ föreslagit att 1 miljard kronor sammantaget skall sparas på ett antal AMS-konton. Vi satsar i stället desto mer på att skapa arbete inom den ordinarie arbetsmarknaden. Det är klart bättre att satsa på ordinarie jobb än att så att säga komma efter med olika AMS-åtgärder. Vi vill skapa ett företagsklimat som dels ger fler jobb, dels ger både besparingar och mer inkomster i statens budget.

Vi föreslår bl. a. att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 5 procentenheter för egenföretagare och de 15 först anställda i småföretagen.

Vi vill slopa beskattningen på arbetande kapital i småföretagen. Vi tycker det är bättre att pengarna får vara kvar och användas till investeringar och nya jobb. När ägarna tar ut pengarna till lön från företaget skall de däremot beskattas i vanlig ordning.

Vi vill också ha ett fribelopp för småföretagarnas egenavgifter.

Det måste skapas enklare administrativa regler för nyföretagande.

Jobben i jord- och skogsbruk måste bevaras och utvecklas som en nationell resurs för en trygg försörjning och en förbättrad miljö.

Våra inhemska förnyelsebara energikällor måste utnyttjas bättre och stegvis ersätta såväl olja och kol som slutligen kärnkraften.

Pengar måste gå till regional utveckling i stället för att ständigt allt större belopp går till flyttlasspolitik. Regionalpolitiken måste inriktas på att utveckla hela vårt land.

Ungdomars inträde på den ordinarie arbetsmarknaden måste underlättas genom en bättre anpassad gymnasieskola, lärlingsutbildning och en ändrad inriktning av de s. k. ungdomslagsarbetena genom att det tas ett samlat ansvarsgrepp för alla ungdomar i åldern 16–20 år.

Ungdomarna i åldern 21–24 år får inte glömmas bort, vilket i dag tyvärr sker i stor utsträckning.

De regionala utvecklingsfonderna och STU måste satsa sina resurser på teknisk utveckling, utveckling i småföretagen.

Speciella åtgärder måste vidtas för att långtidsarbetslösa återigen skall få fäste på den ordinarie arbetsmarknaden. Handikappade måste i större utsträckning få möjlighet till anställning.

Detta är några åtgärder som centerpartiet föreslagit för att utveckla näringslivet och därigenom minska trycket på AMS-insatser. För centerpartiet gäller för sina offensiva åtgärder kommer insatserna i form av olika AMS-verksamheter att kunna minskas avsevärt.

Den andra punkt jag vill lägga stor vikt vid i mitt anförande är möjligheterna för ungdomar att få fäste och utvecklingsmöjligheter på den ordinarie arbetsmarknaden. Den frågan gäller, skulle man kunna säga, framtidsfolket.

Utbildning eller fast arbete på ordinarie arbetsmarknad är kort sagt vår målsättning för alla ungdomar.

När det gäller gymnasieskolan anser centerpartiet att alla som så önskar skall garanteras plats i en gymnasieutbildning.

Möjligheterna till högskoleutbildning är också viktiga. De små högskolornas möjligheter att "nära till" samla upp ungdomar till högskoleutbildning måste speciellt beaktas nu när olika högskoleåskådningar bryts mot varandra.

Många små högskolor måste få möjligheter till profilering och forskningsanslutning. Allt talar för att högskolor, stora som små, kommer att fungera som regionala utvecklingsresurser. De som förespråkar en nedläggning av små högskolor borde därför ta sig en stunds betänketid i form av en helhetsfundering.

De åtgärder som vi har föreslagit för att utveckla näringslivet, i synnerhet åtgärderna på småföretagsamhetens område, är den allra bästa garantin för att ungdomarna skall få fäste på den ordinarie arbetsmarknaden.

Den första försvarslinjen måste vara, och skall alltid vara, just de ordinarie jobben. Först som sista åtgärd kommer arbeten i form av olika AMS-åtgärder.

Det var centerpartiet som först aktualiserade att unga människor i sina känsligaste år alltid skall erbjudas utbildning eller arbete i stället för bidrag. Detta förslag ledde så småningom till riksdagens beslut om ungdomslag. Ungdomslagsjobben har emellertid två allvarliga skönhetsfläckar, dels att de till nära 100 % anordnas inom den offentliga sektorn, dels att ungdomar i den aktiva 18-19-årsåldern tvingas till halvtidsarbete.

Vi inom centern är mycket förvånade över att socialdemokraterna så styvnackat håller fast vid detta felaktiga sätt att sysselsätta 18-19-åringar. Det är helt enkelt orätt mot ungdomarna att de i princip skall tvingas till offentliga arbeten, när minst hälften av de nya arbetena kommer inom den privata sektorn.

Vi föreslår nu att ungdomslagsjobben byts ut mot yrkespraktiksplatser. Från centerns sida vill vi hjälpa de ungdomar som inte har kommit in på önskade utbildningar, som är skoltrötta eller som inte har fått arbete på den ordinarie arbetsmarknaden, genom att ge dem tillfälle till yrkespraktiksjobb inom det yrkesområde, där de själva vill utbilda sig och/eller försöka få arbete. På så sätt blir arbetslöshetsperioden en yrkeserfarenhet och ett led i de ungas väg till yrken som de själva vill ha. Därför måste hela arbetsmarknaden stå öppen för ungdomarna. Minst 50 % av jobben måste få komma till inom det privata näringslivet. Självfallet skall arbetet utföras på heltid.

För ungdomar i åldern 16-20 år bör det finnas ett kommunalt uppföljningsansvar för att utbildning eller yrkespraktiksjobb alltid skall erbjudas när den ordinarie arbetsmarknaden inte längre räcker till. Låt mig avslutningsvis konstatera att centerpartiets förslag inom områdena näringsliv och ekonomi syftar till att skapa ordinarie arbetstillfällen och en positiv utveckling över hela vårt land.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 5, 8, 13, 14, 18, 21, 23 och 24.

Anf. 7 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Har målet full sysselsättning eller arbete åt alla en central roll i dagens ekonomiska politik? Ja, regeringen hävdar ju detta. Regeringen för i huvudsak fram två skäl: dels att den öppna arbetslösheten har minskat, dels att arbetslösheten är lägre än i andra länder. Man måste ändå fråga: Vad menar man i dagens debatt med full sysselsättning? Är det full sysselsättning då 120 000 människor är arbetslösa, då 180 000 människor är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och vill ha ett ordinarie arbete och då allt fler förtidspensioneras?

Frågan måste få ett svar av regeringen eller utskottet. Om nämligen detta är full sysselsättning, då kan jag förstå varför inga krafttag görs för att utplåna den arbetslöshet som finns.

I det här läget är det dess värre så att vi har en högkonjunktur men ändå stor arbetslöshet. Vi kan bara ana oss till vad som skall komma i nästa lågkonjunktur som den internationella kapitalismen står inför. Eller är det så barockt att den förre folkpartiledaren Bertil Ohlins tes, att fem procents arbetslöshet i samhället är bra för ekonomin, nu på något sätt har blivit praktisk socialdemokratisk politik?

Inte i något land har kapitalismen bemästrat arbetslösheten. Det kapitalistiska systemet föder i sig arbetslöshet, och i västvärlden hopar sig de arbetslösa och undersysselsatta. Arbetslösheten är ett pris som vanliga människor får betala för den kapitalistiska anarkin. Planlösheten i hushållning, produktion och ekonomi gör att tryggheten är illusorisk. Ett företag som ena dagen förefaller vara blomstrande visar sig nästa dag vara ett konkursbo.

Den som drabbas av arbetslöshet tröstas med att det är värre i andra länder. Det kan möjligen tjäna som ett plåster på varbölden, om det nu är någon tröst för den som drabbas av det här samhällets avigsidor i form av arbetslöshet.

Om kampen mot arbetslösheten vore den ekonomiska politikens huvudfråga i vårt land, skulle man naturligtvis förvänta sig att samhället skaffade sig redskap, t. ex. utnyttjade de statliga företagen, löntagarfonderna, regionalpolitiska och andra instrument, för en ordentlig arbetslöshetsbekämpning. Man skulle förvänta sig en kraftfull politik på centrala områden. Man skulle förvänta sig en industripolitik som i samhällelig regi såg till att det blev fler industrijobb.

På längre sikt, inte bara under en kort period när storfinansen behagar investera eller när vi har högkonjunktur, kan man förvänta sig att samhället skapar styrmedel för att få till stånd en ny struktur, eftersom vi vet att den privata industrin saknar förutsättningar för en förändring av industristrukturen i landet.

Man skulle också förvänta sig att tekniken behandlades på ett helt annat sätt. Den är faktiskt politisk, och dess karaktär bestäms av de sociala maktförhållandena. Lönearbetarnas intresse av en helt annorlunda teknisk utveckling borde vara förhärskande och understödjas av en regering och en samhällspolitik. Egentligen är politik en fråga om styrning.

Arbetsmarknadsstyrelsens chef Allan Larsson har tillsänt riksdagsledamöterna, åtminstone ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet, ett anförande

som han höll på Nordens fackliga samorganisations konferens i februari, där han behandlar frågan om tekniken i det framtida samhället. Allan Larsson gör många skarpsinniga iakttagelser – och väl också en del snusförnuftiga påståenden – men han hamnar alltid i det reformistiska dilemmat.

Han avslutar sitt anförande med att fackföreningsrörelsen skall spela en ledande roll i fråga om tillväxt och fördelning. Men reformismen hamnar alltid i det dilemmat att kapitalet styr tillväxten och samhället i övrigt, och för att få till stånd någon fördelning hamnar man i någon form av klassamarbete. Men även Allan Larsson pekar ur sitt perspektiv på den politiska styrningen.

Allan Larsson säger i sin sammanfattning att kraven på politiken kommer att öka: "De insatser som ansågs tillräckliga på 70-talet är otillräckliga i dag. Det gäller utbildningspolitik, arbetsmarknadspolitik och arbetsmiljöpolitik, regionalpolitik och näringspolitik för att nu nämna några områden med stark anknytning till teknik och arbetsliv. – – – Vi kan begära att tekniken ska användas för att uppnå det som vi tror kan förbättra våra levnadsvillkor – och vi kan tacka nej till det som vi inte behöver. Endast på det sättet kan vi genom politiska beslut leda utvecklingen och inte bara vara offer för den."

Detta är alltså några lösryckta citat av vad AMS-chefen Allan Larsson har sagt, och de styrker den tes som jag försöker föra fram, att vi måste fatta politiska beslut och styra teknikens utveckling i det här landet. Men det görs ju inte. Det är storfinanserna som styr den tekniska utvecklingen över nationsgränserna. Där har vi USA. Och på nationell skala har vi storfinanserna som bestämmer vilken teknik vi skall använda och var den skall användas.

Ett annat väsentligt område är naturligtvis den offentliga sektorn. Där finns ingen plan för utbyggnad, snarare tvärtom – man drar ner den offentliga sektorn och därmed sysselsättningen. Förslag om allmän arbetstidsförkortning för att skapa fler jobb i dagens samhälle nonchaleras helt. Detta är, som jag ser det, en oerhörd nonchalans. Man ser inte kopplingen mellan en kortare arbetstid och andra åtgärder inom den offentliga sektorn och på annat håll för att i kombination råda bot på arbetslösheten. I stället står man handfallen.

Jag kan bara ställa frågan: Om vi inte tidigare hade förkortat arbetstiden i den takt som vi gjort, hur många arbetslösa skulle vi då haft i dag? Det är en skrämmande tanke.

Det skulle vara nödvändigt med en offensiv arbetsmarknadspolitik för att undanröja arbetslösheten. Men sådan förs inte.

Vpk har krävt en sysselsättningsbudget, men det har man ingen. Varje åtgärd i samhället i dag kan slå hur som helst sysselsättningsmässigt, t. ex. regeringens indragning av kommunala medel. Vi har krävt att arbetsmarknadspolitiken skulle ha en sysselsättningsbudget på flerårsbasis för att man skulle kunna följa upp vilka konsekvenser som dagens politik har. Men de ansvariga vill icke detta.

Man för alltså en politik på kapitalets villkor, och den politiken får tydligen fortsätta med extrem exportinriktning och utlandsinvesteringar och med otillräckliga investeringar i vårt land. Detta undergräver sysselsättningen. Den nya tekniken har jag redan nämnt. Den offentliga sektorn stryps, som jag tidigare nämnde, och man använder inte heller en kortare arbetsvecka.

Detta betyder att regioner, miljöer och kunskaper och annat i vårt land

utarmas. Vi tar inte vara på vår allra bästa resurs, nämligen de arbetandes kunskap.

Denna utveckling på kapitalets villkor har betytt att den äldre arbetskraften på arbetsmarknaden har det mycket svårt och kommer att få det mycket svårt under lång tid. Ungdomen har allt svårare att få fasta jobb. Kvinnor har de lägst värderade jobben med lägst lön och sämst arbetstid. De arbetshandikappade har mycket svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden.

Kvar på den arbetsmarknad som vi ser framför oss nu är en elit av välutbildad s. k. duktigt folk, understödd av en politisk filosofi i nyliberal anda med hög lön och många förmåner. Sedan finns det andra som gör denna elit tjänster och som har begränsade kunskaper och låg lön.

Det är en skrämmande utveckling på dagens arbetsmarknad, men detta är just kapitalismen och den fria marknadsekonomi som borgerligheten säger är frihet och demokrati. Borgerligheten tycker att det är fruktansvärt när vi kommunister säger att det behövs någon form av planering i samhället med offentligt och kooperativt ägande av produktionsresurserna. Det tycker de är höjden av ofrihet. Men arbetslöshet är ingen ofrihet.

Vi säger precis tvärtom. Jag tror att en stor del av de arbetslösa och svensk arbetarklass också ser det tvärtom. De har också rätt att bestämma om sitt liv och inte bara att överlåta detta åt dem som sitter vid makten och bestämmer över arbetsinkomster och bostäder.

Rätten till arbete är i grunden ingen rättighet, dvs. frihet, som har framträdande plats i borgerlig politik.

Kan då regeringen förverkliga rätten till arbete tillsammans med storfinansen? Man gynnar exportinriktningen och går på många områden till reträtt.

Efter att ha hört Bengt Wittboms tal här och dokumentationen av regeringens reträtter för den moderata politiken på arbetsmarknadsområdet är det dags för oss att återigen varna regeringen och socialdemokraterna för en eftergiftspolitik för borgerlig och moderat ideologi. Vi vet ju att socialdemokratin tidigare har varit motståndare till den borgerliga ideologin men väl samarbetat med storfinansen. Nu skall man tydligen också tala samma språk framöver.

De som drabbas mycket kraftigt av denna utveckling är ungdomarna. Vi har en mängd tillfällighetslösningar i det här samhället – ungdomsplatser, ungdomslag, Örebromodeller av alla de slag. Det är särlösningar som till sist betyder en orättvis behandling av ungdomen – och också orättvisa inkomster. Denna tendens anser vi vara otäck. Den betyder att de ungdomar som inte har en plats på arbetsmarknaden betraktas som mindre värda.

Det finns stora behov i vårt samhälle, och de behoven kan omvandlas till fasta jobb. Då har ungdomen också på svensk arbetsmarknad en chans till ett människovärdigt liv. De krav som finns på ungdomskooperativ, lärlingssystem och yrkesutbildning av flera slag kan spela en positiv roll i denna utveckling. Men i grunden är problemet med ungdomsarbetslösheten mycket större och kräver helt andra åtgärder, som medför att det blir fler fasta jobb även till ungdomarna. I annat fall kommer vi att få leva med dessa särlösningar. En tanke som förts fram många gånger är att man till sist måste beskatta svenskt näringsliv, eller införa någon form av ungdomsbeskattning, för att se till att ungdomarna kan få fasta jobb i framtiden. Och det är vpk:s

linje. Vi kan inte fortsätta med särlösningarna. Det måste bli en politik för fasta jobb.

Men i det här läget har vi ju ungdomslagen. Ja, hur är den då konstruerad? Den ser till att man bara har halvtid, att man kanske bara delvis når ut på arbetsmarknaden. Vi ansåg från första stund, när ungdomslagen infördes, att den skulle avse full tid för att ungdomarna i ungdomslag skulle kunna försörja sig. Halvtidsarbetet är fel och kommer att vara fel. Det är en tillfällighetslösning som ger dessa ungdomar den i särklass sämsta ställningen på arbetsmarknaden. Vi menar att det måste bli stopp på ungdomens rundgång – att gå i ungdomslag, gå till socialbyrån, gå till bostadsförmedlingen, inte ha råd med den bostad som erbjuds, och gå tillbaka till ungdomslaget igen. Det måste alltså bli stopp på detta. Det är fasta jobb som behövs. En förlängning av tiden i det befintliga ungdomslaget är en social åtgärd för dessa ungdomar.

Vi vill gärna avskaffa ungdomslagen, göra den helt obehövlig. Ungdomslagen har den egenheten att man får en typ av ungdomar som blir sämre ställda i samhället. Man skall ha ett fast jobb med en lön att leva på.

Moderater och centerpartister föreslår nu att ungdomslagen skall avskaffas. Men deras alternativ är för oss helt oacceptabla. De kommer bara att gynna företagen. Man kommer att använda ungdomarna i det system som företagen vill ha.

Men jag skulle ändå vilja säga till er två: Ni var ju här i riksdagen utan reservation med om att införa ungdomslagen, såvitt jag minns. Det var ingen moderat reservation och ingen centerpartistisk reservation. Såvitt jag vet avgavs reservation bara från ett parti, nämligen vpk. Nu hojtar både moderata samlingspartiet och centerpartiet högt. Då skulle jag vilja fråga: Såg ni inte redan då att det var galet?

Om jag har varit mycket negativ till regeringen i vad jag har sagt hittills, så skall jag nu bli positiv. Vi står nämligen helt på regeringens sida när det gäller att avskaffa rekryteringsstödet, och vi står fast vid propositionens förslag.

Vi vill att regeringens förslag därvidlag genomförs och tycker att subventionen till näringslivet helt och hållet skall avskaffas. Men utskottet menar att den skall få vara kvar. Nu förväntar man sig förslag, för det pågår arbete i kulisserna, i samband med kompletteringspropositionen.

AMS har kastat fram en tanke om ungdomarna. Man säger från AMS att de arbetslösa tonåringarna nu skall ut i näringslivet – ungdomslag inom den offentliga sektorn skall bli en sistahandsåtgärd. Det skall bli inskolningsplatser i företagen med hjälp av rekryteringsstöd. Parterna på arbetsmarknaden är överens om detta. Man vill rusta ungdomarna för varaktiga arbeten. Observera ordet rusta. Det är inga varaktiga arbeten!

Detta innebär alltså: fortsatta subventioner, ej fasta jobb, ej flera jobb inom näringslivet och detsamma som tidigare, nämligen en utsortering av ungdomarna. Jag kan se det som positivt att ungdomarna rustas med den erfarenhet som arbetslivet ger. Men skall vi fortsätta att subventionera, skall vi styra näringslivet, eller skall vi göra något annat? Det är en fråga som utskottets majoritet kanske borde svara på inför framtiden. Skall vi ha tillfällighetslösningar, eller skall vi hela tiden ha dessa subventioner?

Tyvärr är det aktuella förslaget långt ifrån det förslag som vpk framförde

en gång i tiden om ungdomsgaranti, där företagarna själva står för kostnaderna. I lågkonjunktur kan man behålla ungdomarna i företagen. Men dagens förslag är tyvärr långt ifrån ett sådant förslag.

En annan grupp som har det besvärligt på arbetsmarknaden är de funktionshindrade. De har fått det alltmer besvärligt. Något genombrott för deras plats i det ordinarie arbetslivet har låtit vänta på sig. Med nuvarande utveckling låter det väl vänta på sig ytterligare. Vi har från vår sida vid flera tillfällen pekat på var orsakerna finns. Det är de starkt stigande lönsamhetskraven och den diskriminering som de funktionshindrade trots allt utsätts för.

Regeringens budget förespråkar precis detsamma som de borgerliga talade för tidigare, nämligen en minskning av den offentliga sektorn med indragningar där. Det betyder ju i praktiken att borgerligheten försämrar de funktionshindrades möjligheter i framtiden att komma in i det ordinarie arbetslivet. Man har från regeringens sida allmänna deklARATIONER om rätten till arbete för de funktionshindrade. Och några saker gör man. AMS beredskapsarbeten i egen regi avvecklas och upphör. Det gäller alltså de socialt-medicinskt handikappade. De här grupperna förutsätts i stället få beredskapsarbete, lönebidragsanställning eller arbete i Samhällsföretag. Det är ju ingen särskild expansion. Jag kan för min del inte förstå och tycker att det är mycket märkligt att man kan genomföra en avveckling utan att veta om de nya huvudmännen kan ta emot dessa socialt-medicinskt handikappade. Det är mycket märkligt!

Det kanske snabbaste och mest effektiva instrumentet för de funktionshindrade att få arbete är särskilt lönebidrag och introduktionsbidrag. Med dessa lönebidragsanställningar kan man få arbete i näringslivet på den öppna arbetsmarknaden. Men regeringen sätter en mängd hinder i vägen. För vår del anser vi att alla de som har möjlighet skall få komma ut på arbetsmarknaden med de medel som i dag finns. Vi skall inte sätta några tak. Hindren består i begränsningarna på arbetsmarknaden, alltså antalet jobb som arbetsmarknadsverket kan förmedla. Och taken innebär ju ett hinder för de funktionshindrade att komma ut på arbetsmarknaden. Ett tak som många gånger diskuterats här i kammaren gäller de allmännyttiga organisationerna. Av någon anledning vill regeringen till varje pris förhindra att dessa funktionshindrade placeras med lönebidrag där. Nu skall det återigen sättas ett tak på 500, trots att det föregående år var 900 som blev placerade där.

När det gäller Samhällsföretag är det samma njujghet. Det blir ingen vidgning av verksamheten, trots att det är fler som står i kö och vill komma in. Vi för vår del vill att platserna skall öka med 900 nästa budgetår. Dessutom riktas kritik mot Samhällsföretag, framför allt från handikappörelsen, för att effektivitetskraven inom Samhällsföretag i många fall gör det svårt för de handikappade att vara på Samhällsföretag och att de kanske t. o. m. slås ut därifrån.

Därför tycker vi det är viktigt med en långsiktig plan för att hävda de sociala målen. Inte minst tycker vi att riksdagen borde ta tag i främjandelagen och se till att arbetsmarknadsverket fick de resurser som skulle behövas för att se till att främjandelagen blir det verktyg som den en gång var tänkt att bli.

Ett problem i samband med sysselsättningsfrågorna gäller dem som råkar i arbetslöshet i regioner som drabbas av avfolkning och har vikande befolkningsunderlag – alltså i glesbygden. Staten har kanske varit med och hjälpt till att få sysselsättning till orten.

Det finns en motion till årets riksmöte, som överensstämmer väl med vpk:s tankar, av Leo Persson och andra socialdemokrater. Leo Persson känner säkert väl till förhållandena i glesbygd. Han kräver i sin motion att de företag som befinner sig i glesbygd, framför allt de som har fått statligt stöd, om de råkar i svårigheter skall få statligt stöd för att kunna leva vidare. Det fall som motionärerna pekar på är den aktuella problematiken i Särna, vilken kan illustreras på många andra platser i landet. Domänverket har beslutat att lägga ner sågverket i Särna sedan det brunnit, trots att man har försäkringspengar som räcker till halva uppbyggnadskostnaden. En nedläggning i Särna av 28 arbetstillfällen har långt större betydelse än varvsnedläggningarna i Uddevalla och Malmö och på andra håll har på de orterna.

Utskottet säger att det finns andra medel än detta och säger nej till motionen. Samtidigt säger industriministern å sin sida att han är välvillig till generösa stöd, men arbetsmarknadsutskottet har ingen som har hand om sysselsättningen. Där ger man tummen ner för tanken att stödja sysselsättningen i en sådan ort. Om spelet mellan industriministern och arbetsmarknadssidan kommer att göra att Särna förlorar jobben, så är det ett stort nederlag även för de regionalpolitiska satsningarna.

En fråga som var mycket omdebatterad just när budgeten lades fram, och t. o. m. innan, är frågan om ersättningarna till dem som blir arbetslösa. Ersättningen har uttunnats från tanken att den skulle utgöra en 90-procentig kompensation för en genomsnittlig arbetare. LO har visat att man låg långt från denna nivå. LO visade också att dagens högsta belopp, 315 kr., innebär en förlust med 48 %. Med 400 kr. per dag i A-kasseersättning, som krävs, skulle man förlora 34 % av inkomsten. Med det förslag som regeringen från början hade skulle man förlora 45 %. Med det förslag som utskottet nu har enat sig om kanske man förlorar ungefär 40 %. LO hade ett eget krav – inte de samlade fackens krav – att karensdagarna skulle tas bort. Då hamnar man vid en förlust på 12 %, vilket motsvarar 90-procentsnivån.

Vpk vidhåller att högsta ersättning vid arbetslöshet skall vara 400 kr. per dag – det är rimligt. Samtidigt säger vi att arbetslöshetsförsäkringen måste nydanans ordentligt.

Det måste bli en ny arbetslöshetsförsäkring som motsvarar de lösningar som finns inom socialförsäkringen. Och där finns som bekant inte alltför många karensdagar. Det är dit vi måste komma.

Därför att vi har den inriktningen beträffande en ny arbetslöshetsförsäkring kan vi inte heller ställa upp på den utredning som moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern vill ha, där man vill öka egenavgifterna för dem i arbete i stället för att försäkra dem mot arbetslöshet.

Till sist vill jag bara ta upp en fråga som varit uppe i utskottet och som har industripolitisk anknytning. Det gäller tekoindustrins framtid, och den berör 33 000 anställda. Regeringspolitiken har under årens lopp visat en mycket splittrad bild. Dels uttalar industriministern i olika sammanhang att det är dags att sluta se på tekoindustrin som en krisbransch, dels sade

utrikeshandelsministern i sitt tal i går att importrestriktionerna skall avvecklas så att importen ökar från s. k. lågprisländer.

De mäktiga textilimportörernas försök att sabotera den inhemska teko-
produktionen måste naturligtvis stoppas. I det betänkande som vi nu
behandlar finns ett optimistiskt uttalande om de senaste årens utveckling
inom teko. Men det måste hända någonting om vi inte skall framstå som
alltför aningslösa.

Vpk har i en tekomotion som i övrigt behandlas av näringsutskottet anvisat
en väg för att utveckla svensk tekoindustri. Det gäller bl. a. en socialklausul
för att förhindra svenska importörer att ta hit varor som producerats i s. k.
fattiga länder i slavfabriker där barn utnyttjats. Det gäller också den s. k.
framgångsvägen, som innebär ett mer offensivt inriktat stöd gentemot
svenska producenter.

Med utskottets uppdrag till regeringen får vi naturligtvis hoppas på en
positiv lösning. Men vi får väl se framöver – som jag sagt är bilden splittrad
beträffande vad regeringen kommer med.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i
detta betänkande.

Anf. 8 LARS ULANDER (s):

Fru talman! Jag skall i mitt anförande något belysa förutsättningarna för
arbetsmarknadspolitiken. Dessutom skall jag ta upp frågan om arbetslös-
hetsersättningen och de reservationer som kommit i de delarna. Senare i
debatten kommer Bo Nilsson och Mona Sahlin att kommentera övriga
reservationer. Jag vill också berätta att Mona Sahlin kommer att ta upp
ungdomsfrågorna.

Fru talman! Årets upplaga av arbetsmarknadsutskottets betänkande om
arbetsmarknadspolitiken har ganska stora likheter med 1985 års betänkande.
Moderaterna föreslår nedskärningar av resurserna, samtidigt som de ojar sig
över arbetslösheten. Att tro att den neddragning på 1,4 miljarder i
förhållande till regeringens förslag, vilken moderaterna förespråkar, inte
skulle få allvarliga sysselsättningspolitiska konsekvenser är naivt.

Vi kan också konstatera att folkpartiet godtagit den ekonomiska ram som
föreslagits. Vad som däremot skiljer och är uppseendeväckande är att
centern föreslår en minskning med 1 miljard kronor, detta samtidigt som man
beskyller regeringen för en alltför ljus bild av arbetsmarknadsläget. De
förslag som centern lägger som argument för att nedrusta arbetsmarknadspoli-
tiken är inte realistiska. Centern har slagit följe med moderaterna. Skulle
centern och moderaterna få gehör för sina linjer skulle det leda till ökad
arbetslöshet. Att detta i sin tur skulle betyda att kostnaderna för arbetslös-
hetskassorna skulle öka är ett faktum.

En annan fråga i detta sammanhang som bör påtalas är centerns metod att
föreslå denna kraftiga neddragning inom arbetsmarknadspolitiken. Centern
har inte klarat att dra ned på de enskilda anslagen, som moderaterna har
gjort. Nej, centern slarvar ifrån sig med en klumpsumma på 1 miljard. Det är
ett inte efterföljansvärt sätt att behandla viktiga frågor.

För oss socialdemokrater är sysselsättningsfrågorna av absolut största vikt.
Detta säger jag också som ett svar till Lars-Ove Hagberg. Vi är naturligtvis

inte nöjda förrän alla som vill ha ett arbete också har det. I denna strävan måste alla medel användas för att klara de problem som ständigt uppstår. Arbetsmarknadspolitiken är ett komplement till en slagkraftig sysselsättningspolitik, och i alla sysselsättningsituationer kommer det att behövas en genomtänkt arbetsmarknadspolitik.

Jag kan, fru talman, konstatera att de partier som anser sig vara ett alternativ till socialdemokraterna inte visar detta i politisk vilja. Av de 83 reservationerna till betänkandet är 54 borgerliga. Av dessa 54 är 3 gemensamma för moderaterna, centern och folkpartiet.

En av de reservationer som är gemensam är reservation nr 1, som behandlar förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken. Reservationen börjar med en redogörelse för arbetslösheten. Jag måste, fru talman, be reservanterna förklara hur man kan göra den sammanblandning av siffran för arbetslösa resp. för dem som har jobb som man har gjort i reservationen. Är det möjligt för att siffran för arbetslösa därigenom skall verka värre än vad den är?

För att balansera reservationen vill jag redogöra för det aktuella läget på arbetsmarknaden. Jag använder här februarisiffrorna. 120 000 personer är öppet arbetslösa, vilket är en förbättring av läget, i förhållande både till januari månad i år och till februari 1985. Antalet personer som omfattades av arbetsmarknadspolitiska åtgärder var i februari 180 300, vilket är en minskning i förhållande till februari 1985 med 18 300.

De anslag som har dragits ned avsåg beredskapsarbeten, ungdomslag och rekryteringsplatser. Däremot har anslagen till Samhällsföretag och lönebidragen ökat, och i februari utgjorde Samhällsföretag och lönebidragsanställningarna 66 400 arbetsplatser för handikappade. Till detta skall läggas att antalet rekryteringsplatser är 12 900, och i arbetsmarknadsutbildning går 41 500 personer. Det ger, tillsammans med Samhällsföretag och lönebidragsanställningar, 120 800 personer. Beredskapsarbete och ungdomslag omfattar 53 600 personer.

Den kritik som kommer från borgerligheten har framförts tidigare när arbetsmarknadspolitiken debatterats här i riksdagen. På något sätt verkar det som om borgarna tar på sig skygglappar när man diskuterar den förda politiken. Att det drivs en framgångsrik sysselsättningspolitik är något som vi alla borde kunna glädjas över.

Gör vi en internationell jämförelse kan vi notera att vi har fler i arbete, färre arbetslösa och en arbetsmarknadspolitik värd namnet. Vi kan konstatera att Sverige är i en särställning med sin höga ambition. Vi har i Sverige i dag 82 % i arbetskraften. Vi har en arbetslöshet på 2,8 %. På grund av vår höga ambition omfattas dessutom 180 000 personer av arbetsmarknadsåtgärder.

England, som bör vara ett exempel för bl. a. moderaterna, har 74 % i arbetskraften och en arbetslöshet på långt över 10 %. Arbetsmarknadsåtgärderna är obetydliga. Vi kan, fru talman, titta på land efter land och konstatera att vi har en högre ambition när det gäller sysselsättningen. Det är märkligt att man, som borgarna gör, kan anklaga regeringen för att ha en för hög ambition.

De länder som driver en ekonomisk politik som inte minst moderaterna ivrar för att vi skall föra i vårt land har den högsta arbetslösheten. Det är

därför smått chockerande att centern och folkpartiet tillsammans med moderaterna tydligen har en gemensam syn på den ekonomiska politiken. Har måne Börje Hörnlund ändrat uppfattning om vådan av den moderata ekonomiska politiken?

Låt mig, fru talman, göra en tillbakablick på hur situationen på arbetsmarknaden har utvecklats. Detta gör jag också som en replik till Elver Jonsson.

Mellan 1980 och 1982 steg arbetslösheten mycket drastiskt. En uppbromsning skedde under 1983. Därefter förbättrades arbetsmarknadsläget under 1984, och sommaren 1984 fick vi en mycket kraftig uppgång av antalet personer i arbete.

Ökningen under åren 1983–1985 var fyra gånger så stor som under konjunkturuppgången 1978–1980. Som vi vet hade borgerligheten ansvaret för den förda politiken under åren 1978–1980.

Ser man på hela perioden 1976–1982, med olika borgerliga konstellationer, kan man konstatera att antalet personer i arbete ökade med endast 24 000. Över 80 % av den registrerade sysselsättningsökningen på 130 000 personer tillkom på grund av ökad frånvaro från arbetet. Med detta har jag inte sagt att frånvaron är för hög, utan att framgångarna för de borgerliga regeringarna att hålla sysselsättningen uppe var ganska begränsade. Till detta skall också läggas att 155 000 industrijobb försvann under åren 1976–1982. Mellan 1982 och 1985 har antalet arbeten inom industrin ökat med 25 000.

Fru talman! Kampen för sysselsättningen är politikens viktigaste uppgift. Men en sådan hantering av frågan som inte minst moderaterna står för gör att man känner oro för vad som skulle hända om de skulle ansvara för politiken på detta område.

I reservationen tar borgerligheten upp några frågor som jag har anledning att kommentera.

Reservanterna riktar kritik mot att det "i nuvarande läge krävs så omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att motverka öppen arbetslöshet". Som i varje fall arbetsmarknadsutskottets ledamöter bör veta, används en stor del av budgeten för arbetsmarknadspolitiska insatser på en satsning för de handikappade. Är det inte en ganska klok politik att använda arbetsmarknadspolitiska insatser för att stödja och stötta medmänniskor som behöver det?

Vad anser moderater, folkpartister och centerpartister vara den riktiga satsningen? Med de erfarenheter vi har från de sex borgerliga regeringsåren är det litet svårt att ta råden på riktigt allvar. Centern och moderaterna föreslår samtidigt att insatserna skall minskas när det gäller åtgärder för de arbetslösa. Ett stycke i reservationen måste jag få ett förtydligande av. Det är när reservanterna talar om besparingar.

För att skapa reallönehöjningar måste besparingar göras inom vissa samhällssektorer, står det. Man säger att det också gäller inom det offentliga transfereringssystemet, och man nämner som exempel arbetslöshetskassorna. Det skulle vara av intresse om centern och folkpartiet ville utveckla dessa tankegångar något mera. Speciellt centern skulle kanske berätta hur många som skulle bli utan jobb när man gör dessa besparingar samtidigt som man vill

minska satsningen på arbetsmarknadspolitiska insatser. För mig förefaller det som om man spelar rulett med de svaga på arbetsmarknaden.

En annan intressant upplysning i reservationen är att den arbetsrättsliga lagstiftningen måste försämrats. Detta är alltså en förutsättning för en borgerlig arbetsmarknadspolitik. Vi kommer i höst att behandla en mängd motioner i detta ämne. Gemensamt för de borgerliga motionerna som vi då kommer att ta upp är att man tycker att de anställda har för stark ställning. För mig är det ändå överraskande att borgerlighetens krav har denna höga nivå och att det skulle vara en av förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken.

I reservationen påpekas litet stillsamt att löntagarfonderna bör avskaffas. Det höga tonläget från tiden för löntagarfondernas införande är borta. Går det några år, kommer förmodligen ett eller annat erkännande ord om dessa fonder. Vi kan ju tillsammans konstatera att det inte blev vare sig taggtråd eller ofrihet, utan i stället några fler kronor för investeringar och dessutom litet mer demokrati i det ekonomiska livet.

Jag förstår att det inte är lätt att författa en gemensam reservation från de tre borgerliga partierna, och ser vi på de delområden som betänkandet omfattar framgår att samstämmigheten är minimal.

För att klara den viktiga fråga som ligger i begreppet arbete krävs ett tålmodigt och konsekvent handlande. Ingen fråga är, som jag tidigare sagt, viktigare för den enskilda människan.

Till sist, fru talman, några ord om A-kasseförsäkringen.

Vi har från socialdemokratiskt håll motionerat om en ökning av bl. a. dagersättningen för de försäkrade. Motionens förslag har blivit majoritetens förslag. Jag vill med några ord ge en bakgrund till förslaget på detta område.

Under sista hälften av 1970-talet och i början av 1980-talet tilläts ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen att sjunka kraftigt i förhållande till löneutvecklingen. Under denna tid minskade kompensationsnivån med ca 17 procentenheter i relation till lönen för arbetare inom egentlig industri.

Efter regeringsskiftet 1982 infriade den socialdemokratiska regeringen vallöftet att kraftigt förbättra arbetslöshetsersättningen. Vid årsskiftet 1982-1983 höjdes således ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen med 50 kr. per dag, från 230 till 280 kr.

De lönehöjningar som har skett därefter har varit större än förväntat, och vidtagna höjningar av arbetslöshetsersättningen har därför inte kunnat hålla jämna steg med löneutvecklingen. För att undvika en upprepning av utvecklingen i slutet av 1970-talet är det nödvändigt att nu genomföra en relativt kraftig höjning av dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen. Det ursprungliga förslaget i årets budgetproposition bör kompletteras med ett ytterligare påslag med 35 kr. per dag, så att den högsta dagpenningen uppgår till 360 kr. fr. o. m. den 1 juli 1986. Med denna höjning kommer kompensationsnivån att i stort sett återställas till vad som gällde år 1974, då det nuvarande arbetslöshetsförsäkringssystemet infördes.

Denna ytterligare höjning av dagpenningen liksom vissa följdhöjningar av utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning bör finansieras huvudsakligen genom en höjning av arbetsmarknadsavgiften med 0,12 procentenheter utöver vad regeringen har föreslagit i budgetpropositionen.

Frågan om behovet av framtida höjningar av dagpenningen utreds nu av den s. k. A-kassekommittén. Uppdraget till kommittén i detta avseende bör ges ett vidgat innehåll i enlighet med vad arbetsmarknadsutskottet har tillstyrkt.

Jag kan, fru talman, konstatera att folkpartiet har ställt upp i vad gäller både A-kasseersättningens höjd och dess finansiering – och det är bra.

Vad som däremot är svårare att förstå är folkpartireservationen nr 48. Såvitt jag förstår innebär den en överfinansiering på ungefär 1 miljard kronor. Sedan har den reservationen en argumentation, i likhet med centerns och moderaternas, med en i grunden felaktig slutsats.

Man talar om att de som arbetar och är med i A-kassa skall vara solidariska med de arbetslösa, så långt är det gott och väl. Men när man menar att det bara är de som arbetar och är med i A-kassa som skall vara solidariska, är det fel. Varför skall inte vi alla ställa upp solidariskt med de arbetslösa? Enda sättet att klara den solidariteten är att finansieringen sker som den gör nu.

Fru talman! Elver Jonssons inlägg kräver en liten kommentar.

Elver Jonsson sade i sitt anförande att utskottet när det gällde rekryteringsstödet var mycket bestämt och sade ett bestämt nej. Jag är inte säker på att Elver Jonsson kommer ihåg helt riktigt, eller också har han kanske inte läst på de sista dagarna. Vad utskottet sagt är nämligen att regeringen får komma igen i kompletteringspropositionen. I utskottsbetänkandet säger man att det gäller att slå vakt om de långtidsarbetslösa.

Elver Jonsson nämnde också någonting om "bristerna i propositionen". Jag förstår inte riktigt det resonemanget, för vad som klart framgår av propositionen är ju att man för att få en bättre bedömning måste ha en bättre överblick, och denna överblick får man i kompletteringspropositionen. Man kan dra en ganska intressant slutsats av Elver Jonssons inlägg, och jag vill fråga: Skulle Elver Jonsson möjligen kunna öppna på förlåten och berätta litet mer om folkpartiets nya fräscha arbetsmarknadspolitik?

Med det anförda, fru talman, ber jag att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkande nr 11.

Anf. 9 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Lars Ulander har, såvitt jag förstår, inte läst denna lilla orangefärgade skrift som jag har i min hand. Om han har läst den, måste hans anförande ha skrivits innan han gjort det. Lars Ulander säger t. ex. att moderaternas hantering av de arbetsmarknadspolitiska frågorna skapar oro, oro för det fall att vi moderater får hand om frågorna.

Känn större oro, Lars Ulander, över vad som står i den här lilla boken, till vilken arbetsmarknadsministern har skrivit ett utomordentligt positivt förord. Känn oro för det, var litet rak och stå inte här i talarstolen och för debatten bara mot moderata samlingspartiet och borgerligheten utan också mot den egna företrädaren i regeringen!

Med tanke på den inriktning som Lars Ulanders anförande här hade tror jag nog att det kommer att bli fler konflikter mellan de socialdemokratiska ledamöterna i riksdagen och den socialdemokratiska regeringen när det gäller arbetsmarknadspolitiken än vi hittills har upplevt. Det gäller t. ex. rekryteringsstödet och arbetslöshetsersättningen. Lars Ulander säger att

borgerligheten vill försämra den arbetsrättsliga lagstiftningen. Vi vill göra det därför att det i sig är en del av en politik som skapar större tillväxt, fler jobb och större trygghet för människorna – och det har regeringen också insett. I tidningarna sägs det att bl. a. en hemlig grupp inom finansdepartementet har upprättat en lång lista över åtgärder som skall vidtas. Det gäller bl. a. att åstadkomma en uppluckring av arbetsmarknadslagstiftningen. Känn oro, Lars Ulander! Vi andra har förhoppningar och känner glädje, därför att det ser ut att finnas vissa öppningar när det gäller möjligheterna att att börja föra en bättre arbetsmarknadspolitik än den som har förts tidigare.

Om volymen vad gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna vill jag säga att det är en självklarhet för oss att verksamheten med beredskapsarbeten och ungdomslag skall dras ned. Det gäller också andra åtgärder av den typen. Självfallet skall man vara kritisk till rekryteringsstödet. Det finns ju utredningar – jag tror att arbetsmarknadsministerens eget departement har gjort dessa – som visar att detta slag av åtgärder har en 10-procentig effekt – kanske kan det röra sig om en 20-procentig effekt.

Vi satsar inte på så ineffektiva åtgärder. Däremot satsar vi pengar på arbetsmarknadsutbildning som de facto numera har en 70-procentig effekt. Om Lars Ulander med litet större intresse och litet bättre analysförmåga läser vad vi i moderata samlingspartiet har skrivit om alternativen, kommer han att finna att vi väl balanserar den förlust som görs i och med de konstlade jobben – dvs. sysselsättningsskapande åtgärder – med en ökad satsning på arbetsmarknadsutbildningen.

Beredskapsarbeten skapar problem, Lars Ulander! Det har inte bara vi insett utan det har också AMS insett. Låt mig citera ur en promemoria från AMS, där man talar om dessa problem: "Det framgår också av ett antal utredningar från såväl parterna som oberoende utredare --- att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inte fungerar utan komplikationer för arbetsmarknaden inom den offentliga sektorn ---. Det genomgående intrycket från dessa olika källor är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inkräktar på utrymmet för den normala sysselsättningen." Sedan säger man:

"Det finns vidare en uppfattning, att beredskapsarbetarna och ungdomslagen utgör konkurrenter till de arbetslösa, när det gäller rekrytering till reguljära anställningar."

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Utskottets ordförande hänvisade till att detta betänkande mycket påminner om motsvarande betänkande från i fjol. Däri, tror jag, ligger en del av problemet. Vi har alltså haft en hygglig konjunktur ytterligare ett år. Men situationen är sådan att man inte kan lova att vi klarar svårigheterna bättre framöver. Visserligen säger Lars Ulander: Vi är inte nöjda. Men vi för en genomtänkt och kraftfull politik. Jag tror att det var så orden föll.

Men är politiken så kraftfull t. ex. i fråga om rekryteringsstödet? I den frågan ser riksdagen ändå ut att sätta stopp för regeringens förslag om att låta rekryteringsstödet upphöra, för det är ju vad regeringens förslag går ut på. Vi yrkar avslag i det avscendet. Det är bara kommunisterna som stöder regeringens linje.

När det gäller A-kassan har ju socialdemokraterna – det framgår av den motion som de har presenterat – och folkpartiet kommit att följa samma linje. De vill gå längre än regeringen. Regeringen har på den punkten enbart stöd från moderaterna. Hur genomtänkt politiken är kan man således sätta ett frågetecken för.

Lars Ulander nämner några exempel och hänvisar till den statistik som finns över hur det har varit. Han talar om att det skedde en uppbromsning 1983. Men han glömmer att tala om att det var det året som socialdemokraterna satte svenskt rekord i fråga om den öppna arbetslösheten – både vad gäller andelen öppet arbetslösa och vad gäller de absoluta talen. Vi skall hjälpas åt och arbeta för att det rekordet inte överträffas, oavsett vad det är för regering.

Lars Ulander säger vidare: Det är väl förståndigt att regeringen inte sagt så mycket i propositionen i januari, för om vi väntar till i april då kompletteringspropositionen kommer kan vi ju mycket bättre se vad som behövs. Ja, det är naturligtvis en skön omskrivning av osäkerhet för den politik som man tänker föreslå. Nu gör ni en sådan beskrivning när man i januari står tomhänt. Vi minns hur hårt ropen skallade här i kammaren – både från Lars Ulander och andra – när andra regeringar förde samma resonemang. Man sade då: Det är på tok för sent att komma med förslag i kompletteringspropositionen i april.

Det är intressant att konstatera att den högste ansvarige tjänstemannen i arbetsmarknadsverket säger att budgetpropositionen är ett provisorium. Han säger att det är illavarslande att regeringen håller på att överge arbetslinjen till förmån för en kontantlinje – som man på socialdemokratiskt håll tidigare så starkt har fördömt.

Kritiken mot den gemensamma borgerliga reservvationen 1 är jag inte så ängslig för. Vi har inom den borgerliga oppositionen en gemensam syn när det gäller näringspolitiken och vikten av att sanera samhällsekonomin.

Det finns emellertid också andra konstellationer. Lars Ulanders samkörning t. ex. med moderaterna när det gäller handikappfrågorna borde stämma till eftertanke. Vi har från folkpartiets sida valt att inte ingå i någon allians som vill hålla igen i fråga om åtgärder för de arbetshandikappade.

Anf. 11 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är litet svårt, Lars Ulander, att tänka alternativt – det är väldigt enkelt att bara tänka AMS.

Om centerpartiet anslår miljardbelopp till en utveckling av framför allt småföretagsamheten och regionalpolitiken och en mängd nya jobb i småföretag och även nya småföretag därigenom skapas, behövs det färre jobb och mindre pengar till arbetslösa. Så enkelt är det. Jag är övertygad om att alla arbetslösa föredrar att ha ett fast jobb framför ett AMS-jobb. Låt mig ta ett enda exempel.

Vi föreslår i centerpartiet att länsanslagen, där glesbygdssstödet ingår, uppräknas till 750 milj. kr. Alla i detta land som sysslar med dessa frågor vet att glesbygdssstöd är billigare än AMS-jobb. På kort sikt ger det alltså flera jobb, och dessutom ger det långsiktigt hundratals fasta jobb.

Lars Ulander och hans regering föredrar AMS-vägen framför att ge litet

mera pengar till glesbygdsjobb. Då blir det färre jobb i det korta perspektivet, färre företag och en sämre utveckling. För mig är det fullständigt obegripligt att socialdemokraterna icke kan anamma denna enkla sanning. Vilken länsstyrelse som helst som man frågar säger: Detta är riktigt till punkt och pricka. Låt oss få mera pengar denna väg, för då klarar vi arbetsmarknaden bättre.

Det är bättre att förebygga än att satsa pengar på flyttlasspolitik och AMS-politik, eller som den gamla kända talespråket lyder: Det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

Lars Ulander förvånar sig över att centerpartiet har en gemensam reservation med moderaterna och folkpartiet när det gäller arbetsmarknadspolitikens inriktning. Det som förenar oss är just denna syn, att det är bättre att satsa pengar på att skapa fasta jobb än på att skapa AMS-jobb.

Anf. 12 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Lars Ulander säger till mig att vi skall ha full sysselsättning, som svar på den fråga jag ställde om vad full sysselsättning är. Man är inte nöjd förrän alla som är arbetslösa har ett arbete, menar Lars Ulander, och alla goda krafter skall samarbeta.

Det är därför jag ställer frågan till Lars Ulander: Vad betyder arbetsmarknadspolitiken i den ekonomiska politiken, när det finns 220 000 öppet arbetslösa och 180 000 i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som vill ut på den öppna arbetsmarknaden och när antalet förtidspensionärerna ökar? Vilka är kraftåtgärderna? Är det ungdomsåtgärderna som är så kraftfulla? Eller vad är det för någonting? Var finns ambitionerna? Man kan väl inte önska bort arbetslösheten.

Det finns ju en rad åtgärder på olika områden som skulle behöva tas i anspråk som redskap för att skapa arbete. Det gäller exempelvis löntagarfonderna och regionalpolitiken. Se också på vad industrin gör i dag och försök styra den.

Samtidigt som Lars Ulander säger att vi skall ha full sysselsättning håller hans regering på att plundra kommunerna, vilket drabbar sysselsättningen framför allt i de sysselsättningssvaga regionerna. Vi kan räkna upp kommun efter kommun som kommer att få det besvärligt med sysselsättningen framöver.

Var finns den höga ambitionen? frågar man sig. Kanske arbetsmarknadsministern kommer att svara på detta.

Lars Ulander sade också att han var överraskad över att de borgerliga ville försvaga arbetsrätten. Jag kan säga att också jag är överraskad över detta, för arbetsrätten är ju redan så pass svag att det inte går att hävda sysselsättningen. Det är det som är problemet, Lars Ulander. Så överraskningen vad mig beträffar kanske ligger på ett något annat plan. Vad är det för någonting som egentligen skall försvagas, när fackföreningarna inte kan stå emot i ett enda fall där sysselsättningen är hotad?

Till sist några ord om A-kassan. Lars Ulander säger att det ifrågavarande beloppet motsvarar 1974 års nivå. Ja, om vår gemensamma huvudorganisation LO har räknat rätt rör det sig om 413 kr., och facken lade sig gemensamt på ett krav om 400 kr. Nu säger Lars Ulander att 360 kr. motsvarar 1974 års

nivå. Den matematiken går väl ändå inte ihop, om vi nu skall lita på vår huvudorganisation, vilket jag i detta fall gör. Och mina exempel när det gäller fyra veckors arbetslöshet visar att det allra viktigaste faktiskt är att avskaffa karensdagarna.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Arbetsmarknadspolitiken

Anf. 13 LARS ULANDER (s) replik:

Fru talman! Får jag börja med att säga några ord till Bengt Wittbom, som återkom till detta med expertgruppens rapport. Låt oss vara överens om att det är bra att det upprättas rapporter och att arbetsmarknadspolitiken diskuteras. Men jag tycker i och för sig att man skulle kunna behandla moderata samlingspartiets resonemang i dessa frågor på samma sätt som man behandlade expertgruppens rapport på, nämligen så att man har materialet som underlag för en diskussion samt skippar det som inte är bra och behåller det som är bra. Från den utgångspunkten är det naturligtvis riktigt att man utreder frågan och för fram alternativa lösningar. Sedan får vi naturligtvis möjlighet att politiskt behandla det hela, för det är knappast några experter som skall driva politiken, utan det är vi politiker som med politisk vilja skall driva de frågor vi tycker är viktiga.

Elver Jonsson kom tillbaka till resonemanget om rekryteringsstödet och rekryteringsbidraget. Där är faktiskt Elver Jonsson ute på ganska bräcklig is. Vi står gemensamt bakom en skrivning i betänkandet som helt enkelt säger att regeringen under våren kan återkomma med ett nytt förslag i kompletteringspropositionen. Därför rör det sig inte om något kraftfullt tillbakavisande av rekryteringsstödet.

Vidare tog Elver Jonsson upp frågan om A-kasseersättningen och sade att folkpartiet och socialdemokraterna gemensamt står för denna. Ja, det gör vi. Men förklara i nästa inlägg, Elver Jonsson, hur det förhåller sig med finansieringen. Det gäller både den finansiering som socialdemokraterna föreslår och den finansiering som folkpartiet föreslår. Det borde vara intressant att få detta till protokollet.

Börje Hörnlund försöker förklara hur det hela går ihop, när man tar bort 1 miljard ur anslaget till arbetsmarknadspolitiska åtgärder och sedan skall få igen det någon annanstans. Det här håller inte, Börje Hörnlund. Om de åtgärder som föreslås skulle få några effekter, vilket man måste sätta flera frågetecken för, skulle det dröja oerhört länge. Och vad gör man under den tiden? Jo, man skulle enligt god borgerlig tradition från åren 1976–1982 öka arbetslösheten ganska väsentligt.

Får jag för att hinna med också Lars-Ove Hagberg säga att arbetsmarknadspolitiken i och för sig utgör en viktig del när det gäller sysselsättningsfrågorna och arbetet med att se till att människor inte hamnar i arbetslöshet, men i den stora "fighten" när det gäller sysselsättningen måste naturligtvis industripolitik, ekonomisk politik och annat sådant komma in. Här kan vi visa goda resultat efter 1982. Sysselsättningen har ökat, vi har fått en bättre ekonomi och därmed också bättre möjlighet att driva dessa frågor framåt.

Anf. 14 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Lars Ulander backar och sprider dimmor kring rapporten. Jag kan alldeles utmärkt förstå det. Lars Ulander såsom framstående fackföre-

ningsman redovisar ju genom sin egen person i kammaren och i debatten en av orsakerna till att vi tror – och beklagar – att det kommer att bli utomordentligt svårt, t. o. m. omöjligt, för arbetsmarknadsministern att få genomslag för den politik som redovisas i rapporten. Nu verkar det enligt förordet som om arbetsmarknadsministern inte tänker ge sig, utan att de människor som har arbetat fram kloka synpunkter kommer att arbeta kontinuerligt i departementet. Jag önskar arbetsmarknadsministern bättre tur den här gången än tidigare gånger när hon har försökt genomföra förändringar.

Kommer Lars Ulander att ställa upp på förändringar av arbetsmarknadslagarna? Kommer Lars Ulander att ställa upp på en förändring av arbetslöshetsförsäkringen enligt riktlinjerna i rapporten? Kommer Lars Ulander som fackföreningsman och LO-funktionär att acceptera ökad lönespridning, sänkta marginalskatter, sänkta skatter på arbetande kapital i småföretag och punkt efter punkt med andra åtgärder? Kommer Lars Ulander att acceptera en politik som innebär att man satsar på s. k. utbudsstimulerande åtgärder för att få högre tillväxt, fler jobb och större trygghet för enskilda människor? Det är bra om Lars Ulander svarar på dessa frågor. Då kan vi kanske sluta oroas för att det tillfrisknande i den politiska synen som nu finns representerat i arbetsmarknadsdepartementet skall misslyckas. Riskerna är ju stora. Lars Ulander är inte ensam LO-man i kammaren, och vi vet att LO:s inflytande över den socialdemokratiska regeringen är stort. När LO säger nej, då blir det inga förändringar på viktiga politiska områden.

Arbetsmarknadsministern lär ha försökt att genomföra ungdomslagen med lägre löner än de avtalade. LO sade nej, och så blev det inte. Arbetsmarknadsministern lär när hon skrev direktiven till arbetslöshetsförsäkringsutredningen, som nu arbetar, ha försökt skriva in direktiv om förändrade finansieringsformer som skulle leda till ett högre kostnadsansvar för arbetsmarknadens parter. LO sade nej, och så blev det inte.

Kan inte Lars Ulander i sin sista replik tala om vilka delar av den rapport – som tydligen representerar arbetsmarknadsministerns intentioner för framtida politik – som Lars Ulander säger ja till och vilka delar han säger nej till? Får vi dessa klara svar vet vi efter den här debatten vilka förutsättningar det finns för att få en bättre arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik redan innan möjligheten till ett maktskifte vid nästa val föreligger.

Anf. 15 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! När det gäller rekryteringsstödet: Regeringen föreslog att det skulle upphöra den 1 juli. Till detta har utskottet sagt nej, och vi ber regeringen återkomma i kompletteringspropositionen med en redovisning av hur den tänker sig en långsiktig hantering av frågan. Jag tror att det är en korrekt beskrivning.

När det sedan gäller finansiering av arbetslöshetskassan kommer Sigge Godin att göra en ingående redovisning av hur vi ser på den frågan, men helt kort kan jag säga att i det korta perspektivet har vi full täckning för den höjning och de utgifter som föreslås. Långsiktigt har vi föreslagit en större andel av egeninsats i nivå med vad den socialdemokratiska regeringen beslutade 1974 då arbetslöshetskassorna bildades. Det är litet symtomatiskt,

fru talman, att utskottets främste företrädare för den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken närmast efterlyser vad vi har tänkt oss och säger: Kan inte folkpartiet lätta litet på förlåten! Visst är det litet av uppgivenhet och tomhänthet över det!

Mycket av arbetsmarknadspolitiken är vi här i kammaren överens om, och det kanske vi då inte behöver orda så mycket om. Men det finns saker som vi från folkpartiets sida har fört fram som angelägna: att främja nyföretagande, att ge ungdomarna större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden, att ge lärlingsutbildningen en större roll, att öka starta-eget-möjligheten, osv. Vi lägger stor vikt vid att handikappade skall få större chanser: Vi vill ta bort "taket" när det gäller lönebidrag, vi vill öka det särskilda lönebidraget och vi vill att fler skulle kunna engageras i Samhällsföretag – dessutom för en billig penning. Det är några av våra förslag.

Vidare tycker vi att vi borde bli mer flexibla för att inte säga fantasifulla. Jag tror att en framgångsrik arbetsmarknadspolitik behöver mycket av fantasi och inte enbart stelbent byråkrati.

Fru talman! Vi kanske inte skall träta alltför mycket om det som har varit – vi kan leka med statistik och få goda infallsvinklar, men jag tror att vi skall se litet bakom hörnet framöver. Dagsläget är att vi har stora problem trots yttre goda förutsättningar som högkonjunktur, bra export, osv.

Vad väntar oss? Det finns en departementspromemoria som jag tror kan vara intressant som diskussionsunderlag, men den innehåller självfallet ingen lösning, och det säger inte heller regeringen att den gör. Det behövs mer fantasi inom arbetsmarknadsverket, i departementet och hos oss inom oppositionen.

Från folkpartiets sida är vi nu som tidigare beredda att diskutera seriösa förslag som skulle kunna göra det möjligt för allt fler att få arbete, och det är viktigt att inte minst ungdomen får en chans till ett meningsfullt arbete. Det är något av det mest angelägna som vi som politiker kan hjälpa dem till. På den punkten har regeringen inte lyckats.

Anf. 16 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Får vi inte igenom våra förslag att utveckla näringslivet, att utveckla regionalpolitiken, kommer en miljard till AMS att behövas och kanske tyvärr ännu mer. Lars Ulander. Men om näringslivet och de regionalpolitiskt ansvariga myndigheterna nu fick signaler från riksdagen att pengar i stället kommer att stå till deras förfogande för näringslivsutveckling från den 1 juli 1986 och ett år framåt, skulle det sätta sina spår fram till den 1 juli 1987.

Tag bara en sådan sak som löntagarfonderna, som Lars Ulander tog upp i sitt förra anförande. T. ex. från Jämtland säger man i dag att det som händer är att det hela tiden går pengar från jämtländska småföretag till löntagarfonderna och icke ett enda öre kommer tillbaka. De går till de mest vinstgivande storföretagen. Man klipper värre än de värsta aktieklipparna. Man klipper så att man t. o. m. får byta direktör.

Och vad används pengarna till? Ja, i stor utsträckning till att pressa upp aktiekurserna. LO och andra beklagar att aktiekurserna har stigit så starkt under den socialdemokratiska regeringstiden. Det är klart att det är mycket

bättre om de pengarna i stället får stanna i Jämtland och användas till nya investeringar och nya jobb där.

Jag är förvånad över att Lars Ulander och många andra socialdemokrater – ja, nästan vilken socialdemokratisk talare det än är fråga om – ännu inte verkar ha förstått att vi åren 1976–1982 hade den värsta internationella lågkonjunkturen sedan början av 1930-talet. Jag undrar hur det skulle ha sett ut om socialdemokraterna under den här perioden hade fått uppleva samma lågkonjunktur och fördubblade oljepriser. Det är ju tillräckligt illa nu när det gäller arbetslöshetstal. Det skulle ha sett förskräckligt ut om det hade varit en internationell lågkonjunktur och en ytterligare fördubbling av oljepriserna.

Anf. 17 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Utskottets talesman har mycket litet att säga till var och en av oss, men om jag har förstått Lars Ulander rätt ville han ändå säga att målet är full sysselsättning. När jag frågar om åtgärderna säger han på nytt, när han blir litet pressad, att förutsättningarna är industripolitiken och den ekonomiska politiken. Sedan säger han att den ekonomiska politiken är bra och att den har lyckats. Då måste jag på nytt fråga: Är det full sysselsättning när 120 000 människor är arbetslösa och 180 000 är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och då allt fler blir förtidspensionerade? Detta är alltså resultatet av den ekonomiska politik som förs i dag – i en högkonjunktur, Lars Ulander!

Om man aktivt vill ingripa i den svenska ekonomin, måste man ju ingripa när det gäller industrins utveckling, tekniken, den offentliga sektorn och även beträffande arbetstiden. Men då får ju arbetsmarknadspolitiken den roll som den har i dag: att jämna vägen för kapitalets strukturomvandling, att se till att de rätta människorna kommer till den rätta regionen med påföljd att de som blir över får stanna kvar någonstans. Därför har vi dagens strukturella arbetslöshet, som framför allt har drabbat ungdomen. Om vi inte vidtar aktiva åtgärder, kommer vi aldrig åt problemen. AMS arbetsmarknadspolitik – på basis av dagens ekonomiska politik – skall ju bara bekräfta den politiken och har inte till syfte att i förlängningen skapa fasta arbeten. Det tydligaste exemplet finns på ungdomssidan. Jag kan också nämna dem som är arbetshandikappade. Detta innebär ju ett enormt nederlag. Det mest oroande tecknet är att de borgerliga och socialdemokraterna i regeringsställning blir mer och mer överens om de arbetsmarknadspolitiska tagen under täckmanteln "serviceinriktning" av alla möjliga slag. Här gäller det då en serviceinriktning för företagen och de starka. De svaga ställs utanför.

Men vad är då full sysselsättning, Lars Ulander? Vi kan kanske reda ut detta en annan gång.

Till sist. Vilket syfte kommer rekryteringsstödet att ha, Lars Ulander? Varför tycker socialdemokraterna fortfarande att denna subventionsmetod är bra? Är det inte även här fråga om en eftergift för borgerlig politik? I vissa fall vill man inte att det skall ges några subventioner till näringslivet, men i vissa andra fall önskar man enorma subventioner, som i det här fallet, då man vill ha kvar rekryteringsstödet. Har också Lars Ulander valt den linjen?

Anf. 18 LARS ULANDER (s) replik:

Fru talman! Jag skall den här gången börja med Bengt Wittbom. Bengt Wittbom satte i gång en ganska akademisk diskussion. Han ställde ett antal frågor och frågade om jag ville svara. Sedan sade han att om Lars Ulander svarar si eller så händer det eller det.

Jag kan direkt svara på en av frågorna, nämligen på frågan om förändringar när det gäller arbetsrätten. Jag kommer aldrig, Bengt Wittbom, att medverka till en försämring av arbetsrätten för de anställda i företagen. Är alla Bengt Wittboms frågor av samma natur är naturligtvis svaret givet.

Debatten med Bengt Wittbom har blivit litet underlig, eftersom han ställde väldigt många frågor till arbetsmarknadsministern, som ju kommer upp först sedan den här debattrundan är klar.

Om Elver Jonssons inlägg kan jag fatta mig kort. Han landar på fötter när det gäller rekryteringsstödet. Det är också mitt svar till Lars-Ove Hagberg i den delen. Det är ett mycket löst villkorat förslag från utskottet, nämligen att fram till kompletteringspropositionen vill vi att det stödet skall vara kvar.

Sedan skulle folkpartiet lätta på förlåten i fråga om sina nya arbetsmarknadspolitiska idéer, men det var inte mycket med det utan bara gammal känd skåpmat.

Däremot tycker jag att det är bra att Elver Jonsson säger att vi skall inte träta utan vi skall se runt hörnet och vi skall samarbeta. Jag tror att arbetsmarknadspolitiken och sysselsättningsfrågorna är så viktiga att det finns all anledning att försöka hitta breda lösningar.

Börje Hörnlund kom tillbaka och tog bl. a. upp en diskussion om löntagarfonderna. Han nämnde att en direktör hade bytts ut och ville använda det som ett argument för att fonderna skall bort. Jag tycker att det var ganska alert av fonden att byta ut en direktör som inte arbetat på det sätt som en sådan skall göra.

Jag vill nog påstå att är hela den arsenal av argument som Börje Hörnlund använder mot löntagarfonderna av den kalibern, då är det inte farligt.

Sedan skulle jag vilja göra den kommentaren att det är ganska underligt att Börje Hörnlund och centern rätt över tar bort en miljard kronor. Varför har man inte föreslagit från vilka anslag den miljarden skall plockas? Man har i stället med varm hand överlämnat det till regeringen och AMS att klara ut.

Slutligen bara en upplysning till Börje Hörnlund som kan vara bra att ha: Mellan 1978 och 1980 var det en ganska ordentlig konjunkturuppgång i Sverige.

Anf. 19 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har uppsatts.

Anf. 20 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Elver Jonsson sade tidigare i debatten att det finns en ljus och en mörk sida av arbetsmarknaden. Jag tycker att det ligger väldigt mycket i den beskrivningen.

Det finns mycket som är ljust som vi kan ta fasta på. Vi kan konstatera att vi i Sverige har visat att det är möjligt att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen i en situation när man i många andra länder nästan har tappat tron på det.

Trots att de precis som vi har upplevt en internationell högkonjunktur, sänkta oljepriser, sjunkande dollarkurs och annat, har man i många länder den tron att det inte längre går att bekämpa arbetslösheten. En arbetslöshet på 5 eller 6, kanske ända upp till 10 % anses som mer eller mindre ofrånkomlig, mer eller mindre naturlig. Det tycker inte vi i Sverige. Det tillhör den ljusa sidan.

Till den mörka sidan hör naturligtvis att vi ständigt känner en otålighet över att vi inte fort nog i vårt eget land förmått att ge alla dem som vill ha ett arbete den chansen. Åtminstone vi socialdemokrater kommer alltid att mer eller mindre besättas av denna otålighet, därför att kampen mot arbetslösheten är och förblir en av våra allra viktigaste politiska frågor.

Det finns en ljus och en mörk sida – det är rätt, Elver Jonsson. Vi måste hantera båda två.

Till det ljusa kan vi räkna att den utveckling som vi har bakom oss har gått i rätt riktning. Antalet arbetslösa har minskat. Antalet sysselsatta har ökat. Antalet personer i arbete har ökat mycket kraftigt. Antalet personer i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder har minskat.

Den utveckling vi kan se framför oss ser också i vissa avseenden betydligt ljusare ut nu än man trodde för ett halvår eller ett år sedan. Det ger bl. a. länsarbetsnämndernas rapporter besked om. De är mer optimistiska nu än de var för ett halvår sedan, och då var de i sin tur mer optimistiska än på våren 1985.

Men det finns också vissa mörkare inslag i framtidsbilden. Inflödet av lediga platser och sysselsättningen inom industrin har försvagats något, men ligger fortfarande på en hög nivå.

Antalet varsel om uppsägning har under 1985 och 1986 varit högre än ett år tidigare. Det finns i länsarbetsnämndernas prognoser en varning för att arbetslösheten under senare delen av 1986 kan öka igen. I den varningen instämmer inte konjunkturinstitutet, som har en betydligt mera optimistisk bild. Men vi måste se både den ljusa sidan och den mörka och försöka hantera båda.

Det är för att göra detta som vi på en gång kan vara stolta över den politik vi har fört, stolta över de förändringar som åstadkommit, över den arbetsmarknadspolitik med ungdomslag och annat som vi genomfört, men samtidigt hela tiden vara beredda att ifrågasätta och pröva nytt.

Trots att vi tycker att ungdomslagen i stort sett fungerat mycket bra, försöker vi hela tiden belysa dem på nytt för att se om vi inte kan göra dem ännu bättre. Det är därför vi beställt utredningar av flera olika institutioner, både Göteborgs sociologiska institution, riksrevisionsverket och arbetsmarknadsverket, liksom vi tidigare beställt av konsultföretaget SINOVA.

Det är också därför vi i arbetsmarknadsdepartementet, för att få både de ljusa och mörka sidorna av vår verklighet belysta, drar i gång ett särskilt utredningsarbete med experter för att diskutera vad vi har gjort bra och vad vi gjort mindre bra och vad vi skall ha för inriktning på framtidens arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik.

Eftersom vi både vill och kan se både de mörka och de ljusa sidorna behåller vi inte dessa rapporter från expertgruppen till internt bruk i departementet. Vi säger att detta är mycket viktiga frågor. Vi har ingenting

att dölja. Vi vill ha en öppen diskussion om detta. Det hoppas jag också att vi skall få i fortsättningen.

Låt mig sedan speciellt ta upp ungdomarnas situation. Ungdomslagen har haft en stor betydelse för att pressa ned ungdomsarbetslösheten. Många av de pessimistiska bedömningar som gjordes när ungdomslagen infördes har inte alls infriats.

Ungdomslagen skulle bli en förvaringsplats i två år, sade somliga. Det blir bara meningslösa arbetsuppgifter i ungdomslagen, sade andra. Verkligheten visar en annan bild, och det gör bl. a. de utvärderingar som jag nämnde nyss. Dessa utvärderingar finns det anledning för oss att komma tillbaka till riksdagen med senare. Jag tänkte dock kort säga något om några saker som de visar.

Utvärderingarna ger vid handen att majoriteten av ungdomar har varit i ungdomslag en gång. Det finns en del som kommit tillbaka och varit där ett par och i vissa fall tre gånger.

De flesta fann sitt ungdomslagsarbete i kommunen. Unga kvinnor var överrepresenterade, ungefär 60 % av dem som påbörjade ett ungdomslagsarbete. Den genomsnittliga tiden i ungdomslag var sex till sju månader. Den vanligaste orsaken till att man slutat är att man fått ett annat arbete.

År 1984, ungdomslagets första år, genomfördes 83 000 utplaceringar i ungdomslag. År 1985 var det 48 000, och hittills i år har antalet varit lägre än 1985.

Ungdomslagen diskuteras mycket, och det tycker jag är bra. Men jag tycker att en del av inslagen i diskussionen är ganska olustiga. Till de olustiga inslagen hör en artikel i senaste numret av SAF-tidningen. Där säger man att ungdomar, i det här fallet i Motala, inte tar vanliga jobb i industrin utan i stället vill arbeta i ungdomslagen. Man refererar till Electrolux i Motala, som sägs ha ett omedelbart behov av 30 ungdomar men som inte kan få några, trots att det finns 200 ungdomar i ungdomslag i kommunen.

Jag tänker ta upp det här fallet, inte för att "hänga ut" Electrolux speciellt utan därför att det pågår en diskussion om ungdomslagen som är felaktig. Det framförs både osanna och ojusta påståenden om hur ungdomslagen fungerar. Det förhållandet att ett företag har svårt att få och behålla arbetskraft beror inte alls på ungdomslagen utan på andra saker.

Electrolux har en hög personalomsättning. Första kvartalet 1985 anställdes 77 personer, och 36 slutade. Andra kvartalet anställdes 54, och 69 slutade. Tredje kvartalet anställdes 99, och 69 slutade. Fjärde kvartalet anställdes 139, och 52 slutade. Efter sommaren har arbetsförmedlingen anvisat 167 personer som inte fått anställning av företaget. Företaget anställer nästan enbart män. Arbetet är tungt, och många har slutat därför att de inte har orkat med.

I februari i år gjorde arbetsförmedlingen en genomgång av alla ungdomar i ungdomslag – 200 i Motala. 70 av dem var pojkar. Det var ju bara pojkar i ungdomslagen som det här företaget var intresserat av. Av dessa 70 pojkar hade 40 ganska klara handlingsplaner – vad de ville göra – som riktade sig åt andra håll än Electrolux. Åtta skulle göra värnplikt. 23 ansågs vara lämpliga för att söka arbete på Electrolux. Företaget tog tio av dem. De andra fick nej. De passade inte för att de hade handikapp – eller av något annat skäl. De

ungdomar som ansågs lämpliga för jobb på Electrolux och som hade en plats i ungdomslag och som vägrade att ställa upp, avstängdes.

Av denna redovisning framgår att Electrolux har svårt att få folk som stannar kvar. Men det är inte ungdomslagets fel, som SAF-tidningen påstår, och som jag också har fått höra i andra sammanhang att direktörer på Electrolux säger.

Vi har diskuterat åtgärder för ungdomar i många olika sammanhang. Vi införde ungdomslagen därför att arbetslösheten bland 18–19-åringar var högre än för någon annan grupp. Men vi sade samtidigt – och därvid var vi eniga här i riksdagen – att ungdomslagen inte kan vara den enda åtgärden och att ungdomslagen absolut inte skall vara den första åtgärden. Från regeringens sida har vi hela tiden haft den uppfattningen att ungdomslagen behöver kompletteras med andra åtgärder. Men för att detta skall fungera måste inte bara statsmakterna spela sin roll utan också parterna på arbetsmarknaden. I olika sammanhang har vi under våren redovisat att vi från regeringens sida vill se ett sammanhållet åtgärdsprogram för ungdomarna för att underlätta en övergång från skolan till arbetslivet. Och vi säger att vi välkomnar det förnyade intresset från arbetsmarknadens parter för samtal kring dessa frågor.

Vi tycker också att det är självklart att insatserna för att klara övergången från skolan till arbetslivet inte kan bäras av det offentliga på det sätt som det hittills fått göra. Vi måste få en komplettering på den privata arbetsmarknaden. Därför är det angeläget att parterna hjälper till att så snabbt som möjligt förhandla fram ett avtal, där villkoren bestäms för någon form av inskolnings- eller introduktionsplatser. Vi vet att det finns ett sådant intresse. Det stämmer också helt överens med vad riksdagen sagt om ett samlat åtgärdsprogram och insatser för ungdomarna.

Ur fördelningspolitisk synpunkt är det viktigt att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och de stöd som vi har inom arbetsmarknadspolitiken riktas till de grupper som bäst behöver få ett fotfäste på arbetsmarknaden och inte klarar det själva. Av den anledningen är det naturligtvis viktigt att fundera över vilka grupper det är som behöver ha subventioner och stimulanser av olika slag. Om man är alltför frikostig med att genom samhällets försorg generellt subventionera företagens arbetskraftskostnader, riskerar man att tränga ut de grupper som bäst behöver stöd. Om man funderar över detta och kopplar det till ungdomarnas situation, kan man naturligtvis säga att det kanske inte finns någon part i detta samhälle som bättre behöver ungdomarnas arbetsvilja, kunskap och engagemang än de enskilda arbetsgivarna. De behöver ungdomarna. Därför finns det självfallet ingen anledning att lägga skattepengar för varje nyanställd ungdom i näringslivet.

Det är min förhoppning att vi tillsammans med statsmakterna och arbetsmarknadens parter skall kunna finna former för övergången från skolan till arbetslivet som är ännu bättre än dem som vi har i dag.

I kompletteringspropositionen kommer vi från regeringens sida, som vi redovisat för riksdagen tidigare, att göra en förnyad bedömning av läget på arbetsmarknaden och vilka åtgärder som kan behövas för att hålla sysselsättningen på en fortsatt hög nivå och förhindra ökning av arbetslösheten, om det skulle visa sig att det finns en risk för sådana. Vi är från regeringens sida

inte färdiga med dessa bedömningar. De kommer i slutet av denna månad. Men vi håller en väldigt hög beredskap. Vi försöker samtidigt att hitta den riktlinje för framtiden som vi tror är viktigast för arbetsmarknadspolitiken. Vi kan konstatera att vi nu har ett läge med ganska goda förutsättningar för sådana diskussioner. Den akuta situationen med ökande arbetslöshet där vi måste sätta in alla tänkbara resurser för att minska arbetslösheten har vi nu klarat av. Vi kan mer avslappnat och i lugn och ro diskutera framtidsfrågorna.

Den orangea promemoria som Bengt Wittbom ett antal gånger resonerat omkring från denna talarstol är naturligtvis intressant. Jag hoppas att vi inte bara skall använda den som ett slagträ i debatten utan att den framför allt skall tjäna till en seriös diskussion om hur arbetsmarknadspolitiken i framtiden skall vara inriktad. Det finns några saker i denna promemoria som jag tycker vi verkligen har skäl att ta på djupt allvar. För det första den gamla självklara sanningen att arbetsmarknadspolitiken bara är en del av sysselsättningspolitiken och att vi behöver en samverkan mellan de olika politikområdena. För det andra att det allra viktigaste i vår arbetsmarknadspolitik är själva arbetsförmedlingen och att vi till skillnad från andra länder ju inte ser arbetsförmedlingen som en passiv sluss mellan lediga jobb och arbetssökande. För oss är arbetsförmedlingens arbete själva kärnan i arbetsmarknadspolitiken. Det är ett av skälen till att vi inte tycker att denna viktiga del heller skall vara något område för privat geschäft.

För det tredje betonas i denna promemoria utbildningen. Vi kan ju glädjas åt, vilket också redovisades av Bengt Wittbom, att vi ständigt får förbättrade resultat när det gäller arbetsmarknadsutbildningens effektivitet. Över 70 % av dem som genomgått utbildningen har fått ett arbete i utbildningsyrket inom ett halvår. Det är ett bra resultat, och jag tror att vi genom den nya omorganisationen kan få en ännu bättre verksamhet i fortsättningen.

Jag skulle dock också vilja säga att arbetsmarknadsutbildningen faktiskt inte är det enda instrument vi har för utbildning på arbetsmarknaden. Just nu finns det väldigt mycket pengar ute i många svenska företag i de s.k. förnyelsefonderna, och dessa måste i stor utsträckning användas för utbildning, och för utbildning av de personer som bäst behöver den. Jag skulle vilja säga att många i denna kammare här har en stor uppgift, att på sina resp. hemorter predika förnyelsefondernas användning och deras möjligheter, både för att ge stöd åt de enskilda människorna och för att få det svenska näringslivet att fungera bättre i fortsättningen och att utnyttja all den kunskap och vilja till förnyad kunskap som finns hos de anställda.

Det sista jag skulle vilja säga om denna rapport är att den också starkt betonar fördelningsproblematiken inom arbetsmarknadspolitiken. De insatser vi gör måste i mycket stor utsträckning vara riktade till de människor som har störst behov. På den punkten vet vi att vi inte har lyckats på det sätt som vi skulle vilja. Vi har en alltför hög långtidsarbetslöshet, och de åtgärder som vi har genomfört för att söka minska långtidsarbetslösheten har inte klarat den. Rekryteringsstödet är ett sådant exempel. 80 % av rekryteringsstödet skulle användas för de långtidsarbetslösa, men vi vet att det i verkligheten tyvärr inte blev så. Detta är bakgrunden till regeringens ställningstagande och till det uttalande som utskottet har gjort på den här punkten.

För oss är det viktigt att gemensamt forma en arbetsmarknadspolitik där vi inte glömmer fördelningsaspekten, där inte de som lättast klarar sig själva får stödet utan där stödet framför allt går till dem som vi vet annars alltid hamnar sist i kön. I det avseendet måste vi i fortsättningen utforma arbetsmarknadspolitiken bättre än vad vi hittills har lyckats göra.

Anf. 21 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Vi är beredda till samverkan, arbetsmarknadsministern, och till en öppen diskussion på basis av denna expertrapport och mycket annat nytt sakmaterial som finns. Skälet till att jag använder den i dagens debatt är att arbetsmarknadsministerns partikollega Lars Ulander tillsammans med resten av socialisterna i arbetsmarknadsutskottet rätt upp och ned har avstyrkt vartenda förslag i den partimotion vi har väckt som överensstämmer med tankar i rapporten.

Det är bra att arbetsmarknadsministern har en större öppenhet än socialdemokraterna i riksdagen. Vi är beredda till en öppen debatt – det har vi alltid varit – men detta är första gången vi märker den tendensen från arbetsmarknadsministerns sida.

Jag slår av tonen i arbetsmarknadsministerns anförande. Den är ödmjuk inför problemen, och den är annorlunda än vad jag någonsin har uppfattat i en arbetsmarknadspolitisk debatt. Det är bra. Jag förstår att arbetsmarknadsministern intar denna attityd, för hon har bekymmer – inte så mycket med den borgerliga oppositionen, för ibland verkar det som om hon står närmare den än sin socialdemokratiska riksdagsgrupp. För den skull, Anna-Greta Leijon, skall vi gärna hjälpa till att missionera för en förändrad arbetsmarknadspolitik bland socialdemokraterna här i riksdagen och öka förutsättningarna för arbetsmarknadsministern att bli framgångsrik. Det skall vi göra på grundval av omsorgen om de människor som är i arbetslöshet och inte hittar riktiga jobb och framför allt i omsorg om dem som riskerar att drabbas av arbetslöshet i ännu större utsträckning om det inte går att åstadkomma en förändring av politiken.

Det stora problemet i dag för arbetsmarknadsministern heter inte moderata samlingspartiet – vi är nog snarare en tillgång – utan det heter den socialdemokratiska riksdagsgruppen och framför allt de fackligt baserade riksdagsledamöterna, främst från LO.

Beträffande ungdomarna: Tack för beskedet! Det är alltså slut med bidrag för att anställa ungdomar – nu är det upp till parterna att träffa avtal om lägre ingångslöner för ungdomar. Vi har slagits för det under lång tid. Vi tackar så mycket nu och hoppas bara att arbetsmarknadsministern den här gången skall bli framgångsrik i att övertyga parterna om att detta är den enda vägen. Vi har lagt förslag som diskuterats under valrörelsen och där vi t. o. m. var beredda att satsa stora resurser i form av sänkta arbetsgivaravgifter, för att snabbt få ut effekterna av detta. Vad ni sade om det då kan vi glömma, eftersom jag finner en ny ton och en ny realism i arbetsmarknadsministerns beskrivning nu.

Till sist, fru talman: Jag beklagar kortsiktigheten i arbetsmarknadsministerns anförande. I nästa replikomgång hoppas jag att vi får chans att diskutera framtidsperspektivet, så att debatten inte bara baseras på arbets-

marknadsverkets kvartalsrapport. Det är det långsiktiga perspektivet som är oroande. Vi behöver mängder av fler jobb i en annan ekonomisk politik för att klara det hela, och jag hoppas att det blir detta som vi kan diskutera.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 22 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadschefens omdöme att budgetpropositionen var ett provisorium har stärkts av det inlägg som arbetsmarknadsministern har gjort. Hon säger att regeringen skall återkomma i kompletteringspropositionen därför att man inte har tänkt färdigt. Jag upplever det som en aning illavarslande. Det är ju angeläget att arbetsmarknadspolitiken inte bara blir något som registreras utan också förebygger det onda som arbetslöshet innebär.

Sedan har jag samma uppfattning som föregående talare att det hölls i en föredömligt ödmjuk för att inte säga diskret ton, detta lilla fina propagandat. Vi kan instämma i mycket, och arbetsmarknadsministern tecknade läget i ljusa för att inte säga rosa färger och sade att problemet egentligen är att det inte går tillräckligt fort.

Det är klart, fru statsråd, att om färdriktningen vore den rätta, då kunde vi nöja oss med det. Men problemet är att en hel del är på väg åt fel håll. Det är ett bekymmer både för oss här i riksdagen och, hoppas jag, för arbetsmarknadsdepartementet.

Sedan litet om stoltheten över ungdomslagen: Den lagstiftningen blev, herr talman, faktiskt något bättre efter den kompromiss som skedde mellan de icke-socialistiska partierna och socialdemokraterna. Men den har haft brister, främst därför att den inriktning mot det enskilda näringslivet som vi drev fram inte har kommit till sin rätt. Det negativa har varit, som jag antydde i mitt anförande, att man från socialdemokratiskt håll så ofta sitter fast i något av en byråkratisk kramp där man tror att det är just de offentliga arbetsplatserna som är den bästa tillgången.

Sedan litet om fördelningspolitiska spörsmål i denna departementspromemoria: Jag tror det är bra att detta kommer med – det har inte fått slå igenom tillräckligt, och det ser vi också i betänkandet i dag. Handikappfrågorna trycks undan alltför hårt av den socialdemokratiska majoriteten. Låt mig ställa en fråga på en punkt som jag hade med i mitt anförande. Det gäller förslaget till nytt bilstöd.

Anna-Greta Leijon var riksdagsledamot 1982 och var med om ett enhälligt uttalande om att bilstöd borde införas inom ett år – det finns ju ett färdigt förslag. Nu har det gått nära fyra år, och Anna-Greta Leijon har suttit med i regeringen. Men fortfarande ligger förslaget i byråådan.

Fru statsråd! Kan vi inte få ett konkret löfte om initiativ inom regeringen, så att detta riksdagsbeslut från i fjol om att ett bilstöd för handikappade i en reformerad tappning kan bli verklighet? Jag tror att det vore ett gott bevis för att man menar allvar när man pratar om att stärka de svaga på arbetsmarknaden.

Anf. 23 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! När centerpartiet aktivt arbetade för en kompromiss om ungdomslagen och gick med på bestämmelsen om halvtid och en rätt snäv skrivning när det gällde det privata näringslivet, gjorde vi det därför att vi trodde att statsrådet efter något halvår eller år skulle komma tillbaka med ett förslag till en bättre tingens ordning.

Nu säger Anna-Greta Leijon att en i alla fall ganska stor grupp av de som slutar i ungdomslagen går till ett fast arbete. Det är bra. Men om vi hade en modell där den unge själv fick välja sin arbetsplats som ett led i den egna yrkesutbildningen, en praktikplats, kanske närmare 100 % av de som skulle gå denna väg fick ett jobb eller plats på rätt utbildning. Det är därför som vi föreslår att dagens ungdomslag byts ut mot ett system med yrkespraktik.

Anna-Greta Leijon berörde också förnyelsefonderna och sade: Här finns pengar till utbildning för dem som bäst behöver utbildning. Men tyvärr arbetar den stora majoriteten företag i detta land med så dålig lönsamhet, många med förlust, att de inte kan avsätta pengar till vare sig utbildning eller annat. Det tycker jag är ett stort problem. Risken är ju att detta leder till färre jobb, eftersom man får svårt att tekniskt och utbildningsmässigt följa med. Jag tror att Anna-Greta Leijon och regeringen i övrigt har stor anledning att tänka på denna del av arbetsmarknaden. Det är faktiskt en stor andel av det totala antalet sysselsatta som det är fråga om.

Avslutningsvis: I prognosen för 1987 från länsarbetsnämnden i mitt hemlän sägs att arbetslösheten kommer att öka till 3,6 %, men också att vi får en fortsatt stor utflyttning. Det är en dålig prognos.

Anf. 24 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Vi håller på att hamna i den egendomliga situationen att moderata samlingspartiet blir en sådan tillgång för regeringen att t. o. m. moderaternas Bengt Wittbom framöver kanske blir litet mer lågmäld i sina inlägg. Det är något nytt i Sveriges riksdag.

Arbetsmarknadsministern säger att regeringen är otålig inför den arbetslöshet som finns, men hon anmäler inga större avvikande problem. Regeringen fortsätter med sin kvartalspolitik, och Anna-Greta Leijon säger att situationen i förhållande till länsarbetsnämndernas prognoser från i höstas har ljusnat litet grand. Om det är den typen av arbetsmarknadspolitik och framsynthet som är kännetecknande för regeringen, då förstår jag än bättre varför regeringen, trots talet om full sysselsättning, är nöjd med 120 000 öppet arbetslösa och 180 000 i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen verkar vara oerhört defensiv.

Det är naturligtvis mycket subjektivt vad som är mörka och ljusa sidor. Även i ett mörker kan man ju se ett litet ljus, och det är tydligen så regeringen uppfattar det. Beträffande de mörka sidorna borde väl arbetsmarknadsministern, även om det är hon som har hand om arbetsmarknadsområdet, anmäla till de andra i regeringen att det finns problem när det gäller industrisysselsättningen och investeringarna i landet. Hur blir det med sysselsättningen i de utsatta regionerna? Arbetsmarknadsministern säger inget om detta. Hon säger inte heller något om att tekniken skapar stora problem vid den strukturomvandling som sker i dag, att en arbetstidsförkort-

ning måste genomföras och att den offentliga sektorns bantning i dag utgör ett problem för sysselsättningen. Inga av dessa saker tar arbetsmarknadsministern upp. Det är de mörka sidorna i dagens ekonomiska politik och arbetsmarknadspolitik.

Får inte ungdomarna arbete hamnar de i ungdomslag. Det är regeringen stolt över. Man är stolt över att ungefär 30 000 ungdomar av och till befinner sig där. Detta är problemet. Från början var 40 000 ungdomar i ungdomslag, nu är det 30 000. Det visar bara att det är 30 000 ungdomar som skulle ha ett fast arbete, men det finns inte några arbeten. Trots högkonjunkturen har antalet ungdomar i ungdomslag minskat med bara 10 000. Det är en enkel matematik. Men det är ju fasta arbeten som behövs. Några andra konstruktioner kan inte lösa dessa problem. Dessutom får ungdomarna bara arbeta fyra timmar per dag i ungdomslag. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern: Av sociala skäl borde man väl ändå föreslå att ungdomarna skall få arbeta i ungdomslag åtta timmar per dag, så att de ändå socialt klarar sig och känner att de har kvar sin anständighet?

Till sist tycker jag att det var bra att arbetsmarknadsministern tog upp Electrolux. Men vilka slutsatser drar arbetsmarknadsministern av arbetsförhållandena där och fackföreningens ställning då det gäller att förbättra arbetsförhållandena?

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag vill säga något om Lars-Ove Hagbergs inlägg. Han anser att den tekniska förändringen i arbetslivet hör till de mörka sidorna av arbetsmarknaden. Det är ganska oroande när Lars-Ove Hagberg både nu och i sitt tidigare inlägg ger ett intryck av fientlighet mot ny teknik. Jag tycker att detta också avspeglades när han citerade det tal Allan Larsson höll vid den nordiska fackliga samorganisationens möte för ett tag sedan i Oslo.

Historiskt sett har vi sagt ja till teknisk förändring i arbetslivet. Svensk fackföreningsrörelse har mer än någon annan fackföreningsrörelse anammat tekniken. Sverige är det robottätaste landet i världen i förhållande till befolkningen. Vi har fler robotar än vad man har i den japanska industrin, och fler än man har i den amerikanska industrin. Jag tror att vi skall vara mycket varsamma när det gäller att ändra denna inställning. Sverige är ett litet land. Vår välfärd är i mycket hög grad beroende av att vi kan fortsätta att ha en stark industri som kan göra bra affärer på exportmarknaden. Jag är helt övertygad om att vi aldrig kan göra det om vi inte anammar den nya tekniken och ser till att vi ligger i täten internationellt när det gäller den nya tekniken. Det betyder inte att vi skall säga ja till allt och att det är bara på arbetsgivarens villkor som den nya tekniken skall införas och användas. Det är just för att svensk fackföreningsrörelse har känt att den har haft en större möjlighet att påverka än andra länders fackliga organisationer som man har varit mer positiv. Vi måste därför se till att fackföreningsrörelsen har dessa möjligheter att påverka även i fortsättningen. Men jag tycker att det är en oroande utveckling när man från vpk:s sida, som Lars-Ove Hagberg, målar upp den nya tekniken som en fara för framtiden. Jag tror i stället att den nya tekniken är en tillgång för Sverige.

Börje Hörnlund tog upp förnyelsefonderna och sade att den stora

majoriteten av företag inte kan avsätta några pengar till denna utbildning eller någon annan. Ja, det är många företag som inte kan göra det. För dem har vi ju bl. a. inom arbetsmarknadsutbildningens ram möjligheter till utbildning av redan anställd personal för att klara flaskhalsar i produktionen t. ex. Tyvärr finns det fortfarande väldigt många företag som inte riktigt har fått upp ögonen för detta. Vi har utnyttjade resurser inom AMU för företag. Det är just sådana företag som Börje Hörnlund ömmar för som i första hand skall utnyttja dessa möjligheter. De företag som har förnyelsefonder skall vi inte samtidigt hjälpa med AMU – de skall använda sina förnyelsefonder. Men, Börje Hörnlund, det är inte i den här kammaren som propagandan för utbildning skall göras, utan det är ute bland människorna och framför allt i förhållande till arbetsgivarna, eftersom många av dem fortfarande har en väldigt kortsiktig planering – de ser inte om sitt hus i tid. Här finns det möjligheter. Samhället ställer upp med bra utbildning, kompetenta lärare, en bra maskinpark i utbildningen och med ekonomiskt stöd för själva undervisningen. Företagen borde utnyttja detta både för sina anställdas och för sin egen skull.

Bengt Wittbom omfamnade mig i sitt senaste inlägg. Det var ganska lustigt att höra skillnaden mellan det inlägget och hans första – skillnaden var rätt stor. Kanske berodde det på en del missförstånd. Jag har inte talat om att jag önskar något avtal om lägre ingångslöner. Jag förstår inte riktigt den logiska tankegången, när Bengt Wittbom säger att det är bra att jag har sagt nej till ett allmänt subventionerande, samtidigt som han säger att moderaterna var beredda att satsa stora resurser i form av sänkta arbetsgivaravgifter i höstas. Jag kan inte riktigt se skillnaden, för det handlar ju om subventioner i båda fallen – antingen det gäller att ge ett bidrag eller det gäller att sänka en arbetsgivaravgift.

Jag tycker att vi skall ha en öppen diskussion. Insatserna för att klara övergången från skolan till arbetslivet kan inte, som jag sade förut, bara gälla den offentliga sektorn – framför allt inte bara kommunerna – utan också det privata näringslivet. Det är nog fortfarande så att i realiteten står Bengt Wittbom och jag ganska långt ifrån varandra. Däremot har jag inte upplevt att fackföreningsrörelsen har en annan inställning på den här punkten än vad jag har. Det finns ett mycket stort intresse från såväl tjänstemännens organisationer som från LO och LO:s förbund för att komma fram och göra ytterligare insatser i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Det har funnits ett sådant intresse väldigt länge. Det fanns ett mycket stort intresse från fackföreningsrörelsens sida för att gå vidare på den överenskommelse som ungdomsplatser innebar. Tyvärr låste det sig sedan i de diskussionerna. Just oförmågan att där hitta fram till en lösning var bakgrunden till den höga ungdomsarbetslösheten och så småningom ungdomslagen.

Till Elver Jonsson skulle jag vilja säga: Vi låser oss inte i någon byråkratisk kramp. Jag förstår inte riktigt vad han menar med det. Ungdomslagen har i stort sett fungerat bra. Vi kommer att behöva ungdomslagen i fortsättningen också. Enligt min mening skall vi inte byta ut ungdomslagen, som Börje Hörnlund säger, mot andra åtgärder. Men ungdomslagen har aldrig varit avsedd att vara den enda åtgärden och absolut inte den första.

Vi behöver komplettera med andra insatser. Dessutom behöver vi

framöver också göra förändringar i själva verksamheten med ungdomslagen. Vi gjorde en del förändringar i samband med förra årets kompletteringsproposition. Då införde vi de obligatoriska jobbsökarklubbarna. Vidare fattades då beslut om de ungdomar som har varit föremål för sådana här åtgärder fyra månader eller längre. För dessa skulle man göra upp en handlingsplan över vad som krävs för att ungdomarna skall komma ut på den öppna arbetsmarknaden.

Jag tror – och den saken kommer vi tillbaka till – att det kan behövas ytterligare förändringar. Framför allt skulle jag önska att jobbsökaraktiviteterna kom in betydligt tidigare i bilden och att arbetsförmedlingen gjorde större ansträngningar på ett tidigt stadium. På det sättet skulle det kunna bli så som riksdagen från början bestämt, nämligen att ungdomslagen inte skall vara en förstahandsåtgärd. Ungdomslagen skall vara en åtgärd som vidtas först när man prövat alla andra slag av insatser.

Börje Hörnlund berömmar sig av att centerpartiet var det parti som först började tala om en garanti för att ungdomar skulle få arbete, utbildning eller praktik. Men, Börje Hörnlund, det räcker inte att bara prata. Man måste också i praktiken göra någonting. Den första konkreta åtgärden i detta sammanhang var faktiskt införandet av ungdomslagen. Jag hoppas att vi alla håller fast vid meningen med ungdomslagen, nämligen att de skall vara en garanti för att ungdomar inte skall behöva vara arbetslösa. Sedan må vi diskutera formerna och göra kompletteringar. Men låt oss inte återgå till ett system som innebär att kontanter återigen betalas ut till ungdomarna, för det finns ingen sämre lösning.

7 § På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 15.02 att ärendehandlingen skulle avbrytas för dagens frågestund (forts. s. 92).

8 § Svar på fråga 1985/86:417 om åtgärder för att underlätta investeringsverksamheten inom jordbruket

Anf. 26 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Per-Olof Strindbergs fråga gäller jordbrukarnas allmänna investeringsreserver. I ett svar på en liknande fråga den 12 december 1985 konstaterade jag bl. a. att bestämmelserna i lagen (1979:610) om allmän investeringsreserv är förhållandevis förmånliga. De till reserverna kopplade bankkontona är räntebärande, och bankmedlen kan utan tillstånd disponeras för sitt ändamål redan två à tre år efter inbetalningen. Jag framhöll att det mot denna bakgrund fanns goda skäl att vara restriktiv med tillståndsgivningen. Jag vidhåller denna uppfattning.

Anf. 27 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. Det var inte så positivt som jag hade hoppats.

Jag ställde faktiskt med avsikt frågan till jordbruksministern. Jag är på det

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om åtgärder för att
underlätta investerings-
verksamheten inom
jordbruket*

klara med att frågan sorterar under finansdepartementet. Men jag ställde ändå frågan till jordbruksministern, just i förhoppning om att jordbruksministern i sitt svar i större utsträckning skulle göra jordbrukspolitiska bedömningar. Det här uppslaget har kommit flera gånger från aktiva jordbrukare. Jag har hört mig för hos dessa och funnit att de menar att det skulle vara värdefullt ur jordbrukets synpunkt att få ett svar i nämnda riktning. Jag vet inte om frågan statsfinansiellt skulle kunna tillmätas större betydelse om man visade en större generositet. Inte heller vet jag hur mycket det skulle påverka plus- och minuskontona.

Jag konstaterar att man under åren 1981–1984 satte in drygt 1 miljard på de aktuella kontona. Hur mycket som sedan tagits ut framgår inte av statistiken. Att situationen avsevärt har försämrats för jordbruket torde stå klart för de flesta som sysslat med sådana här saker. Jag vill bara peka på att bl. a. vissa privatbanker, Norrbottens Föreningsbank och andra banker, under innevarande år har medgett amorteringsfrihet för jordbrukare, just med hänsyn till den svåra situation som jordbruket i dag befinner sig i.

Det hade funnits anledning för finansministern att visa något större generositet. I dag pågår för övrigt jordbruksförhandlingar, så det hade passat bra in i bilden.

Jag skulle vilja ställa en fråga med anledning av det svar jag fick. Finansministern säger: "Jag framhöll att det mot denna bakgrund fanns goda skäl att vara restriktiv med tillståndsgivningen." Skall jag tolka det så att det trots allt finns en viss möjlighet för dem som verkligen vill göra investeringar att kunna få dispens för att utnyttja dessa medel?

Anf. 28 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per-Olof Strindberg och jag är helt ense om att den ekonomiska situationen för svenskt jordbruk har försämrats och att det för många jordbrukare i dag är ganska besvärligt. Frågan är om tillgång till investeringsreserver egentligen i någon utsträckning förbättrar jordbrukets lönsamhet och avsättningsmöjligheter.

Läget är det, att varje ansökan om tillstånd att utnyttja investeringsreserver bereds mycket noga i regeringskansliet. Vi sambereder alla sådana frågor som rör jordbrukare med jordbruksdepartementet. Om det skulle vara motiverat, med hänsyn till jordbrukets ekonomiska situation, att i det enskilda fallet släppa fri en investeringsreserv gör vi det också.

Anf. 29 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för det kompletterande svaret på min fråga. Jag konstaterar att det förmodligen finns en betydande skillnad mellan aktiva jordbrukares och finansministerns bedömning, men jag hoppas ändå att regeringen skall visa en sådan generositet att det blir till gagn för svenskt jordbruk.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1985/86:421 om regeringsöverläggningar med kommunerna i ekonomiska frågor

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Anf. 30 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om regeringen inte längre är intresserad av att överlägga med företrädare för kommunerna och landstingen om ekonomiska frågor som ytterst berör nivån på den kommunala utdebiteringen eller omfattningen av det kommunala serviceutbudet.

Jag anser, i likhet med Börje Hörnlund, att det är angeläget att regeringen har kontakt med företrädare för kommun- och landstingsförbunden i frågor som rör statens och kommunsektorns gemensamma ekonomiska angelägenheter. Sådana diskussioner har en betydelse för att skapa ömsesidig förståelse för den statliga resp. kommunala sektorns specifika problem och kan leda till en, från samhällsekonomisk synpunkt, rimlig resursavvägning mellan de båda samhällssektorerna. Jag vill erinra om att jag inför budgetpropositionen hade sådana överläggningar. Jag har också inför kompletteringspropositionen inbjudit företrädare för kommun- och landstingsförbunden till överläggning.

Om regeringsöverläggningar med kommunerna i ekonomiska frågor

Om åtgärder mot illegal kreaturshandel

Anf. 31 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Tack för svaret!

Jag ställde denna fråga när regeringen lade fram förslag om höjt kommunalt grundavdrag. Det gäller ett rätt stort belopp som berör kommunerna, och såvitt jag vet hade det då inte förekommit några överläggningar. Jag förstår nu att det var en engångsföreteelse, och jag tackar alltså för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1985/86:428 om åtgärder mot illegal kreaturshandel

Anf. 32 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill först framhålla att de problem som Agne Hansson tar upp i sin fråga redan har föranlett åtgärder från regeringens sida. För att förbättra skattekontrollen vid handeln med kreatur föreslogs i en proposition våren 1983 (prop. 1982/83:105) att taxeringslagens regler om skyldighet att lämna kontrolluppgifter skulle ändras. En enig riksdag beslutade i enlighet med propositionen att slakteriernas kontrolluppgiftsskyldighet skulle omfatta även sådana ersättningar som betalades till bokföringspliktiga kreaturshandlare (SkU 1982/83:49, rskr. 346). Skyldigheten att lämna kontrolluppgifter omfattade tidigare bara ersättningar som betalades direkt till producenterna. Avsikten med ändringen var att motverka att kreaturshandlarnas ställning som mellanled mellan producenterna och slakterierna utnyttjades i skatteundandragande syfte.

I den lagrådsremiss som föregick propositionen fanns dessutom ett förslag om att slakterierna skulle kunna avkrävas uppgifter också om vilka producenter som kreaturshandlarna i sin tur hade gjort sina inköp från. Lagrådet

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om införande av avgift
vid sparande på bank-
konto*

anmälde vissa betänkligheter av principiell och praktisk art mot detta förslag. I det läget inskränktes förslaget i propositionen till att avse skyldighet att lämna kontrolluppgift beträffande kreaturshandlarna. Redan den ändringen kunde antas försvåra skatteundandragande i producentledet, och därför ansåg jag att man tills vidare borde avvakta med ytterligare kontrollåtgärder.

Om det nu förhåller sig så som Agne Hansson säger, att den illegala kreaturshandeln ändå har ökat, kan det givetvis finnas anledning att på nytt överväga frågan. Jag vill då nämna att en allmän översyn av kontrollfrågorna på skatteområdet sker inom utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen. Utredningen väntas inom kort överlämna sitt slutbetänkande, och det blir då tillfälle att i ett större sammanhang ta ställning till inriktningen och omfattningen av skattemyndigheternas kontrollverksamhet.

Anf. 33 TALMANNEN:

Då Agne Hansson inte har tillfälle att närvara medger jag att Lennart Brunander får ta emot svaret.

Anf. 34 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Bakgrunden till Agne Hanssons fråga är ju den oro som råder när det gäller den illegala kreaturshandeln och den verksamhet som därvidlag bedrivs. Brottsförebyggande rådet gjorde en studie för att undersöka omfattningen och försöka avgöra på vilket sätt man kunde åstadkomma förbättringar. Rådet lade också fram förslag.

Den här verksamheten har, som Agne Hansson skriver i sin fråga, ökat. Detta har flera orsaker, bl. a. att subventionerna på kött – alltså matsubventionerna – drogs ner, vilket gjorde det mer attraktivt att handla på det här oseriösa sättet.

Av svaret att döma har finansministern och regeringen vidtagit åtgärder i den riktning som Brottsförebyggande rådet föreslog, och det är ju tillfredsställande. Svaret antyder också att finansministern har för avsikt att hålla frågan under uppsikt. Det tycker jag är positivt, och det bör – såvitt jag förstår – leda till att de åtgärder som behövs kommer att vidtas.

Jag måste säga att jag är tillfredsställd med det svar som finansministern givit, och jag hoppas att regeringen också kommer att lägga fram de förslag som kan erfordras i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1985/86:429 om införande av avgift vid sparande på bankkonto

Anf. 35 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Svaret på frågan är nej.

Anf. 36 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Det borde kunna anses vara ett bra svar, som är klart och koncist. Men i Sverige finns det ju miljontals människor som på något sätt är involverade i aktieäggande, och jag är inte säker på att de litar på finansministern. Det har ju hänt att finansministern en dag sagt en sak och nästa dag gjort något helt annat.

I Sverige sparar människor pengar på många olika sätt. Hundratusentals LO-medlemmar sparar pengar i aktier. För dem handlar det inte om att äga företag – för dem handlar det om att kunna spara sina pengar. Dessa människor skall alltså nu bestraffas med en avgift när de köper och säljer en aktie. Något motsvarande gäller inte för dem som sparar på bankkonto, och det är bra. Men förhållandet borde vara detsamma för dem som sparar i aktier.

Jag förstår att statsrådet inte föreslagit detta därför att han trott att det var bra, utan han har gjort det på grund av att det i detta sammanhang varit uppror runt om i Sverige. Så gör statsrådet på det här sättet för att kunna lugna opinionen. Men statsrådet vet ju att aktiesparande, aktieköp och löneutveckling inte har med varandra att göra – dessa ting ligger långt från varandra. Med tanke på det kurage som statsrådet påstås ha borde han även i detta fall ha kunnat tala om hur det förhåller sig och att det rör sig om ett spel för galleriet. Det är, herr talman, fråga om kvalificerad skuggboxning.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på frågorna 1985/86:441 och 442 om försäljningen av Pripps Bryggerier AB

Anf. 37 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Maria Leissner har frågat mig vilka motiv som ligger bakom beslutet att sälja det statligt ägda företaget Pripps.

Maria Leissner har vidare frågat industriministern vilka skäl, industripolitiska eller andra, som ligger bakom beslutet att låta Procordia AB köpa Pripps. Frågan har överlämnats till mig.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Svenska staten har träffat avtal med Procordia AB om att Procordia AB skall förvärva samtliga aktier i AB Gambrinus, som är moderbolag till bl. a. AB Pripps Bryggerier.

Staten trädde in som ägare i Pripps år 1975. Det nykterhetspolitiska skäl, som fanns för detta ägarinträde, utgjordes av det stora mellanölsproblemet, som sedermera löstes lagstiftningsvägen.

Några särskilda skäl för staten att behålla Pripps som direktägt företag finns därför nu inte längre.

För en tid sedan visade ett antal företag ett intresse för att förvärva Pripps. Regeringen beslutade då att bolaget skulle säljas, om marknadsmässiga villkor kunde uppnås. Eftersom detta har visat sig möjligt, har försäljning av bolaget skett.

Styrelsen i Procordia AB har bedömt att förvärvet av Pripps är av väsentlig strategisk betydelse för Procordia AB. Genom köpet får bolaget tillgång till ett välkänt varumärke och en stor distributionsapparat för varor till dagligvaruhandeln.

Anf. 38 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Det förefaller som om liberaler och socialdemokrater har olika principer i frågan om huruvida det är önskvärt med statligt ägande. Som jag ser det finns det inga som helst skäl, vare sig industripolitiska eller alkoholpolitiska, för staten att bibehålla ett ägande, framför allt när det gäller en bransch som redan är så pass dominerad av ett stort bolag som Pripps.

I detta fall har det förekommit mycket stark intern kritik mot det statliga förvärvet av Pripps. Facket har hävdad att man löper risk att förlora marknadsandelar genom att det finns en misstro hos kunderna mot statligt öl. Det är ett faktum som de privata konkurrenterna inte har varit sena att utnyttja. Dessutom har företagsledningen före köpet uttryckt stark misstro mot förvärvet. Det finns mycket starka skäl för att avveckla Pripps, eftersom det som sagt inte förefaller finnas några industripolitiska eller andra skäl för just staten att bibehålla detta ägande. Jag skulle vilja fråga om det finns något som helst argument för att även i fortsättningen låta staten vidmakthålla en mycket farlig oligopolställning just inom bryggerinäringen.

Anf. 39 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! För det första kan jag inte inse att oligopolställningen skulle vara mindre farlig om den innehades av ett av våra större industriföretag som expanderat ytterligare på denna marknad. Det hade varit ett lika starkt oligopol.

För det andra har vi faktiskt tillämpat en marknadsekonomisk princip. Vi har sagt att det företag som är berett att betala ett marknadsmässigt pris för Pripps får köpa det. Vi har alltså inte tillämpat den planhushållningstanke som ligger bakom Maria Leissners idéer om att Procordia skall diskrimineras av statsmakterna därför att det är ett statligt företag.

För det tredje: Får jag ställa en fråga? Vilket underlag har Maria Leissner när hon säger att folk tycker att statligt öl smakar annorlunda än privat öl?

Anf. 40 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Inte minst har den egna fackklubben hos Pripps sagt att människor har en misstro mot ett statligt ägt öl. Även om man kan tycka mycket om det har det uppenbarligen påverkat marknaden i hög grad. Det är naturligtvis en sak som man bör väga in. Det är ju synd att försämra företagets möjligheter på marknaden.

Jag vill återigen fråga: Finns det några vettiga skäl till att staten skall behålla och driva ett blomstrande företag som Pripps när det lika väl kunde vara i privat ägo? Det enda skäl jag kan se härför är att det ligger något slags planekonomiska strävanden bakom.

Anf. 41 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är lustigt att jag för en folkpartist skall behöva klargöra att om någon hade varit beredd att betala mer för Pripps än Procordia var hade vederbörande fått köpa Pripps.

Vidare har Maria Leissner missförstått talet om misstro mot statligt öl. Det gäller inte ölkonsumenterna – möjligen anser den privatägda handeln, av skäl som jag inte här vill kommentera, att statligt distribuerat öl är annorlunda än privat distribuerat öl. Men jag tror man gör det på ganska dunkla grunder.

Anf. 42 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Statligt distribuerat öl är naturligtvis inte annorlunda, annat än så till vida att det är statligt och inte privat ägande som ligger till grund för det.

I grunden handlar detta om att vi har olika syn på vad det skall finnas för motiv till statligt ägande. Liberaler anser att det skall finnas ytterligt starka skäl – industripolitiska eller andra – för att staten skall äga. Men här förefaller det som om det inte finns något sådant motiv till beslutet. Jag vidhåller därför att det inte har framkommit någonting som motiverar ett fortsatt statligt ägande av Pripps.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1985/86:443 om avdragsbegränsningarna vid inkomstbeskattningen

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det finns två skäl bakom förslaget att slopa den särskilda kvittningsrätten mellan underskott av villa och inkomst av kapital. Det ena är att det innebär en förenkling, det andra att de förhållanden på kreditmarknaden som utgjorde skälet för kvittningsrätten inte längre föreligger. Enligt min mening står förslaget inte i strid med de uttalanden jag har gjort rörande ytterligare begränsningar av underskottsavdragens skattemässiga värde.

Anf. 44 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Under valrörelsen lovade finansministern vid tal i Jönköping, Eksjö och Tranås att det inte skulle bli några ytterligare begränsningar av avdragsmöjligheterna för villaägare eller andra liknande avdragsbegränsningar under de närmaste tre åren om socialdemokraterna vann valet. Trots det har finansministern lagt fram en proposition som innebär att många kommer att drabbas av väsentligt högre tilläggsskatt på sina underskottsavdrag 1988 än i dag.

Dessutom vill regeringen ta bort rätten att kvitta ett underskott i ett eget hem mot ett överskott av kapital. Den som har amorterat stora delar av villalånen kan i stället för att göra ytterligare amorteringar ha sparat i aktier. Andra kan ha fordringar som ger ränta men är svåra att säga upp. De flesta försöker också sätta in pengar på banken för oförutsett. Detta kan i

fortsättningen bli en dyrbar affär, om regeringens förslag går igenom.

Låt oss anta att villan visar ett underskott på 30 000 kr. Vederbörande har också ränteinkomster på 30 000 kr. Eftersom det i dag är tillåtet att kvitta upp till 30 000 drabbas villaägaren inte av avdragsbegränsningen. Men de nya reglerna skulle innebära att underlaget för tilläggsbelopp skulle öka med 30 000 kr., vilket skulle kunna medföra en skattehöjning på upp till 7 500 kr.

Alternativet är att sälja aktierna, och då utgår naturligtvis realisationsvinstskatt, att ta ut pengarna från bankboken eller att säga upp fordringarna för att lösa de återstående lånen i villan. Men den som säger upp fordringar kan många gånger tvingas göra det till betydande underkurs osv.

Att det är fråga om skattehöjningar framgår väl av att regeringen själv räknar med att det här kommer att ge ökade skatteinkomster på 400 milj. kr. Det är beklagligt om regeringen inte inser att många kommer att betrakta detta som ett svek av givna löften.

Anf. 45 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Fru Troedsson fiskar i grumligt vatten och kommer med falska citat. Vad jag sade i valrörelsen var – exakt! – att vi inte skulle genomföra någon begränsning av det 50-procentsvärde som underskottsavdragen har. Med denna reform får underskottsavdragen vid villaägandet ett värde på precis 50 %. Det hade varit en helt annan sak, om vi hade genomfört en reform som hade sänkt det skattemässiga värdet under de 50 % under vilka vi i valrörelsen lovade att det inte skulle gå. Herr talman! Jag hoppas, även om jag tror att det är fåfängt, att fru Troedsson avstår från att direkt förfalska uttalanden som jag gjorde under valrörelsen.

Anf. 46 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Förfalska citat! Det jag läste upp var ett exakt citat från ett TT-referat av finansministerns tal i Jönköping, Eksjö och Tranås. Debatten var mycket eldfängd då. Såvitt jag vet kom inte finansministern med några som helst tillrättalägganden. Självfallet blev uppfattningen den att man inte avsåg att vidta några förändringar som skulle begränsa möjligheten att göra underskottsavdrag, bl. a. för småhusägare. Detta är dock just vad den nu framlagda propositionen innebär. Jag tycker att det är djupt beklagligt om finansministern inte är beredd att medge detta. Då finns det dess värre all anledning att fundera över vad finansministerns övriga löften egentligen är värda. 400 milj. kr. i ökade skatteinkomster. Det är otvivelaktigt fråga om skattehöjningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1985/86:448 om småföretagarnas arbetsgivaransvar

Anf. 47 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Svaret på frågan är ja. Arbetet med att åstadkomma klarare regler för skyldigheten att göra preliminärskatteavdrag och betala arbetsgivaravgifter pågår inom regeringskansliet på grundval av bl. a. ett betänkande

(Ds S 1985:1) från socialavgiftsutredningen. Det har emellertid visat sig vara ett mer komplicerat lagstiftningsärende än man kunnat förutse. Det är dock min förhoppning att regeringen under våren skall kunna presentera förslag till vissa dellösningar på området. Lagstiftningen i övrigt kan föreläggas riksdagen tidigast i höst.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Om lönerna till direktörerna i löntagarfonderna

Anf. 48 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Det är bra att finansministern har för avsikt att komma med ett förslag, men det brådskar.

Skälet till att ärendet bör påskyndas är det att rättsläget är synnerligen oklart. Kammarrätten i Göteborg friade Elof Hjortberg och ansåg att han inte hade ett arbetsgivaransvar för dem som utfört arbetet åt honom.

Allmänna ombudet i Göteborg sade i en tidningsartikel att en annan avdelning vid samma kammarrätt hade haft ett liknande ärende uppe samma dag, men då hade utgången blivit den motsatta. Detta skulle vara skälet till att ärendet angående Elof Hjortberg inte fördes upp till regeringsrätten.

Regeringsrättens praxis är en annan än den som kammarrätten i Göteborg kom fram till beträffande Hjortberg.

De allmänna ombuden i landet känner sig säkert osäkra över hur de skall behandla liknande ärenden i dag.

Men om rättsläget känns oklart för experterna, hur skall det då inte uppfattas av de skattskyldiga. Småföretagare i landet måste ju känna vanmakt i sin vardagssituation, när de inte vet vad som egentligen krävs av dem. För övrigt är det inte enbart företagare som kan råka ut för problem med arbetsgivaransvar.

Häromdagen ringde en man och berättade för mig att han hade behövt stämma sitt piano. I telefonkatalogen hittade han en stor annons om en person, som bedrev verksamhet som pianostämmare. Han ringde till personen och beställde en pianostämning. Efter utfört arbete betalade han enligt faktura. Ett halvår senare erhöll han från den lokala skattemyndigheten krav på ersättning för sociala avgifter och skatt avseende pianostämman. Löntagaren hade gjort rätt för sig, men pianostämmaren hade inte gjort det. Vem drabbas? Jo, i vårt skattesystem drabbas den som redan betalat en gång.

Avser finansministern att låta den nya lagstiftningen också gälla för de löntagare som köper tjänster av vad de tror är företagare?

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1985/86:450 om lönerna till direktörerna i löntagarfonderna

Anf. 49 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om det finns några direktiv till löntagarfondstyrelserna, avseende lönen till fonddirektörerna, och om så inte är fallet, huruvida jag är beredd att utarbeta sådana.

Fondstyrelsernas verksamhet regleras uttömmande i lagen med reglemente för allmänna pensionsfonden. Denna lag innehåller också en bestämmelse om att fondstyrelserna själva får anställa de tjänstemän som behövs samt bestämma deras löner och övriga anställningsvillkor. Någon inblandning från statsmakternas sida skall således inte förekomma. Mitt svar på de två frågorna är därför nej.

Anf. 50 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. I den debatt som föregick införandet av löntagarfonderna talade man bl. a. om att fonderna skulle ha en lönedämpande effekt. Löntagarna skulle inte resa så stora krav framöver, tack vare att man skulle avsätta en del pengar till löntagarfonderna. Nu är det lätt att skoja om det och säga: Var avsikten att löntagarna skulle minska sina lönekrav därför att man skulle betala 800 000 kr. om året till en fonddirektör? Det är en lön som motsvarar drygt två och en halv gång *det vår statsminister har betalt*.

Nu säger statsrådet Johansson att han inte har för avsikt att blanda sig i den här verksamheten. Det är litet egendomligt. Att betala en årslön på 800 000 kr. till en direktör för en verksamhet, som jag utan överdrift kan påstå att en stor majoritet av svenska folket var emot när den infördes, anser statsrådet vara korrekt.

Statsrådet och hans parti har för vana att i andra sammanhang blanda sig i både det ena och det andra, men i det här fallet accepterar han stillatigande att en löntagarfonddirektör har en lön som måste framstå som utmanande för alla löntagare, speciellt i tider när man säger till dem att de skall hålla igen på kraven.

Jag är förvånad över att statsrådet Johansson inte vill lägga åtminstone ett finger i det här spelet.

Anf. 51 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Frågan gäller inte vad jag tycker om en enskild direktörs lön utan huruvida det är jag som skall uttala mig om de löner som sätts, och det skall jag inte. Riksdagen har fastställt att det gör styrelserna.

Då borde Sten Andersson i Malmö också acceptera att jag håller mig till vad lagen föreskriver.

Anf. 52 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Om lagen ändrades, skulle det inte vara första gången det skedde här i landet. Det är förvånansvärt att statsrådet accepterar den ordning som vi har i dag.

Det skulle vara mycket intressant att få statsrådet med på en promenad, t. ex. på Kockums i Malmö, och höra vad folk tycker om att en löntagarfonddirektör har en lön på 800 000 kr. om året. Jag tror att de bravorop som hade mött statsrådet hade kunnat räknas på ena handens fingrar, även om man hade amputerat ett par tre stycken.

Anf. 53 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag måste fråga Sten Andersson i Malmö, även om det väl är mot kutymen att jag ställer frågor: Skall jag bestämma lönerna också för övriga direktörer inom bankvärlden och finansvärlden?

Anf. 54 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Löntagarfonderna kom ju till på socialdemokratiskt initiativ, och då tycker jag att socialdemokraterna borde ha ansvar även för deras fortsatta verksamhet. Som jag har sagt tidigare, är statsrådet och hans parti speciellt intresserade av att lägga sig i både det ena och det andra, och här har vi en företeelse som måste vara stötande för många människor i vårt land.

I ett läge där löntagarna uppmanas att hålla igen på lönekraven noterar vi att en löntagarfonddirektör får sin lön höjd från 630 000 kr. om året till 800 000 – ett lönelöft på 170 000 kr! Det är nog unikt, herr statsråd, och om inte det borde åtgärdas, då vet jag inte vad man skall åtgärda i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på frågorna 1985/86:452 och 453 om ett eventuellt förbud mot viss planering för alternativa energikällor

Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nic Grönvall har frågat mig om jag genom lagstiftning avser att tvinga medborgare i Sverige att avstå från att diskutera, studera eller planera för alternativa energikällor. Mitt svar är nej.

Hugo Hegeland har frågat mig om en proposition om förbud mot ytterligare kärnkraftsutbyggnader förbereds. Mitt svar är ja.

Anf. 56 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag hoppas energiministern nu tagit intryck av sin kollega Bengt K. Å. Johansson som med sådan glädje tagit repliker här i debatten. Annars har ju energiministern haft för vana att efter den första innanläsningen sitta tyst när vi skall talas vid här i kammaren.

Det svar jag fått är ett exempel på att energiministern möjligen planerar att sitta tyst även denna gång. Jag hoppas energiministern tagit intryck av min inledning och verkligen går upp i talarstolen igen och lämnar svar på de frågor jag kommer att framställa.

Energiministern är helt på det klara med att jag syftar på ett uttalande i radio om att man skulle förbjuda förprojektering av ytterligare en kärnreaktor. Det är också alldeles klart att meningen med att jag kallar det för en alternativ energikälla är att markera att vi här i landet har ett ovanligt egendomligt energibeslut som säger att man får bygga ett visst antal elektricitetsproducerande reaktorer, men inte fler. Sedan har man ställt sig stilla där utan att avvakta utveckling och annat som kommer under den långa tid som går mellan 1981 och år 2010.

Nu vill jag fråga energiministern om det är sant att hon avsett att införa ett förbud mot förprojektering av det som jag här menar vara en alternativ

energikälla? Jag kan t. o. m. gå längre och säga förprojektering av andra kärnreaktorer än dem som vi nu har i bruk.

Anf. 57 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Birgitta Dahl för vänligheten att svara på min fråga. Det ju inte alltid statsrådet behagar besvara en fråga, ens om den är seriöst framställd.

Statsrådet har blivit irriterad av att jag kritiserat departementet för att man där skrivit så dålig svenska när man skickat ut meddelanden. Men Birgitta Dahl kan ju inte ens läsa svenska rätt innantill. Min fråga löd: Kommer statsrådet att *omedelbart* förbereda en proposition till *vårriksdagen* om förbud mot ytterligare kärnkraftsbyggen *inkl.* förprojektering? Hon svarar blott att på min fråga om förbud mot ytterligare kärnkraftsutbyggnad är förberedd så är svaret ja.

Detta är ju alldeles ofullständigt. Det är väl alldeles uppenbart, herr talman, att Birgitta Dahl har missuppfattat riksdagens beslut om avveckling av kärnkraften. Hon tycks sålunda tro att det innebar ett beslut också om avveckling av tankekraften inom kärnkraftsindustrin. Nu vill hon ge uttryck åt egen handlingskraft i negativ riktning, sedan hon nyss tagit det positiva beslutet om reparation av Ringhals 2.

Varför annars vill man förbjuda förprojektering?

Om nu Birgitta Dahl försöker visa handlingskraft genom att förbjuda tankekraften inom kärnkraftsindustrin visar det att hon blivit närmast desperat efter regeringens reparationsbeslut.

Hur i all världen kan Birgitta Dahl få riksdagen att förbjuda fritt tänkande och fri forskning inom kärnkraftsindustrin?

I programmet Kanalen i riksradien sade Birgitta Dahl t. o. m., hör och häpna, ärade kammarledamöter, att hon ansåg att det fick vara slut på kärnkraftsindustrins öppna provokationer mot de i demokratisk ordning fattade besluten om kärnkraften.

Hur kan Birgitta Dahl kalla det för provokationer, att man i ett fritt samhälle ifrågasätter beslut? Vad är det för diktaturfasoner, fru statsråd? Det innebär att Birgitta Dahl vill ha förbud mot att man över huvud taget ifrågasätter beslut som Sveriges riksdag har fattat.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1985/86:454 om vapenexporten till Indien

Anf. 58 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har ställt en fråga till mig rörande leveranser från AB Bofors av vapensystem till Indien vid en tänkt konflikt.

Riksdagen har med anledning av propositionerna 1971:146 och 1981/82:196 lagt fast riktlinjer för vapenexporten. Dessa ger ledning för behandling av exportärenden även i konfliktsituationer.

För övrigt vill jag understryka att den svenska regeringen inte kan

kommentera denna enskilda affär, särskilt som den indiska regeringen inte har offentliggjort något ställningstagande till den upphandling som frågan avser.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om vapenexporten till
Indien*

Anf. 59 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag får tacka utrikeshandelsministern för svaret.

Mats Hellström och jag har ju flera gånger debatterat vapenexport här i kammaren. När jag har kritiserat vapenexportaffärer har Mats Hellström hela tiden hänvisat till att det som sker är ett led i tidigare åtaganden. Därför har jag ställt frågan om han tänker medge att man fortsätter och fullföljer den här affären med export till Indien även om konflikten med Pakistan utvecklas eller om de inre oroligheterna förvärras.

Jag kan inte se annat än att svaret är ett jaså. Det finns ingenting i svaret som innebär att utrikeshandelsministern gör ett politiskt ställningstagande. Då måste jag lita på min egen erfarenhet av den tid som varit. Den erfarenheten säger mig att denna vapenhandel kommer att fortgå, oavsett vad som händer. Det är för mycket pengar det handlar om. Och den svenska ekonomin skall som bekant leva under ett permanent exportöverskott. Då är det klart att sådana här stora vapenaffärer kan vara bra för den statistiken.

Men jag måste, innan tiden löper ut, också säga att jag ställer mig frågande till en del i svaret. Är det verkligen så, att Indien inte har klargjort om Bofors fått ordern eller inte? Det sägs här att den indiska regeringen inte har offentliggjort något ställningstagande till upphandlingen. Har Bofors fått ordern eller inte? Det vore ju intressant att få reda på det.

Jag tycker att det är beklämmande att den svenska regeringen sätter nationalekonomiska vinster och ekonomisk framgång rent statistiskt sett före moral och säkerhetspolitik. Det rimmar väldigt illa med allt det tal om Sveriges roll i nedrustning och fredssträvanden och om de små staternas roll i den internationella rustningen som har förevarit, särskilt under den senaste månaden.

Anf. 60 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar, som ju har varit länge i riksdagen, vet väl vilka regler som gäller beträffande information om vapenexporten. Regeringen kommenterar ju aldrig enskilda affärer. Det har sin bakgrund i att affärerna ofta betraktas som försvarshemligheter i köparlandet. Enskilda affärer diskuteras i den parlamentariska nämnden.

Däremot offentliggör vi varje år hur stor vapenexport som har gått till varje land. Det är det offentliggörande som sker. Man kan då se, sedan den statistiken började offentliggöras, att Indien är ett land till vilket Sverige har exporterat vapen varje år. Det är faktiskt så att sedan år 1950, strax efter det att Indien blev självständigt, har Sverige exporterat vapen till Indien i stort sett varje år. Märkvärdigare är det inte.

Anf. 61 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Ja, Sverige har exporterat vapen till Indien i stort sett sedan 1950. Det har också pågått krig och krigshandlingar av och till sedan 1950, främst mellan Indien och Pakistan.

Jag tycker att detta är en mycket allvarlig affär, och jag tycker att det är ännu allvarligare att utrikeshandelsministern inte kan deklarerat att en sådan här affär avbryts om situationen förvärras.

Det nya i politiken är nu att pengar går före moral och före säkerhetssträvanden. Det är någonting helt nytt i denna vapenaffär, som innebär en ny politik. Man har nämligen satsat exportkrediter för att få affären till stånd. Här används svenska skattebetalares pengar för att främja vapenexport över världen, när det egentligen borde ligga i varje socialists engagemang och idé att försöka minska vapenexporten och förhindra spridande av vapen över världen.

Vi skall ha en vapenexport. Men den skall följa reglerna, och jag anser inte att den här affären gör det.

Anf. 62 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Gåvor, biståndskrediter eller något liknande har över huvud taget inte lämnats från den svenska regeringen i det här sammanhanget. Bofors skall naturligtvis ha möjlighet till vanliga exportkrediter av den typ som andra företag har när det gäller affärer av den här storleksordningen. Skulle Bofors inte ha den här möjligheten, skulle företaget över huvud taget inte kunna delta i konkurrensen. Detta är detsamma som att man inte skulle ha någon vapenexport, men den linjen har i varje fall inte Hans Peterssons parti redovisat här i riksdagen.

Anf. 63 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det allra bästa vore om riksdagen hade antagit vår motion om Bofors vapenexport, så att man hade planerat för en övergång till civil produktion. Då hade man i Bergslagen sluppit lita på att utvecklingen bl. a. skall stödjas på ökad vapenexport och vapenproduktion.

Vad jag påpekade – och det är skälet till att utrikeshandelsministern inte närmare vill kommentera affären och till att han faktiskt är så illa berörd av det hela – är ju att detta är ett nytt inslag, nämligen export för exportens skull. Nu handlar man med vapen i stället för att, som faktiskt vore möjligt, handla med civil materiel om sådan producerades. Jag är mycket kritisk mot den här affären som den presenterats. Jag är än mera kritisk mot att utrikeshandelsministern inte kan säga ifrån, att om konflikten förvärras så att det definitivt inte går att hänvisa till att affären följer de svenska reglerna, kommer affären att avbrytas. Jag för min del anser att affären redan nu är omöjlig enligt den svenska vapenexportlagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1985/86:430 om stödet till jordbruket

Anf. 64 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig var de 7–8 miljarder kronor finns som i ett TV-program angetts vara statens stöd till de svenska jordbrukarna.

Till jordbruket i Sverige ges stöd på två olika sätt. För det första ges ett prisstöd i form av gränsskydd mot importkonkurrens. Prisstödet betalas av konsumenterna via matpriserna. Avsikten med detta stöd är att trygga vår livsmedelsförsörjning även vid en avspärrning.

Det finns olika beräkningar av vad gränsskyddet kostar. Dessa beräkningar anger mellan 3 och 4 miljarder kronor.

För det andra lämnas olika former av stöd till jordbruket över statsbudgeten. Lennart Brunander har själv beräknat stödet via statsbudgeten till drygt 3,4 miljarder kronor. Om man – utöver de stödformer som Lennart Brunander räknat upp – tar med också stödet till jordbrukets rationalisering, till rådgivning, till skuldtyngda jordbrukare, stöd till forskning och utveckling, till djurens hälso- och sjukvård m. m., blir beloppet 3,7–3,8 miljarder kronor.

Lägger man samman prisstödet till jordbruket och det stöd som utgår via statsbudgeten, kommer man alltså upp till de tal som nämndes i TV-programmet.

Anf. 65 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Jag har ställt frågan mot bakgrund av vad som sades i TV-programmet Svar direkt den 25 februari. Jag tycker det är litet synd att man slänger ut sådana påståenden som gjordes i programmet utan att precisera vad man menar med dessa. Människor kan få uppfattningen att stödet till jordbruket är betydligt större än vad det är. Jag förmodar att det också var avsikten med påståendet.

Det stöd som jordbruket årligen får i form av olika statliga insatser tycker jag är litet annorlunda än det som jordbruksministern här har räknat upp. Importstödet, som ju betalas av konsumenterna precis som jordbruksministern sade, är inget direkt statligt stöd. Det är ett skydd som staten hjälper jordbruket med men som får betalas i form av högre matpriser. Detta kan man inte så där utan vidare omsätta i miljarder och säga att om man tar bort detta, får vi livsmedel till världsmarknadspriser. Priserna kommer att bli högre. Man kan inte räkna in den typen av stöd i de direkta statliga insatserna.

I övrigt har jag i min fråga sagt att jag inte räknar livsmedelssubventionerna som direkt statligt stöd till jordbruket. Det är ett stöd till konsumenterna, som är positivt för jordbruket. Det kan kanske räknas till några hundra miljoner men inte till 2,4 miljarder. Prisstödet till norra Sverige är ett regionalpolitiskt stöd, men låginkomstsatsningen är ett stöd till jordbruket. Det övriga stödet till jordbruket uppgår inte till de summor som nämndes i programmet.

Jag skulle vilja ställa frågan till jordbruksministern om vi inte i fortsättningen kan få en annan redovisning, så att de människor som lyssnar kan få en uppfattning om vad man egentligen menar med sådant här.

Anf. 66 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! I programmet talades om samhällets stöd till *jordbruket*. Det som är fel här är egentligen att Lennart Brunander ställer frågan på ett helt annat sätt. Han säger: Var finns de 7–8 miljarder kronor som man talade om i

TV-programmet och som enligt jordbruksdepartementet skulle vara statens stöd till de svenska *jordbrukarna*?

Det är alltså Lennart Brunander som med sitt sätt att ställa frågan skapar en felaktig föreställning om vad som är innebörden i det som redovisades i programmet.

Anf. 67 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I TV-programmet talades det om de statliga insatserna för det svenska jordbruket. Det är alltså inte jag som har ställt frågan på det sättet, utan det gjorde man redan i programmet.

I svaret nämner jordbruksministern också det stöd som jordbruket får genom rådgivning och genom djurens hälso- och sjukvård. Om han ville vara seriös skulle han ha talat om att man på de senaste åren har dragit ner på detta stöd. Man har infört avgifter för både djurens hälso- och sjukvård och rådgivningen, och på det sättet har man överfört kostnaderna på jordbruket i stället för att stödja jordbruket. Jag tycker att det är mycket angeläget att man får en redovisning av detta, så att människorna får en riktig uppfattning om vad det handlar om.

Gränsskyddet är enligt min uppfattning inte ett direkt statligt stöd utan ett skydd som staten ger jordbruket för att upprätthålla en självförsörjningsgrad som vi är angelägna om att behålla i Sverige.

Anf. 68 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Såvitt jag förstår av det sätt på vilket detta redovisades i TV-programmet var avsikten att ge en bild av vad vi satsar på näringen för att kunna genomföra en jordbruks- och livsmedelspolitik i enlighet med de riktlinjer som riksdagen har lagt fast.

Det som sker nu är att Lennart Brunander förvillar begreppen genom att försöka säga att här avsågs stödet till jordbrukarna, som om det skulle vara något direkt personligt stöd till de svenska jordbrukarna.

Om vi skall hjälpas åt att klara ut begreppen måste man nog vara angelägen om att då man ställer frågor i dessa sammanhang formulera sig så att man inte medverkar till att skapa förvirring.

Anf. 69 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det är inte på något sätt min avsikt att medverka till att skapa förvirring. Jag har ställt frågan precis på det sätt som människor som tittade på det här TV-programmet har uppfattat saken. Gång på gång har jag fått frågan av människor ute i samhället: Var finns de pengar som staten satsar, som man har sagt i TV-programmet? Det var mot denna bakgrund jag ställde frågan.

Jag skulle vara tacksam om vi i fortsättningen kan hjälpas åt att ge en bättre och riktigare information om vilket stöd jordbruket egentligen får från samhället.

Herr talman! Därmed får jag väl nöja mig den här gången.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 70 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till att garnfiskarna ges någon form av ekonomisk garanti då ishinder omöjliggör fiske.

Under vintern 1985 rådde svåra isförhållanden främst i Östersjön. Även denna vinter har isen lett till svårigheter för fisket. Isförhållandena varierar från år till år, och vi kan givetvis inte råda över dem. Däremot medverkar samhället till att lindra verkningarna av dem. Så t. ex. finns ett särskilt anslag för att täcka kostnaderna för isbrytning åt fisket. Vidare har regeringen nyligen medgett att prisstöd skall kunna betalas ut för fisk som på grund av svåra isförhållanden har måst landas i utlandet. Jag har också erfarit att fiskeristyrelsen i särskilda fall medger anstånd med amortering av statliga fiskerilån för fiskare vars inkomster har minskat på grund av svåra isförhållanden. Slutligen kan de drabbade fiskarna erhålla ersättning från sin arbetslöshetskassa.

Något ytterligare statligt stöd för fiskare utöver vad jag nu har redovisat är jag inte beredd att förorda.

Anf. 71 TALMANNEN:

Då Bertil Måbrink inte är i tillfälle att ta emot svaret medger jag att Oswald Söderqvist får ta emot det.

Anf. 72 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på Bertil Måbrinks fråga.

Vid första anblicken verkar det ganska positivt med uppräkningsanlag och stöd till den här yrkesgruppen, som drabbas så hårt av naturförhållanden som man helt klart inte kan rå över. Men det är egentligen inte detta som Bertil Måbrink var ute efter med sin fråga.

Det finns ett prisstöd för fisk som måste landas i utlandet – men det gäller ju fisk som man redan har fått upp. Frågan gäller mer att det alltid under vissa vintrar kommer att finnas svårigheter att över huvud taget sätta garn i sjön, och då blir det ett avbräck på kanske fem sex veckor.

Man kan jämföra med jordbruket, som också är en näring som fortfarande är beroende av vädrets makter, trots all teknik. Där har man t.ex. skördeskadeskydd. Det talades nyss i debatten med Lennart Brunander om miljarder som används i olika sammanhang. Om man då jämför med fiskarens situation tycker jag att de är litet snålt behandlade.

Vad man skulle vilja se är någon form av garantier under den här perioden. Det kunde gälla ersättning från arbetslöshetskassan på 100–200 kr., uppskjutning av amorteringar osv.

Skulle man inte kunna tänka sig någon form av garanti för våra vintrar som gjorde det möjligt att kanske en gång vart femte eller tionde år betala ut en viss ersättning från statsmedel till dessa yrkesfiskare, när de inte kan få sina garn i sjön? Att de får hjälp när de måste landa fisk utomlands är väl bra, men

Om ekonomisk garanti till fiskare för inkomstbortfall på grund av ishinder

det är själva näringsverksamheten som stoppas under dessa väderförhållanden.

Anf. 73 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jämförelsen med skördeskadeskyddet kanske inte är helt lyckad. Om man får skyfall är det mycket svårt att förhindra det. Om man har en isbeläggning kan man tillgripa åtgärder. Jag har nyss redovisat att man bl. a. kan ge stöd till isbrytning.

Sammantaget med övriga åtgärder som jag har åberopat att vi använder för att klara fisket vid sådana här situationer förefaller mig skyddet vara tillräckligt.

Det skulle nog bli utomordentligt besvärligt att försöka upprätta bestämmelser där man med hänsyn tagen till olika grader av isbeläggning fastställde i vilken mån och när ersättning skulle utgå.

Anf. 74 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag håller inte med om att jämförelsen med skördeskadeskyddet inte är så lyckad. Ett skyfall är ett skyfall, och en isläggning är en isläggning. Jordbruksministern vet lika väl som jag hur det ser ut exempelvis om man sätter in en isbrytare, och t. o. m. en landkrabba som jag vet hur det ser ut när en isbrytare har gått fram. Att försöka tråla där eller lägga ut ett garn i isbrytarrännan går helt enkelt inte.

Det blir alltså ett avbrott i näringen på grund av isförhållandena.

Självfallet finns det svårigheter att bedöma från år till år och från fall till fall om ersättning skall utgå. Men sådana svårigheter finns också när det gäller skördeskadorna. Det är ständiga konflikter och olika bedömningar av om det varit tillräckligt med skyfall, översvämningar och sura fält, så att maskinerna inte kunnat gå ut och man skall betala ut skördeskadeskydd.

Jag tycker att det finns anledning för regeringen att verkligen se på fiskarens situation och i händelse av dessa svåra isförhållanden – som inte inträffar varje år men ibland – hjälpa dem med bidrag och kompensation.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1985/86:427 om rätten till ATP-poäng vid vård av minderårigt barn

Anf. 75 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att de som har rätt till ATP-år för vård av minderårigt barn också skall få del av denna rättighet.

För att föräldrar som vårdar egna barn i hemmet skall kunna tillgodoräkna sig viss ATP-rätt för denna insats krävs givetvis att man också känner till förmånen. Alltsedan denna rätt infördes – år 1982 – har riksförsäkringsverket på sedvanligt sätt utarbetat och medverkat till att sprida information i frågan. Informationsinsatserna har varit omfattande. Under år 1983 fick omkring 250 000 personer med barn i berörd ålder skriftligt meddelande om rätten att

tillgodoräkna sig vårdår för ATP. Utöver denna direktinformation kan nämnas bl. a. annonser i dagstidningarna och broschyrer som finns hos försäkringskassorna och på mödravårdscentralerna. Liksom tidigare kommer meddelanden om den aktuella förmånen att läsas upp i riksradien även under våren 1986. Några särskilda åtgärder från min sida anser jag inte påkallade.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om rätten till ATP-
poäng vid vård av min-
derårigt barn*

Anf. 76 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Rätten att räkna s. k. vårdår för ATP-poäng infördes, som socialministern sade, 1982. Då uppskattades att 50 000 skulle utnyttja denna förmån. 1982 var det 30 % och 1983 var det 10 % av de berättigade som gjorde det. Därefter finns det ingen statistik.

Jag funderar litet över hur informationen går till. Socialministern talade om att ett skriftligt meddelande hade sänts ut 1983. Vad skedde 1984 och 1985?

Jag vill också fråga: När ges informationen till föräldrarna? Är det medan de har föräldrapenning, eller är det året efter, när de skall göra ansökan för att räkna vårdår? Det är ju viktigt att föräldrarna får informationen när frågan är som mest aktuell. Jag kan tänka mig den ordningen att man skickar ut ansökan till föräldrarna när sista utbetalningen för föräldrapenningen utgår eller året efter, så att föräldrarna har ansökan direkt i handen.

Detta är en liten fråga, men den är mycket viktig för de berörda människorna. De kan ju inte förrän i efterhand säga om de kommer att behöva vårdåren eller inte vid sin pensionering.

Anf. 77 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag tror att informationen i denna fråga har skett enligt samma mönster som statlig information över huvud taget sprids. Efter det att jag har studerat de informationsinsatser som har gjorts sedan starten tycker jag att det har varit en mycket väl utbredd information.

Jag kan tala om hur många föräldrar som hittills har beviljats vårdår även för de andra åren. 1982 var det 15 250, 1983 var det 7 200, och 1984 var det 4 500.

Det finns ingen statistik över hur många som har ansökt om vårdår. Men flera kan ha fallit bort därför att de har haft en inkomst som har överskridit basbeloppet och på så sätt tillgodogjort sig pensionspoäng.

Anf. 78 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! När jag för en tid sedan talade med Sveriges Radio kom man där inte ihåg när man hade skickat ut informationen om rätt till ATP-poäng vid vård av minderårigt barn, annat än 1982 och den 20 mars, sex dagar efter det att jag hade ställt min fråga.

Jag undrar om inte socialministern borde fundera över om inte en ansökan skall skickas ut direkt till de berörda människorna året efter det att föräldrapenningen upphör, precis på samma sätt som det går till när man söker bostadsbidrag. Året efter får man faktiskt en ansökan, även om man det året inte har rätt till bostadsbidrag. Den möjligheten borde ges också

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om läkemedelsrabatt
för saliversättnings-
medel*

dessa människor. Jag tror nämligen att de inte är informerade. Det är sannolikt också de människor som har svårast att klara samhällets olika labyrinter som här kommer i kläm. Skulle vi inte tillsammans kunna göra någonting för att de skall få del av rättigheten att tillgodoräkna sig vårdår för ATP?

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1985/86:437 om läkemedelsrabatt för saliversättningsmedel

Anf. 79 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Rune Gustavsson har frågat mig om jag avser att pröva möjligheten att klassa saliversättningsmedel som läkemedel, så att dessa berättigar till läkemedelsrabatt.

Enligt läkemedelsförordningen (1962:701) ankommer det på socialstyrelsen att svara för läkemedelskontrollen och därmed också pröva om ett medel skall få registreras och säljas som läkemedel i Sverige. Ett saliversättningsmedel är för närvarande registrerat som läkemedel.

Kostnadsbefrielse och prisnedsättning beträffande läkemedel regleras i lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader m. m. En förutsättning för att ett läkemedel skall rabatteras är att det förskrivs på grund av sjukdom. Förebyggande behandling omfattas i princip inte av lagen.

Saliversättningsmedel, även sådant som är registrerat som läkemedel, omfattas inte av läkemedelsrabatteringen vid användning i förebyggande syfte. Jag är medveten om att risken för karies och tandköttinflammationer ökar vid muntorrhet, men jag är i det rådande samhällsekonomiska läget inte beredd att föreslå några utvidgningar av läkemedelsförmånerna.

Anf. 80 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Det här kan tyckas vara en liten fråga. Jag vet faktiskt inte hur många som är berörda och har behov av saliversättningsmedel. Men jag vet att personer som har behov av detta medel drabbas väldigt hårt. Det handlar nämligen om betydande kostnader – det är inte fråga om hundralappar per år, utan om tusenlappar.

Socialministern talar om förebyggande behandling och säger att sådan i princip inte omfattas av lagen. Men i det fall som jag tänker på är det inte fråga om förebyggande behandling, utan det har föregåtts av sjukdom, en svår operation, efter vilken saliversättningsmedel är ett dagligt behov för att personen över huvud taget skall kunna fungera. Jag menar att det då inte är fråga om förebyggande behandling i vanlig mening.

Socialministern säger att hon i rådande ekonomiska läge inte är beredd att föreslå några utvidgningar av läkemedelsförmånerna.

Jag tror att det här kanske föreligger ett litet missförstånd, eftersom socialministern talar om användning av saliversättningsmedel som endast förebyggande behandling. Jag vädjar därför till socialministern att ytterligare

fundera över detta och medverka till att just dessa människor – gruppen är säkerligen liten – kan få den ekonomiska hjälp de behöver.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Överläggningen var härmed avslutad.

Om rätten till prisnedsättning på läkemedel

22 § Svar på fråga 1985/86:439 om rätten till prisnedsättning på läkemedel

Anf. 81 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Björn Molin har frågat mig om den i årets budgetproposition aviserade begränsningen av rätten till prisnedsättning på vissa läkemedel kommer att föregås av en expertutredning och om förändringen avses gälla även läkemedel till patienter med kroniska eller återkommande mag- och tarmsjukdomar.

Som ett led i strävandena att begränsa läkemedelskostnaderna har i budgetpropositionen (1985/86:100 bil. 7, s. 48) anmälts att vissa vitaminer, medel mot gasbildning och saltsyredämpande medel samt vissa kombinationspreparat för att dämpa hosta kommer att undantas från prisnedsättning enligt lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader m. m.

Ärendet är under beredning i regeringskansliet. Självfallet sker samråd med socialstyrelsen i ärendet. Jag utgår från att socialstyrelsen i sin tur inhämtar erforderliga synpunkter från medicinsk expertis.

Anf. 82 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag kan i och för sig instämma i vad som sägs i budgetpropositionen om behovet av att begränsa både användningen och förskrivningen av läkemedel. Men om man skall vidta sådana åtgärder krävs naturligtvis att de är väl förberedda och väl analyserade, så att de inte drabbar sjuka människor för hårt, framför allt inte långtidssjuka.

De här tankegångarna har föranlett en hel del negativa reaktioner från både läkare och läkemedelsfabrikanter men också från patientorganisationer av olika slag. Bl. a. har de mag- och tarmsjukas riksförbund reagerat rätt häftigt. Enligt vad jag har erfarit kommer den samlade handikapprörelsen att framföra kritik mot detta förslag om begränsning av rätten till rabatterade läkemedel.

Jag har i min fråga tagit upp en särskild patientgrupp, nämligen personer med kroniska mag- och tarmsjukdomar, eftersom saltsyredämpande medel är av väldigt stor betydelse för dessa människor.

Den lilla tablett som jag här håller i min hand är en Novalucol, som är ett av de mest använda läkemedlen i Sverige när det gäller människor med långvariga magbesvär. Enligt den tolkning av förslaget som har gjorts skulle detta läkemedel bortfalla som rabatterat läkemedel. Det skulle alltså kunna drabba människor med långvariga magbesvär. När det gäller medicin mot gasbildning kan ett bortfall av rabatten drabba människor med långvariga tarmsjukdomar. Det uppges också att förslaget kan komma att drabba andra människor med kroniska sjukdomar, t. ex. astmatiker och reumatiker.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Meddelande om interpellationssvar

Om de industriella satsningarna i Uddevalla-regionen

Jag skulle nu vilja att socialministern sade att man skall låta läkarexpertis och helst också patientorganisationerna få vara med i en utredningsgrupp, när man ser på hur detta skall genomföras. Det är viktigt att den expertisen får vara med i detta arbete.

Anf. 83 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det är inte säkert att jag säger vad Björn Molin vill att jag skall säga.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag sedan den 27 juni förra året att göra en översyn av vissa farmaceutiska specialiteter. Socialstyrelsen skall redovisa sitt förslag till regeringen senast den 10 april. Jag utgår ifrån att det är ett väl förberett och väl underbyggt förslag, granskat av medicinsk expertis, som kommer att överlämnas från socialstyrelsen till regeringen.

Anf. 84 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag kanske kan få uttrycka förhoppningen att man, om det är så att läkarexpertis och patientorganisationer inte tillfrågas av socialstyrelsen i dess beredningsarbete, från socialdepartementet inhämtar vad t. ex. patientorganisationerna anser på det här området. Jag har förståelse för nödvändigheten att begränsa läkemedelskostnaderna, men jag tror att det är viktigt att man här inte hastar fram med beslutet – det krävs en ordentlig analys. Framför allt är det viktigt att man inte försämrar de ekonomiska villkoren för de kroniskt sjuka. Jag tror inte ett ögonblick att socialministern har för avsikt att göra det, och det är därför jag säger: Låt oss titta på detta relativt grundligt! Man behöver kanske inte fatta ett beslut redan om några veckor. Se framför allt till att de kroniskt sjuka inte får ytterligare kostnader för sina läkemedel!

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Meddelande om svar på interpellation 1985/86:148

Anf. 85 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag ber att få meddela att den interpellation som Karl-Erik Persson har ställt till socialministern om förstatligande av läkemedelsindustrin och som har överlämnats till mig för besvarande på grund av arbetsbelastning inte kan besvaras inom föreskriven tid. Svaret kommer att lämnas den 11 april kl. 10.00.

24 § Svar på fråga 1985/86:418 om de industriella satsningarna i Uddevallaregionen

Anf. 86 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Bengt Kindbom har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att motverka den negativa utveckling som satsningarna i Uddevallaregionen riskerar att leda till i kommuner såsom Skara, Vara, Götene och Töreboda.

När en region i ett slag mister en arbetsplats i den storleksordning det här är fråga om, är de flesta överens om att stora men tidsbegränsade insatser måste göras för att klara omställningen.

När det gäller insatserna i Uddevallaregionen vill jag understryka att insatserna är tidsbegränsade. Den temporära inplaceringen i stödområde av Uddevalla, Munkedal och Lysekil upphör vid årsskiftet, om cirka nio månader. Vidare har avsikten varit att i första hand utveckla regionens befintliga näringsliv och inte att skapa problem i andra kommuner.

Anf. 87 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Avsikten har inte varit att skapa problem i andra kommuner, säger industriministern. Den broschyr som jag här har i min hand, "Stor-Uddevalla", har sänts ut till ett antal företag. Det tar tre minuter att läsa den, och det klarar jag inte på den tillmätta taletiden. Men låt mig peka på de ekonomiska fördelar som man redogör för i broschyren. Man kan få 30 % av investeringskostnaderna under 1986. Statliga lån och bidrag kan tillsammans ta hand om 70 % av kapitalbehovet.

Vad säger då kommunalmännen, när företagare kommer in och frågar dem: Vad kan ni i er kommun bjuda mot det här? De reagerar, och i Skaraborgs län har kommunalråden i de nämnda kommunerna sagt att priset för de skaraborgska kommunerna kan bli högt. Medan den socialdemokratiska regeringen tar struptag på jordbruksnäringen, som utgör grunden för den övervägande delen av våra kommuners industrisysselsättning, stöder staten Uddevallaregionens "företagsraggning" i våra kommuner. Samma förhållande gäller Bergslagskommunerna.

Kommunstyrelsen i Hallstahammars kommun säger att man vill "initiera en diskussion av frågan om hur vi skall bemöta tendenser till 'raggning' av våra befintliga företag från andra håll".

Vi i Skaraborgs län har gjort uppvaktningar för bl. a. den norra länsdelen för att få stöd. Det gäller då kommuner som har en besvärande arbetsmarknadssituation. Man har gjort framställningar om att få använda investeringsfonder för detta ändamål, men man har fått avslag från regeringen. Till detta kommer vad jag tidigare har redogjort för.

Min fråga kvarstår: Vilket stöd till skaraborgska kommuner kan vi förvänta oss i den här situationen?

Anf. 88 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Insatserna i Uddevalla är, som jag har framhållit i mitt svar, tidsbegränsade och till stor del inriktade på att utveckla befintligt näringsliv. Det är därför min bedömning att eventuella effekter för de i frågan nämnda kommunerna bör bli små och att de bör vara av övergående natur. Enligt vad jag erfarit har länsstyrelsen i Skaraborgs län bekräftat att det inte finns ett enda exempel på att företag flyttat sin verksamhet till Uddevallaregionen. Mot den bakgrunden anser jag Bengt Kindboms farhågor vara överdrivna. Eller är det möjligen så, att Bengt Kindbom känner till något exempel som regeringen och länsstyrelsen inte känner till?

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen i
Skoghall, Skutskär och
Vikarbyn*

Anf. 89 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Det är ju nu i veckan som man har reagerat. Företagsledare har vänt sig till representanter för kommunerna och frågat: Vad kan vi i vår kommun få för erbjudande som motsvarar det man redan gått ut med? Mig veterligt har inte något företag flyttat sin verksamhet. Men det erbjudande som man fick för tre veckor sedan har skapat oro i våra kommuner. Jag tolkar industriministerns svar – bl. a. det som sägs om tidsbegränsningen – så, att det i princip är en felaktig väg och en felaktig metod som Uddevalla Invest har valt i detta sammanhang.

Anf. 90 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag noterar att Bengt Kindbom inte kan nämna ett enda exempel som stöd för sin fråga. Som jag sade i svaret kräver en nedläggning av en så stor arbetsplats som Uddevallavarvet speciella insatser för att omställningsproblemen skall kunna bemästras. Inblandade parter i Uddevallaregionen har visat ett stort engagemang när det gäller att lösa problemen, och det uppskattar jag verkligen. Här i kammaren efterlyser vi ju ständigt lokala och regionala initiativ och engagemang. Jag frågar därför: Vad har Bengt Kindbom emot det engagemang som människorna ute i bygderna och regionerna visar?

Det är möjligt att vissa formuleringar i nämnda broschyr är mindre väl valda. Jag är dock övertygad om att alla inblandade parter kommer att agera så, att problem inte skapas på några andra orter.

Anf. 91 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Min fråga gällde ju vilket stöd vi i Skaraborgs län kan räkna med. I många kommuner i vårt län får vi erfara att arbeten försvinner. Men det sker successivt och inte alls så dramatiskt som är fallet i Uddevalla. Men effekten är ändå precis densamma för de aktuella kommunerna.

Ändamålet med min fråga var inte att ta fram exempel på företag som flyttat sin verksamhet utan jag ville veta vilket stöd vi kan vänta oss. Jag har dock inte fått något svar.

Det har ju bara gått 14 dagar sedan företagen fick nämnda broschyr i sin hand, och därför är det svårt att ge några exempel på företag som har flyttat sin verksamhet. Så snabbt hinner man ju inte reagera. Det rör sig, som sagt, om endast 14 dagar.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på frågorna 1985/86:423, 424 och 425 om sysselsättningen i Skoghall, Skutskär och Vikarbyn

Anf. 92 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Björn Samuelson, Oswald Söderqvist och Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen, mot bakgrund av vad som uttalats i regeringsförklaringen om företagens ansvar för de sysselsättningsmässiga konsekvenserna av en fortsatt strukturomvandling i näringslivet, kommer att

kräva att Stora tar ansvar för de förlorade arbetstillfällena vid sågarna i Skoghall, Skutskär resp. Vikarbyn.

Bakgrunden till frågorna är att ledningen för divisionen Stora Timber inom Stora Kopparbergs Bergslags AB vid styrelsesammanträde den 12 mars 1986 presenterade ett underlag till en omstrukturering av sågverksrörelsen. Enligt vad jag erfarit innebär förslaget att sågverken i Skoghall, Skutskär och Vikarbyn avvecklas.

Arbetsstagarledamöterna i Stora Timber och Stora Kopparbergs Bergslags AB:s styrelser har begärt tid att analysera underlaget innan styrelserna tar ställning till utredningen. Denna begäran har accepterats av styrelserna.

Utan att föregripa den fortsatta behandlingen av förslaget har jag vid ett sammanträffande tidigare i dag med företagsledningen i Stora låtit meddela att regeringen utgår från att företaget, om det slutliga beslutet blir nedläggning av sågverken i Skoghall, Skutskär och Vikarbyn, medverkar till att ny sysselsättning tillförs berörda kommuner.

Anf. 93 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

100 anställda mister jobbet vid sågverket i Skoghall. Senare i år kommer sulfittfabriken att läggas ner. Nästa år kommer fabriken där man tillverkar bl. a. trikloretylen att läggas ned.

Det är självklart att sådana här smällar gör det svårt för en liten kommun som Hammarö att komma på fötter igen. Läget i Värmland i övrigt gör ju inte att de som mister jobben kan hysa någon större tillförsikt om att få jobb någon annanstans i länet.

Detta är exempel på den förrädiska kräftgång som många bruksorter har utsatts för. När sågverket vid Dejebruket lades ned erbjöds de som blev utan jobb där arbete vid sågverket i Skoghall. Nu läggs det sågverket ned, vilket innebär att de kommer att få pendla ännu längre – vart vet vi inte.

Nu säger industriministern att han förutsätter att företaget tar ett ansvar för dessa jobb. Jag kan nöja mig med det, men jag kommer att följa utvecklingen i detta ärende för att se vad löntagarkonsulten kommer fram till. Jag återkommer med frågor till industriministern tills vi ser vad som händer för dem som mister jobben i Skoghall.

Anf. 94 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! I interpellationsdebatten i förrgår kunde vi här i kammaren höra industriministern medge, vilket också refererats i tidningarna, att han och regeringen kände en viss oro för den regionala obalans som har skapats och som växer till i vårt land. Här har vi nu ett nytt exempel.

Strukturomvandlingar i näringslivet är nödvändiga, har regeringen sagt i sin regeringsförklaring, som vi har hänvisat till i våra frågor. Känner inte industriministern oro för dessa orter?

Jag tror att de frågetecken som industriministern låter framskytma i svaret kan rätas ut. Om nedläggningen blir av, säger industriministern. Vid de opinions- och informationsmöten som har hållits under stor uppslutning av befolkningen i Skutskär, som jag närmast representerar i detta fall, har Stora Kopparbergs representanter inte på något sätt låtit förstå att sågarna inte

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen i
Skoghall, Skutskär och
Vikarbyn*

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen i
Skoghall, Skutskär och
Vikarbyn*

skall läggas ned. Vi kan nog utgå från att det blir nedläggning, och frågetecknet kan vi därför stryka direkt.

Detta är en fråga om det sociala ansvaret. Industriministern är ganska tomhänt när han säger till folket i Skutskär att regeringen har låtit meddela Stora Kopparberg att den utgår från att det blir annan sysselsättning. Vilka garantier kan lämnas? Är regeringen beredd att själv göra någonting konkret i detta fall? Eller skall ni lita till storfinansen i Stora Kopparberg? Jag tror att folket i Skutskär och på de andra platserna i så fall får det ganska marigt. I Skutskär rör det sig om 265 personer plus 600–700 anställda i andra företag samt deras familjer. Det gäller alltså 1 500–2 000 människor, i en ort med ungefär lika många invånare.

Anf. 95 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! När nu Stora tar bort vart tredje jobb inom sin sågverksrörelse, betyder det för en så liten ort som Rättvik, att i och med att 40–50 jobb av 400 jobb försvinner, är det så att säga fråga om ett halvt Kockums varv. Vi mäter ju det mesta i varv nu, men vi tar också hänsyn till åtgärdernas betydelse för den största industrin på en liten ort. Det är detta det handlar om.

Vad som ytterligare upprör oss i Dalarna, där Stora har sitt hjärta och där Vikarbyn ligger, är att Stora samtidigt vill höja sin aktieutdelning med 43 %, från 4 kr. 20 öre till 6 kr. Det är klart att detta lyser i ögonen. Arbetarnas företrädare fick beslutet uppskjutet, men om vi ser på bakgrundsmaterialet framgår det ganska klart att Stora tänker lägga ned verksamheten. Facket har som bekant ingen möjlighet att stoppa det hela, trots den arbetsrättslagstiftning som finns.

Men nu har regeringen träffat företrädare för Stora och meddelat att regeringen utgår från att företaget, ifall beslut om nedläggning fattas, skall svara för ny sysselsättning. Skall jag tolka det som en garanti som regeringen utfärdar när det gäller Vikarbyn, att det blir på detta sätt? Här har nu Stora bollen.

Det har inte hänt sedan verksamheten i Vikmanshyttan var aktuell att företaget tagit på sig något större ansvar. Man gjorde i alla fall något litet i Vikmanshyttan på hösten 1976. Men om den verksamhet det nu gäller läggs ned, har regeringen då mer än vädjan och ord att komma med? Har regeringen någonting i bakfickan som påtryckningsmedel?

Anf. 96 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har vid mitt sammanträde tidigare i dag med företagsledningen i Stora förklarat att regeringen förbereder åtgärder som syftar till att öka avverkningen av skog i landet, och jag förutsätter att Stora tar hänsyn till detta vid sitt slutliga ställningstagande till hur bolagets sågverksdivision skall dimensioneras i framtiden. Men jag vill också passa på att poängtera det ansvar som skogsägarna har för att se till att avverkningarna hålls på en långsiktigt hög och ansvarsfull nivå.

Låt mig tillägga att jag självfallet inte i dag vill diskutera statliga insatser för att ersätta bortfall av arbetstillfällen. Snarare ser jag det som klart olämpligt att i dag, genom att utlova statliga stödinsatser, påverka den utvärdering som

för närvarande sker och som Storastyrelsen skall ta ställning till. Jag vill – i motsats till vad Oswald Söderqvist tydligen vill – inte ge Stora Kopparberg fribrev när det gäller ansvaret i detta sammanhang.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen i
Skoghall, Skutskär och
Vikarbyn*

Anf. 97 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Om avverkningem av skog ökar, bedömer industriministern då saken så att det skulle gå att rädda sågverken i t. ex. Skoghall eller Vikarbyn? Är det bristen på virkesråvara som det är fråga om när det gäller Skoghall? Det är i så fall något nytt. Jag tror att det är på det sättet, industriministern, att man vill göra papper av den värmländska granen i stället för att förädla den i sågverken. Men löses frågan genom ett regeringsförslag som ökar virkesförsörjningen? Är det den bedömningen industriministern gör?

Får jag slutligen fråga: Hur ser industriministern på kopplingen mellan nedläggningen av sågverket i Skoghall och det faktum att vi i Skoghall har Rikssågverksskolan? Det talas ju så mycket om teknikspridning.

Anf. 98 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det talas om den socialdemokratiska regeringens och industriminister Thage Petersons fribrev till Stora Kopparberg och andra stora företag. Sådana fribrev utfärdas ju med generös hand i många sammanhang, men i detta fall är det kanske inte så lätt att ge fribrev när det gäller sysselsättningen på de ifrågavarande orterna. Vad jag skulle vilja höra är något mer konkreta och mer handlingskraftiga uttalanden från regeringen.

Jag måste instämma med min partikamrat Björn Samuelson att det är konstigt att helt plötsligt slänga in detta om virkestillgången. Det har inte ett dugg med saken att skaffa. Oavsett om det skulle finnas aldrig så mycket virke i Dalälvens stora upptagningsområde – ett av de största virkesdistrikten i landet och med den snabbaste tillväxten också – skulle Stora Kopparberg ta bort sågen vid Skutskär som ligger vid Dalälvens utlopp. Det är lönsamt för dem att strukturrationalisera på det sättet.

Frågan är alltså om samhället skall tillåta företagsekonomiska intressen att väga över. Kostnaderna kommer ju tillbaka. Det timmer man nu inte kan använda i Skutskär, vart skall det fraktas? Vad skall föda folket i Skutskär?

Anf. 99 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det är inte fråga om virkesbrist, det vet Thage Peterson, och det har VD Bo Berggren också bekräftat. Det handlar alltså om lönsamheten. Och då kommer vi tillbaka till frågan: Är det en garanti när regeringen säger att det är företagets sak? Vad betyder regeringsdeklarationen egentligen? Det är kanske det som är det allra viktigaste i det här läget.

Det bästa vore om regeringen kunde stoppa nedläggningarna. Hade regeringen maktmedel i sin hand och kunde säga till företagen att nu får ni stå för sysselsättningen här, då kanske Stora drev dessa sågverk vidare. Där ligger knuten. Min fråga är: Kan regeringen mer än vädja till Stora Kopparberg? I verkligheten gör de som de vill.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen i
Skoghall, Skutskär och
Vikarbyn*

Anf. 100 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är möjligt att de frågande här har bättre information än vad regeringen har i denna fråga. En av anledningarna till utredningen, som sedan resulterade i förslaget om att lägga ned dessa tre sågverk, är råvarubristen. Det finns fler anledningar. Man har också pekat på de lönsamhetsmässiga aspekterna, men råvarubristen finns med som en av anledningarna till nedläggningsbeslutet.

Det var inte jag som ville utfärda ett fribrev till Stora Kopparberg, utan det var Oswald Söderqvist. Han försöker ju få mig att redan nu diskutera statliga insatser, och det är han som vill ge ett fribrev till Stora Kopparberg genom att säga att det är regeringen som i första hand skall ta hand om de sysselsättningsmässiga konsekvenserna på dessa tre orter. Jag förstår inte riktigt anledningen till Oswald Söderqvists iver att frita Stora Kopparberg från ett ansvar i denna fråga.

Anf. 101 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! I Stora Runt, som kom ut under veckan, skrivs det flera sidor om dessa sågverk. Om råvarubristen sägs att den sammanlagda sågkapaciteten minskas med 275 000 m³. Samtidigt höjs produktiviteten vid de kvarvarande sågverken med 20 %.

Innebär det att det försvinner fler jobb hos Storas sågverk eller innebär det att man kommer att såga det timmer som sågats vid de tre nämnda sågverken vid andra sågverk som finns kvar?

Herr talman! Detta är ett exempel på hur vi i Värmland kastas mellan olika ägare av de stora bolagen, de som äger basnäringarna i länet. Den nytillkommande ägaren uppfyller inte sådana löften som har lämnats till dem som arbetar kvar på orten. När Gruvön fick öka sin kapacitet skulle det inte hända något mer i Skoghall, men det har det gjort.

Anf. 102 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag känner igen den debatteknik som Thage Peterson tillämpar. Jag har mött den från andra statsråd när vi har diskuterat energi- och näringspolitik. Man säger att vi, när vi kräver besked av regeringen, vill att regeringen skall ge fribrev eller understödja industrin och annat sådant. Man försöker vända svart till vitt, och det är ganska avslöjande och rätt så beklämmande.

Jag har naturligtvis inga som helst propåer om att regeringen skall gå in och stötta Stora Kopparberg. Det har ni gjort alldeles för mycket redan, den och andra stora industrier. Vad jag begär är att regeringen skall ta litet ansvar för befolkningen i Skutskär och på dessa båda andra platser.

Det är någonting helt annat. Det skall inte Thage Peterson försöka komma undan med sådana tjuvknep och en sådan bondfångarmentalitet i debatten! Det tycker jag är svagt.

Jag måste instämma i den fråga som har ställts av mina partikamrater tidigare i debatten: Var skall i så fall det här timret sågas? Skall det fraktas på lastbilar över landet till andra sågverk, som Stora Kopparberg vill hålla i gång? Vad kostar det samhällsekonomiskt – i vägsplitage, med hänsyn till

omlastningar och andra sådana extrakostnader? Vem tar ut vinsten – är det samhället eller är det Stora Kopparberg?

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om sysselsättningen
i Sjuhäradsbygden*

Anf. 103 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Vår fråga var hur regeringen skulle ta sitt ansvar och hur regeringsdeklarationen stämmer i det här fallet – vi vet ju hur stora företag brukar hantera sådant här. Jag har nu två gånger frågat industriministern om han har någonting annat än munväder att sätta emot Stora Kopparbergs enorma makt, men inte fått något svar. Skall jag tolka det så, att det som står i svaret och som låter som en garanti inte är riktigt? Visar det sig i slutänden att vad som sägs i regeringsdeklarationen är munväder? Kommer inte regeringen att ha någonting att sätta emot Stora?

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1985/86:426 om sysselsättningen i Sjuhäradsbygden

Anf. 104 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av aviserade nedläggningar inom den statliga tekoverksamheten i Sjuhäradsbygden.

Eiserkoncernen, liksom övriga tekoföretag, har att arbeta utifrån de förutsättningar som lagts fast av regering och riksdag på tekopolitikens område. Styrelse och koncernledning har ansvar för att detta sker i enlighet med företagsekonomiskt riktiga principer.

Den förda tekopolitiken har under senare år medverkat till en stabilisering av branschen, och den tidigare snabba minskningen av sysselsättningen har bromsats upp. I årets budgetproposition har förslag till fortsatta åtgärder lagts fram. De omfattar fortsatta industripolitiska insatser för att stärka branschen, ökade satsningar på arbetsmarknadsutbildning samt medel för ett produktionstekniskt utvecklingscentrum i Borås. En fortsatt långsam nedtrappning av äldrestödet föreslås också. Dessa förslag ligger i linje med den inriktning av tekopolitiken som lades fast av riksdagen för tre år sedan.

Jag är inte beredd att föreslå att regeringen utöver vad som presenterats i budgetpropositionen vidtar några ytterligare åtgärder på tekoområdet.

Anf. 105 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Thage G. Peterson för svaret. Jag måste säga att det var ett märkligt svar. Genom det som *inte* sägs om Eiserkoncernen och de företag som jag har nämnt förstår man att Thage G. Peterson och regeringen tänker ta sin hand från de anställda och dessa företag, som uppenbart har missköts av Eiserkoncernens ledning. Inget ingripande, vad jag förstår.

Jag skall anföra några exempel på misskötseln.

Jersey-Modeller och Eiser Strump, som jag har nämnt, är bara två i en lång rad företag där de anställda i åratal har slitits mellan hopp och förtvivlan. Behandlingen av de anställda kan jämföras med hur de anställda i vissa av

de värsta privata företagen behandlas.

Jag undrar – och det gör också många i Sjuhäradsbygden, så därför hoppas jag att jag får ett svar – om industriministern någon gång har ägnat en tanke åt att de anställda under de här åren har kommit med en mängd konstruktiva förslag som byggt på deras erfarenheter och yrkeskunskaper. Har Thage G. Peterson vågat sig på tankeexperimentet att situationen för Eiserkoncernen kunde ha varit en annan om man hade struntat i äventyrare som har satsat på överklassprojekt och överklassfasoner genom marknadsföring i New York, Paris, m. m.? Man har slösat bort pengar som borde ha använts till andra investeringar.

Det ruskigaste exemplet är från Jersey-Modeller, där man vid satsningen på Björn Borg-kläderna köpte in maskiner som har stått oanvända på Jersey-Modeller samtidigt som man till detta statliga företag har importerat från Hongkong! Detta strider mot de principer riksdagen lagt fast. Man jobbar inte efter de förutsättningar och riktlinjer som vi har beslutat om. Jag vill veta hur Thage G. Peterson tänker sig framtiden för de anställda.

Anf. 106 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Regeringens tekopolitik har varit framgångsrik, t. o. m. mycket framgångsrik. Jag beklagar att Viola Claesson inte har upptäckt någon ljusning när det gäller tekoläget i Sjuhäradsbygden. Kan man inte upptäcka någon ljusning måste man se på det hela alltför mörkt.

Tekobranschen står nu på en stabilare grund. De kraftiga sysselsättningsminskningarna har bromsats upp, exporten har ökat och nedgången i produktionsvolymindex har dämpats beträffande konfektionsindustrin. Också i vad gäller textilindustrin har förbättringarna varit stora. Det har blivit en högre lönsamhet i tekobranschen, och företagen arbetar effektivare än tidigare. Mot bakgrund av dessa framgångar och mot bakgrund av att det fortfarande finns problem inom tekobranschen har vi för riksdagen lagt fram förslag om en mängd åtgärder för att även fortsättningsvis stärka tekobranschen. Enligt den uppgift som jag har från Boråsregionen är efterfrågan på tekopersonal för närvarande god. Jag har också nyligen besökt Borås och fått höra att utsikterna för tekoindustrin är mycket ljusa. Herr talman! Jag beklagar än en gång att detta inte har nått Viola Claesson.

Anf. 107 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! När det gäller det fall som jag har nämnt och som jag vill diskutera, nämligen den statliga Eiserkoncernen, är läget fruktansvärt kärt för de anställda. När sådana företag läggs ned kan de anställda inte gå direkt till de privata tekoföretagen och få ett arbete. Så gott är inte läget, Thage G. Peterson. Så sent som i dag talade jag med anställda vid Jersey-Modeller, och jag vet vilken oro de känner inför framtiden. Industriministern tycks inte vara mottaglig för ideologiska argument eller ha minsta tanke på att ett statligt tekoföretag faktiskt skulle kunna skötas annorlunda. Det är på denna punkt som människor inom arbetarrörelsen undrar, liksom anställda vid Jersey-Modeller och inom Eiserkoncernen. Borde inte den statliga Eiserkoncernen följa en annan linje än de värsta privata företagen och lyssna på de anställda i stället för att slänga ut miljoner på sådana projekt som Björn

Borg-projektet, som inte har lett till något annat än ökad import från lågprisländerna? Det är ju detta som är härresande.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Anf. 108 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill rekommendera Viola Claesson att besöka tekoföretag i Sjuhäradsbygden och andra tekodistrikt och tala med de anställda och representanter för deras organisationer. Då kan den optimism och framtidsstro visa sig som präglar den svenska tekoindustrin nu jämfört med situationen för tre år sedan. Jag har i tidigare debatter här i riksdagen haft några varma och vänliga ord att säga till Viola Claesson. Jag har sagt att hon skall sluta med att svärta ned tekoindustrin och i stället se på de möjligheter som svensk tekoindustri har. Varför kan man inte en gång, Viola Claesson, i en enda liten fråga se det hela från litet positiva utgångspunkter, när det nu ändå finns sådana?

Om tillgången på blyfri bensin i glesbygd

Anf. 109 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag vill uppmana industriministern att se på problemet litet mer djupsinnigt. Industriministern bör tänka på hur de anställda i företagen upplever sin situation.

Rådet att uppsöka några tekoföretag verkar litet ynkligt, eftersom jag är uppväxt i tekobygdens hjärta, som Mark kallas, och själv har arbetat inom tekoindustrin och dessutom har mycket nära kontakter och känner varmt. Då jag har vuxit upp inom arbetarrörelsen och umgåtts med tekoarbetsplatsmänniskor, vet jag att man inte kan avfärda våra bygders problem så lätt som att uppmana människor som är politiskt aktiva att bara se litet ljusare på tillvaron. Den bistra verkligheten har ju sitt att säga, särskilt för dem som står i arbetslöshetskön. En uppgift som Beklädnadsarbetarförbundet har förmedlat till regeringen – man har bildat en arbetsgrupp, eftersom det var kris mellan facket och regeringen förra året – går ut på att huvudparten av de utförsäkrade i Borås och de förtidspensionerade kom från Eiserföretagen. Det är den bistra sanningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1985/86:440 om tillgången på blyfri bensin i glesbygd

Anf. 110 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Börje Stensson har frågat kommunikationsministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att blyfri bensin skall kunna tillhandahållas i glesbygden. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Frågan föranleds av övergången till blyfri bensin och de problem som kan uppstå med att upprätthålla bensinförsörjningen i glesbygd, bl. a. mot bakgrund av att det kan bli svårigheter att ekonomiskt klara en ombyggnad av befintliga anläggningar – ofta i anslutning till lanthandel.

Jag är väl medveten om de problem som Börje Stensson tar upp. Redan i propositionen om skärpta avgasreningskrav för personbilar m. m. i november förra året berördes de svårigheter som kan uppkomma i glesbygdso-

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Om byggmaterialindustrins konkurrenskraft

dena. I propositionen konstaterades att det finns möjlighet att lämna statligt glesbygdstöd till investeringar vid bensinanläggningar i sådana områden. Samtidigt framhölls att utvecklingen skulle följas med uppmärksamhet och eventuellt behov av ytterligare åtgärder studeras.

Konsumentverket har i skrivelse till industridepartementet den 17 februari i år redovisat en inventering av drivmedelsförsörjningen i glesbygd och gjort en bedömning av investeringsbehovet samt lämnat vissa förslag till förhöjt investeringsstöd till bensinanläggningar i glesbygd. En genomgång av materialet görs för närvarande på industridepartementet, varefter regeringen senare i vår kommer att ta ställning till de framförda förslagen.

Anf. 111 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på frågan. Bakgrunden är ju beslutet i riksdagen om katalytisk avgasrening på framtida bilmodeller, frivilligt från 1987 års modeller och obligatoriskt från 1989 års. Till bilar med katalysatorrening krävs blyfri bensin.

Krav på miljöskydd tillgodoses på det sättet, och det är bra. Staten avser att subventionera inköp av bilar med avgasreningen i fråga genom att sänka accisen med ett relativt stort belopp. Men för att vi skall kunna uppnå målet att köra miljövänligt till ett pris som i varje fall inte blir avsevärt högre än för en vanlig bil krävs också att blyfritt bränsle finns tillgängligt överallt i landet.

Den undersökning som industriministern hänvisar till och som tydligen konsumentverket har överlämnat till industridepartementet under våren säger att det är nödvändigt med ett visst stöd med hänsyn till att ett byte av bensinpump kostar 65 000 à 70 000 kr. Det är då i ett läge när bensinförsäljningen vid en lanthandel inte kommer att öka.

Vilken form får det avskrivningslån som nämns i konsumentverkets besked? Det talas om att tre fjärdedelar skulle kunna vara avskrivningslån, men det kräver i så fall författningsändring. Är regeringen beredd till en sådan förändring för att på det sättet öka möjligheterna till långivning?

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1985/86:444 om byggmaterialindustrins konkurrenskraft

Anf. 112 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Sten Svensson har med anledning av regeringens förslag om höjning av skatten på bl. a. kolbränslen i regeringens proposition 1985/86:140 om vissa inkomstförstärkningar m. m. frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att förhindra en försvagning av cement- och kalkindustrins konkurrenskraft.

Cementindustrin tillhör de branscher som genom beslut av regeringen omfattas av den särskilda energiskattereduktionen. Avsikten är, såsom aviserats i propositionen 1985/86:140, att regeringen sedan riksdagen behandlat propositionen skall fatta beslut om hur stor del av energiskattechöjningen på kol som skall erläggas av de industriföretag som har energiskattereduktion.

Anf. 113 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga om konsekvenserna av regeringens förslag om höjda energiskatter för byggmaterialindustrin.

”Det måste vara ett olycksfall i arbetet. Förslaget är inte genomtänkt och måste ändras. I annat fall är risken stor att fabriken i Skövde läggs ner.” Så uttryckte sig i går ordföranden i Fabriksklubben och talesmannen för de anställda på Cementa i Skövde i en tidningsintervju.

Den samlade effekten för cement- och kalkindustrin innebär en ökad skattebelastning, med tidigare pålagor inräknade, av ca 65 milj. kr. per år under de senaste fyra åren. Det kommer att omöjliggöra cementexport och allvarligt försämra konkurrenskraften i förhållande till importerade produkter. Dessutom skulle konkurrenssituationen i förhållande till substitutmaterialet byggstål och byggplåt snedvridas, eftersom dessa framställs i metallurgisk process och därigenom undantas från den skatt på den kol och koks som förbrukas i tillverkningsprocessen.

På samma sätt drabbas mineralullsindustrin. Rockwool, också beläget i Skövde, använder koks till sina smältugnar. Totaleffekten för detta företag blir en ökad kostnadsbelastning med 8 milj. kr. per år, varav 5,5 milj. kr. faller på koks. Hittills har företaget belastats av energiskatterna med 1,7 % av försäljningsvärdet (fritt fabrik). Denna andel ökar nu till 3,2 %. Även här minskar konkurrenskraften gentemot utländska tillverkare, vilket i sin tur innebär ett allvarligt sysselsättningshot.

Innebär svaret från industriministern att han ger fribrev till Cementa eller till hela byggmaterialindustrin? Är de intäkter som redovisas i proposition 140 beräknade ifrån en sådan utgångspunkt eller ej? Hur stor andel anser industriministern skall läggas på de berörda företagen?

Anf. 114 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Som jag sagt i mitt svar har regeringen ännu inte fattat beslut om hur stor del av energiskattehöjningen på kol som skall erläggas av de företag som har energiskattereduktion. Självklart kommer detta beslut att grundas på ordentligt underlag, som tar hänsyn till de eventuella effekter som uppkommer ute i företagen. Jag är övertygad om att berörd industri kommer att förse regeringen med sina argument och sitt material för ställningstagande.

Anf. 115 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Då har vi inom oppositionen och även socialdemokratiska riksdagsledamöter som väckt motioner med anledning av detta förslag missuppfattat situationen. Det framgår ju inte klart av propositionen hur man skall beräkna detta. Det vållar stor oro, och jag kan visa upp en tidningsrubrik som säger att Cementa tvingas lägga ned fabriken i Skövde – 240 jobb hotas. Detta visar att man inte tolkat propositionens förslag på det sätt som industriministern vill göra gällande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om informationen om beslutsunderlaget för regeringens propositioner

Anf. 116 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Nic Grönvall har frågat statsministern om statsministern anser att underlagsredovisningen avseende varvspropositionen är tillfredsställande samt om så inte är fallet, vad minimikraven är på information om beslutsunderlag i regeringens propositioner.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Till grund för förslagen i varvspropositionen ligger ett mycket omfattande material. Utöver redovisningen i propositionen är avsikten att ytterligare material på sedvanligt sätt skall överlämnas till riksdagen. Omfånget av materialet gör att det dock krävs en viss systematisering innan det i sin helhet kan överlämnas till riksdagen. Jag räknar med att det resterande materialet skall kunna överlämnas till riksdagen inom kort.

Vidare är givetvis ledningen för Svenska Varv AB beredd att lämna näringsutskottet erforderlig information.

Anf. 117 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Man skulle kunna börja denna debatt genom att påpeka att varvspropositionen egentligen är ett utmärkt exempel på nyttan med att skicka brev, eftersom tydligen regeringens ståndpunktstagande i anslagsfrågan i varje fall såvitt redovisats i propositionen enbart vilade på en av Svenska Varv avsänd skrivelse.

Nu har vi fått veta att industriministern själv inte anser att det underlaget är tillräckligt för att riksdagen skall kunna ta ställning.

Då vill jag påpeka att det ytterligare material som nu aviseras kommer efter det att motionstiden har gått ut. Det är väl ändå inte rimligt att riksdagens ledamöter skall ta ställning till ett anslagsäskande om 950 miljoner utan att ha tillgång till detta extra underlag, utan får del av detta först i efterhand när de bundit sig i motionstexter.

Jag vill gärna att industriministern kommenterar detta ytterligare.

Min fråga innehåller också en principiell del, nämligen frågan om vad man skall anse vara minimikraven på regeringen när det gäller underlag för anslagsäskanden. Jag vill erinra industriministern om att vi här i Sverige för en högst intensiv börsetisk debatt och att i den ett mycket viktigt element är krav på prospekten – de prospekt som bolagen använder för att få tag i spararnas pengar. Man kunde ställa den principiella frågan om industriministern anser att rekommendationen från näringslivets börskommitté om utformningen av prospekt skulle kunna läggas till underlag för kraven på regeringens faktaredovisning när riksdagens ledamöter skall anvisa pengar för regeringens företagsamhet.

Anf. 118 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill göra Nic Grönvall uppmärksam på att hanteringen av materialet i industridepartementet har varit densamma när det gäller denna varvsproposition som när det gällt tidigare. Det innebär att visst material

redovisas mer utförligt i propositionen, medan annat redovisas mer kortfattat. Bakgrundsinformation finns sedan tillgänglig i den akt som tillställs riksdagen och utskottet.

Jag kan i detta sammanhang informera Nic Grönvall om att i det material som kommer att översändas till riksdagen finns dokumentation om Svenska Varvs ekonomiska ställning vad gäller såväl moderbolag som koncern. Det är ett färskt material om den ekonomiska situationen i Svenska Varv.

Anf. 119 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Den bakgrundsinformation som vi behövde för att formulera ståndpunkterna vid motionstidens utgång innehöll ingen information om hur industriministern hade nått uppfattningen att det behövdes 950 milj. kr. ytterligare till Svenska Varv, än mindre någon information om hur dessa pengar skulle användas.

Jag vill än en gång ställa den principella frågan: Kan det vara tillfredsställande att riksdagen skall anvisa närmare en miljard utan att veta varför man väljer beloppet och utan att veta vartill pengarna skall användas, när vi samtidigt här i riksdagen med stor energi för en debatt om näringslivets ansvar för de informationer som dess företrädare lämnar när de begär pengar av sina kapitalförsörjare?

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1985/86:422 om resurser till personalutbildning m. m. i vissa företag

Anf. 120 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat statsministern på vilket sätt regeringen avser att medverka till att anställda i företag med låg vinstnivå får resurser för personalutbildning och personalutveckling m. m.

Arbetet inom regeringen är fördelat på sådant sätt att det närmast bör ankomma på mig att besvara frågan.

Den beskrivning av bakgrunden till frågan som Börje Hörnlund ger vittnar om behovet av några klarlägganden.

Ansvar för personalutbildning och personalutveckling vilar i Sverige i princip inte på staten utan på företagen och andra arbetsgivare. Samhällets direkta ansvar inskränker sig således till de fall där stat eller kommun är arbetsgivare. Dessutom ger staten stöd till personalutbildningen i vissa fall där det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat, t. ex. inom ramen för de särskilda regler som gäller för arbetsmarknadsutbildning i företag.

Förnyelsefonderna kommer säkerligen att bli betydelsefulla för personalutbildningen och personalutvecklingen i de företag där de inrättas. Hur de skall användas bestäms dock av parterna på arbetsmarknaden.

Förnyelsefonderna innebär inte någon förskjutning av gränserna för det principiella ansvaret för personalutbildningen. Staten kommer att fortsätta att ge stöd till personalutbildning i företag om det finns arbetsmarknadspolitiska skäl.

Anf. 121 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Den här frågan ställdes med anledning av regeringsförklaringen, där Ingvar Carlsson framhöll resursen förnyelsefonder när det gäller att satsa på ny teknik och kvalificerad utbildning – som är nödvändig för att man skall lyckas med ny teknik.

På arbetsmarknaden diskuteras rätt ofta om A- och B-lag. Och det är utan tvivel ett problem att beakta. Företag som har god ekonomi har oftast redan personal med god utbildning, och goda tekniska resurser. Men sedan har vi merparten av företag som inte har det. Med den arbetsmarknadssituation vi har är det inte önskvärt att vi dessutom får – låt oss kalla dem så – A-företag och en mängd B-företag.

Det här är en svår frågeställning och innebär ett stort ansvar. Men skall vi lyckas bra med det totala näringslivet så finns det anledning att tänka på den del av näringslivet som har så låg lönsamhetsnivå att den redan i dag har svårt att följa med. Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1985/86:447 om statsbidraget till Göteborgs botaniska trädgård

Anf. 122 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat mig vad jag gjort för att få till stånd ett avtal på rimlig bidragsnivå för statsbidraget till Göteborgs botaniska trädgård.

Staten har via anslaget till naturvetenskaplig forskning vid universitetet i Göteborg betalat en väsentlig ersättning till Göteborgs kommun för den kommunala botaniska trädgården i Göteborg. Konstruktionen av det avtal som tecknades 1961 har emellertid kommit att innebära en automatisk uppräknings av bidraget som inte stod i rimlig proportion till statens intresse. Detta är bakgrunden till att staten år 1982 sade upp avtalet. Självfallet känner staten också ett ansvar för den nationella nyttan av trädgården utöver det nyttjande som kommer universitetet till godo. Enligt vad jag har erfarit bedrivs för närvarande förhandlingar i positiv anda mellan statens förhandlingsnämnd och Göteborgs kommun. Jag finner ingen anledning att nu gå in i och påverka den pågående förhandlingen.

Anf. 123 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Men jag kan inte riktigt förstå att utbildningsministern inte finner någon anledning att gå in och försöka påverka förhandlingen. Den har ju dragit ut alldeles för långt på tiden. Det är olyckligt för alla inblandade parter att man inte får en lösning på frågan.

En botanisk trädgård är en viktig bas för många skilda områden – alltifrån vetenskap och undervisning till miljövard och rekreation. Därför är Göteborgs botaniska trädgård, precis som andra universitetsträdgårdar, av riksintresse och även av internationellt intresse. Göteborgs botaniska trädgård är också den nordeuropeiska botaniska trädgård som är mest känd

utomlands. Då är det också naturligt att staten tar ett rejält ansvar för de universitetsträdgårdar som finns. Det gör man när det gäller Stockholm, Lund och Uppsala, däremot inte när det gäller Göteborg. Därför förstår jag inte utbildningsministerns påstående i svaret att det bidrag som lämnats till Göteborgs universitet inte stod i rimlig proportion till statens intresse, när Göteborgs botaniska trädgård faktiskt fått mindre bidrag än de övriga trädgårdarna även om den har en allsidigare profil än vad de övriga tre har. Bara därför att Göteborgs botaniska trädgård har en annan historia tycker jag inte det finns anledning för staten att undandra sig sitt ansvar.

Det är riktigt som sägs i svaret att universitetet har betalat ut cirka en fjärdedel av kostnaderna för trädgården. Men det har fått tas från den generella budgeten för universitetet. Som vi alla vet har universitetet också fått begränsningar i sina ekonomier och hårt ansträngd budget. Det är ju inte lyckligt för Göteborgs universitet heller. Det kan inte utbildningsministern tycka vara en bra lösning för närvarande.

Anf. 124 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag vill upprepa vad jag förut sade. Förhandlingarna bedrivs mellan staten och Göteborgs kommun. Staten kommer säkerligen att göra rätt för sig. Jag förutser att förhandlingarna tämligen snart skall komma till ett lyckligt slut.

Anf. 125 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Det bud som staten har kommit med är inte särskilt positivt. Tycker inte utbildningsministern att man skall behandla universitetsträdgården i Göteborg på samma sätt som dem i de andra tre orterna? Eller skall man särbehandla Göteborgs botaniska trädgård på grund av den historiska bakgrunden?

Anf. 126 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det bud som nämndes i Ingela Mårtenssons fråga var ett slags värdering av växtmaterialet. Jag kan försäkra att när man kommer till en uppgörelse blir det ett bud som i högre grad kommer att tillfredsställa Göteborgs kommun.

Anf. 127 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Då hoppas jag på ett betydligt bättre bud i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1985/86:438 om schemalagd skollunch

Anf. 128 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Ewa Hedkvist Petersen har frågat mig om jag är beredd att medverka till att schemalägga skollunchen.

Det är viktigt för skolan inte bara att tillhandahålla en näringsriktig och allsidig måltid under skoldagen utan även att bidra till elevernas kunskaper

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

*Om schemalagd skol-
lunch*

om hur viktigt det är med goda kostvanor. Skollunchen bör så långt möjligt bli en del av skolans arbete med att ge eleverna goda måltidsvanor.

Från många kommuner finns rapporter om de positiva effekterna av att lärare och elever äter skollunchen tillsammans. Formerna för en sådan "pedagogisk" inriktning av skollunchen måste man enligt min mening finna lokalt. En del av den tid som står till förfogande för hemkunskap i skolan bör därvid kunna användas. Det är också möjligt att utnyttja den tid som kan finnas för fria aktiviteter, liksom också tid för gemensamma samlingar. Jag är inte beredd att medverka till att timplanebunden tid därutöver får användas för skollunchen, då detta skulle gå ut över skolans uppgifter i andra ämnen.

Anf. 129 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag tackar skolministern för det positiva svaret på min fråga. Efter vad jag kan förstå är skolministern och jag överens om att schemalagd skollunch är bra och kan genomföras inom vissa ramar.

Den schemalagda skollunchen är en mycket fin tanke, särskilt sett ur barnens synvinkel. Vid försök i Luleå på låg- och mellanstadierna har det också visat sig att barnen mått betydligt bättre när de fått äta tillsammans med en vuxen. De har ätit mer och bättre, slappit stress och inväntat varandra. Allt detta har också gjort att de har kunnat göra bättre arbetsprestationer på eftermiddagarna.

Vid utvärderingen av försöket i Luleå har några elever uttryckt sig så, att de tycker det har varit "mysigt" att äta tillsammans med sina lärare – och det tycker jag säger en hel del.

Som vuxna vet vi alla hur viktigt det är att få äta lunch i en trevlig lokal och i en lugn atmosfär. Självfallet är detta också viktigt för barnen, även när de är i skolan.

Vid försöken i Luleå har den schemalagda skollunchen inordnats i ett pedagogiskt program. Låg- och mellanstadiet omfattas ju av målen för hemkunskapsämnet, även om lågstadiet inte har någon tid i timplanen särskilt för ämnet – där skall det ju ingå i orienteringsämnet. Samtidigt som barnen får äta lugnt tillsammans med en vuxen, uppfylls också läroplanens mål om att sätta in hemkunskapsundervisningen i ett praktiskt, vardagligt sammanhang på låg- och mellanstadiet.

Herr talman! Det senaste året har vi i den allmänna debatten pratat mycket om just maten och dess värde för livet i allmänhet och trivseln och välbefinnandet i synnerhet. Vi har också betonat hur viktigt det är att barnen får kunskaper och praktiska färdigheter om konsumentkunskap, hur mat produceras, inhandlas, bereds och tillagas för att ätas under trivsamma former. Inom ramen för den schemalagda skollunchen kan alltså detta tas upp.

Jag skulle vilja fråga skolministern om han liksom jag anser att den schemalagda skollunchen skulle vara ett sätt att ytterligare betona konsumentkunskapen på låg- och mellanstadiet.

Anf. 130 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är övertygad om att den ordning som skisserats kan vara utomordentligt bra, men jag understryker att jag inte ser det som angeläget

eller möjligt att ta bort timplanbunden undervisningstid för att möjliggöra denna förläggning av skolmältiden.

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Om ledningsfunktionen vid historiska museet

Anf. 131 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Som jag sade förstår jag att vi är överens om att en schemalagd skollunch kan genomföras inom vissa ramar. I Luleå har man också gjort det – man har då tagit tid från ungefär de ämnen som skolministern angav i sitt första svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1985/86:449 om ledningsfunktionen vid historiska museet

Anf. 132 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig om jag avser att föreslå någon förändring av ledningsfunktionen vid historiska museet.

Frågan är föranledd av att museichefen förklarar sig vilja avgå från sin tjänst med hänvisning till att självbestämmanderätten för museet inte är tillräckligt stor. Museet ingår sedan år 1975 tillsammans med riksantikvarieämbetet, medelhavsmuseet och kungl. myntkabinettet i myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer.

Jag ser ingen anledning att nu, mot bakgrund av en konflikt mellan den avgående chefen för historiska museet och styrelsen för myndigheten, föreslå några organisatoriska förändringar av myndigheten. Frågan kan dock aktualiseras av andra skäl. Inom myndigheten har en utvärdering av 1975 års organisation just genomförts. Kulturrådet tar bl. a. med utgångspunkt i detta material upp frågan i samband med sitt uppdrag rörande planering och samordning inom museiväsendet.

Jag tycker det är rimligt att ett ställningstagande från min sida till historiska museets framtida organisation får anstå till dess att kulturrådet har redovisat sina förslag.

Anf. 133 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Chefen för historiska museet har anmält att han efter 19 års tjänst vill avgå. Det är en av landets mest förtjänta museimän. Han har i ett brev till styrelsen bl. a. skrivit:

”Den egentliga orsaken är de grundläggande meningsskiljaktigheterna mellan riksantikvarien och mig vad gäller innebörden av regeringens instruktion för myndigheten och den självbestämmanderätt som denna tillförsäkrar institutionscheferna. Jag har vidare de senaste åren ofta tvingats reagera mot den strävan till byråkratisering av verksamheten som funnits och opponerat mig mot handläggningen av bl a lokalfrågor och andra viktiga ärenden.”

Det är en ganska uppseendeväckande motivering för en avskedsanmälan.

Jag har full förståelse för att kulturministern inte vill pröva frågan om en organisatorisk förändring av historiska museet med anledning av detta brev

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Om statens skadeståndsansvar vid polis-ingripande

och chefens avgång. Men jag tolkar statsrådets svar så att frågan om museets organisation kommer att prövas när kulturrådet inom kort är klar med sin utvärdering, och med det svaret är jag nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1985/86:435 om statens skadeståndsansvar vid polisingripande

Anf. 134 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag är beredd att ändra lagen för att utöka enskilds skadeståndsrätt för skada vid polisingripande.

Den 28 februari i år besvarade jag en interpellation i ett liknande ämne från en partikamrat till Bengt Harding Olson. Jag erinrade då om att det hittills har rätt stor enighet i riksdagen om att det allmännas skadeståndsansvar för skada till följd av myndighetsutövning inte bör gå längre än det gör nu. De nuvarande reglerna utgör enligt min mening en rimlig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande. Bengt Harding Olson har inte anfört någonting som föranleder mig att gå ifrån denna ståndpunkt.

Dock påpekade jag i interpellationsdebatten att folkpartiet i år har motionerat i riksdagen om ett strängare skadeståndsansvar för det allmänna. Jag sade då att jag inte hade för avsikt att föregripa riksdagens behandling av motionen. Jag har fortfarande samma inställning.

Anf. 135 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret. Men jag hade naturligtvis hoppats att det skulle ha ett något annorlunda innehåll – det gäller faktiskt något annorlunda frågor än dem som berördes i interpellationsdebatten.

Jag menar att i ett rättssamhälle måste både staten och den enskilde ta ansvar för sina handlingar. Särskilt viktigt är det då att staten bär ett skadeståndsansvar för myndighetsutövning som orsakar skada för den enskilde medborgaren. I dag är det en alltmer utbredd uppfattning att staten inte tar ett rimligt skadeståndsansvar i sådana här situationer. Det fall som jag hänvisar till, det gäller en person från Tomelilla, är ytterligare ett exempel i raden.

Det var en enskild medborgare som omhändertogs av polisen, möjligen var det ett gripande. Det skedde helt utan objektiv grund – det är inte bara jag som säger detta, utan det har den handläggande åklagaren också konstaterat. Skadorna för den enskilde blev omfattande. Kroppsskadorna föranledde sjukskrivning under en månad. Inkomstförlusten blev stor. Sammanlagt rörde det sig om ca 70 000 kr. Skadeståndsanspråket avvisades i sin helhet av staten genom rikspolisstyrelsen.

Gällande rätt ålägger visserligen staten ett skadeståndsansvar, men det är endast vid fel eller försummelse från polisens sida. Detta kan leda till stötande resultat.

Min bedömning är att rättsläget är oacceptabelt. Det borde finnas en rätt till skadestånd vid polisens gripande eller omhändertagande av en oskyldig. I sådana fall borde den enskilde kunna tillerkännas skadestånd även utan att fel eller försummelse från polisens sida har förelegat. Jag konstaterar också att reglerna är extra obegripliga med hänsyn till att ett utvidgat ansvar gäller om åklagaren anhåller en oskyldig, medan det alltså inte gäller om polisen griper en oskyldig. Jag tycker att det vore lämpligt att justitieministern förklarade denna skillnad.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1985/86:446 om regeringens prövning av besvär över datainspektionens beslut

Anf. 136 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Gunnar Hökmark har – mot bakgrund av ett uttalande av mig vid en presskonferens den 20 mars – frågat mig om regeringen fattar beslut i besvärssärenden avseende datainspektionens beslut på någon annan grund än den datalagen ger.

Svaret på frågan är nej. Datalagen är emellertid så utformad att den ger utrymme för en avvägning mellan olika intressen som gör sig gällande i ett visst fall. Det är naturligt att regeringen någon gång har underlag för att göra en mera övergripande bedömning än datainspektionen. Detta ligger i sakens natur och framgår också av förarbetena till datalagen (prop. 1973:33 s. 150).

Anf. 137 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga. Svaret är en bra precisering. Det kan finnas anledning att motivera varför jag ställde frågan.

Justitieministern sade vid presskonferensen den 20 mars enligt citat ur Svenska Dagbladet:

”Datainspektionen skall enbart pröva integritetsfrågorna. Den har varken till uppgift eller kompetens att bedöma värdet av en viss forskning.

Den värderingen kan däremot regeringen göra vid ett överklagande av datainspektionens beslut. Ytterst blir det här fråga om politiska avgöranden.”

Herr talman! Detta är ett intressant uttalande, som förtjänar en precisering här i riksdagen. Om justitieministern menar att datalagen ger regeringen en möjlighet att fatta politiska beslut på en annan grund än den datainspektionen har, blir datalagen mer en symbol vid sidan om den politiska debatten och det politiska beslutsfattandet. Det kastar i så fall i högsta grad ett förklaringsljus över det krav som vi moderater har fört fram, nämligen att det är regeringsrätten och inte regeringen som skall fatta beslut med anledning av överklaganden av datainspektionens beslut.

Det är mot denna bakgrund som jag likväl skulle vilja ställa ytterligare en något mer preciserande fråga till justitieministern. Menar justitieministern, i enlighet med vad han trots allt sade vid den tidigare nämnda presskonferen-

sen, att regeringen enligt datalagen har en annan bedömningsgrund för sitt beslutsfattande än vad datainspektionen har? Om justitieministern menar det, innebär detta i praktiken att det finns två olika typer av datalag – en som datainspektionen har att tillämpa, med de hänsyn som där skall tas, och en som regeringen har att tillämpa.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1985/86:445 om statens stöd till skolbarnomsorgen

Anf. 138 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om de statsfinansiella konsekvenserna med anledning av regeringens proposition om fritidshemsverksamheten samt varför dessa inte har redovisats i propositionen.

Jag har i budgetpropositionen beräknat statsbidraget till den kommunala barnomsorgen för budgetåret 1986/87 till 8 490 milj. kr., vilket är en ökning från föregående budgetår med 1 060 milj. kr. Vid beräkningarna har hänsyn tagits till de förändringar av statsbidragssystemet som föreslås från den 1 juli 1986 i propositionen (1985/86:152) om fritidshemsverksamheten. Förslaget innebär att barnomsorgsanslaget för budgetåret 1986/87 blir ca 55 milj. kr. lägre med det föreslagna statsbidragssystemet än med det nu gällande. Beräkningarna utgår från gällande utbetalningsregler som är kopplade till kalenderår. Kostnadsminskningen beräknas med nuvarande organisation av fritidshemsverksamheten till ca 110 milj. kr. på helt år. Det totala statsbidraget till fritidshemsverksamheten blir därmed 1 225 milj. kr. för budgetåret 1986/87.

En rad faktorer bestämmer ofta de totala anslagsbeloppen, även så för statsbidraget till barnomsorgen. De olika delarna i anslagsberäkningen redovisas normalt sett inte i propositioner för denna typ av anslag.

Anf. 139 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på mina frågor. Båda svaren var mycket klargörande.

Biträdande socialministern förklarar att propositionen innebär en indragning av statsbidraget med 110 milj. kr. Det framgår inte av propositionen, vilket jag tycker är anmärkningsvärt. Propositionen ger intryck av att vara en utvecklingsproposition, men den är i själva verket en besparingsproposition.

Bengt Lindqvist säger också att man inte har redovisat detta, eftersom man normalt inte gör det. De olika delarna i anslagsberäkningen redovisas normalt sett inte i propositioner för denna typ av anslag. Även på denna punkt vill jag ge Bengt Lindqvist rätt. Regeringen redovisar normalt inte de statsfinansiella konsekvenserna i propositioner av denna typ. Men det är faktiskt inte i överensstämmelse med riksdagsordningen. I riksdagsordningen sägs det mycket klart och tydligt att riksdagen skall få denna typ av underlag för sina beslut. Jag skulle därför vilja skicka en hälsning med Bengt Lindqvist till alla hans kolleger att de börjar iaktta riksdagsordningen när det handlar om att överlämna propositioner till riksdagen.

Det är inte tillfredsställande att riksdagen får motta inte bara en utan många propositioner där de statsfinansiella konsekvenserna inte redovisas, trots att regeringen har sådana bedömningar till sitt förfogande. Här bryter regeringen systematiskt mot de regler som finns uppställda i riksdagsordningen.

Anf. 140 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Får jag först göra ett klargörande beträffande innehållet i särpropositionen om fritidshemsverksamheten. Varje förändring av statsbidrag, det är några stycken, redovisas i propositionen.

Jag vill också efter vissa sonderingar bestrida att den redovisning som vi har gjort i de båda propositionerna, budgetpropositionen och särpropositionen, skulle strida mot riksdagsordningens bestämmelser. De konkreta totalbeloppen finns redovisade.

Jag vill också framhålla, herr talman, att någon avsikt från min sida att dölja fakta naturligtvis inte har förelegat.

Låt mig till sist göra ett litet medgivande i den här diskussionen. Jag tycker personligen att det i en proposition av det här slaget, som innebär förändringar, hade varit motiverat att redovisa dels det totala beloppet för fritidshemsverksamheten, dels den totala summan för de förändringar som förslagen innebär. Samtidigt vill jag understryka att de beräkningar som man gör i propositioner av detta slag ju är skattningar och bedömningar som bygger på en förväntad utveckling som kommunerna beslutar om. Det är inte alls säkert att det kommer att gå precis så som vi bedömer i propositionerna.

Anf. 141 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för det medgivande som Bengt Lindqvist gör. Jag delar hans uppfattning att man bör redovisa de statsfinansiella konsekvenserna i propositioner av den här typen. Jag hoppas att han i regeringskretsen bidrar till att sprida den uppfattningen till andra statsråd, som också har en tendens att synda mot den regel som faktiskt finns i riksdagsordningen.

Jag skulle vilja anbefalla riksdagsordningen till förnyat studium i regeringskretsen. Det finns mycket att hämta i den publikationen som faktiskt kan ha nyhetsvärde och som också kan bidra till att lösa en del frågor kring hur propositioner bör utformas.

Till sist: Det är naturligtvis också riktigt att man inte alltid kan göra säkra bedömningar av vilka konsekvenserna blir av olika förslag – man får göra skattningar. Men även skattningar kan faktiskt redovisas. Man kan då tala om att det råder en osäkerhet att det kan bli mellan si och så många miljoner i effekt. Även denna upplysning är värdefull för riksdagen, när riksdagen skall ta ställning till regeringens förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:11.

Anf. 142 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Riksdagsordningen ställer till litet bekymmer när det gäller att hålla samman debatterna. Mitt intryck av den debatt vi hade innan den bröts är bl. a. att Anna-Greta Leijon är ödmjukare i tonen och i stor utsträckning försöker undvika sakdebatt. Jag förstår varför. Förklaringen är naturligtvis att det i de försök till omorientering som promemorian från departementet representerar finns en hel hop potentiella interna konflikter inom socialdemokratien. Jag tycker att arbetsmarknadsministern skall ta chansen i sitt sista inlägg som, såvitt jag förstår får ta tio minuter, att deklarerat sin syn på riskerna för snabbt ökande arbetslöshet. Inte utgå från "om" arbetslösheten ökar utan snarare, som AMS säger i sitt senaste nyhetsblad, "när" arbetslösheten ökar i slutet av 1986 och "när" arbetslösheten växer under 1987 och 1988. Därigenom skulle mycket klargöras.

Vad kommer ni att lyckas ompröva? Lars Ulander har ju här i debatten sagt nej till allt som går utöver traditionell socialdemokratisk politik. Vad kommer det att betyda?

Så till ungdomslagen, herr talman! Har arbetsmarknadsministern klippt i mina inlägg här i kammaren från den tid då vi debatterade ungdomslagen? Eller har arbetsmarknadsministern kanske för första gången ordentligt studerat det ursprungliga riksdagsbeslutet, där det talades om inriktning mot näringslivet och mycket annat? I vilket fall som helst är det bra. Arbetsmarknadsministern backar på snart sagt varje punkt när det gäller ungdomslagen. Det har tagit lång tid, men det är välkommet nu när det kommer. Vi ser fram mot den proposition angående ungdomsfrågorna som skall föreläggas riksdagen i vår. Den skall vi behandla mycket seriöst och med stor öppenhet.

Mycket av det som arbetsmarknadsministern här har sagt – eller i varje fall antytt – är positivt. När det gäller avtal om ungdomars ingångslöner kan jag förstå att arbetsmarknadsministern kan ha behov av att krypa bort från sin tidigare formulering. Men det gäller bara formuleringen, inte realinnehållet. Realinnehållet i det avtal som parter träffar och som gäller inskolningsplatser kommer ju – om avtalet skall vara värt någonting när det gäller ungdomarnas möjligheter att lättare komma in på arbetsmarknaden – att innebära lägre ingångslöner. Man kan ju inte tänka sig normallön i fråga om inskolningsplatserna. Inte ens Lars Ulander kan väl ha en annan åsikt.

Slutligen, herr talman! Arbetsmarknadsdepartementet har lagt fram en debattskrift som skall behandlas och debatteras under stor öppenhet. Vi moderater har i dag presenterat en rapport som behandlar samma frågor. För den framtida diskussionen överlämnas härmed ett exemplar till arbetsmarknadsministern. Sedan får vi se vad resultatet härav blir.

Undet detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 143 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jag sade tidigare helt kort någonting om de bedömningar för 1987 som länsarbetsnämnden i mitt hemlän, Västerbottens län, har gjort. Man räknar med, Anna-Greta Leijon, att arbetslösheten kommer att öka – till 3,6 %. Det som är litet otäckt i detta sammanhang är att bedömningarna bygger på förutsättningen att arbetskraftsefterfrågan fortsätter att öka i princip i samma utsträckning som nu i Stockholmsområdet. På det sättet skall alltså utflyttningen i länet fortgå i samma takt som nu. Det är, som sagt, en skrämmande läsning.

De flesta kommuner i Norrland, i sydöstra Sverige och i många andra delar av landet orkar inte med denna ständiga utflyttning av ungdomar. Därför har jag viss förståelse för arbetsmarknadsministerns ödmjuka ton i dagens debatt.

Sedan vill jag säga någonting om ungdomslagen. Denna skall, menar vi i centerpartiet, ersättas med yrkespraktik. Jag är övertygad om att både innehållet när det gäller yrkespraktiken och namnbytet – alltså att man väljer benämningen yrkespraktik – kommer att uppskattas av de ungdomar som icke har fått fäste på den ordinarie arbetsmarknaden.

Anna-Greta Leijon nämnde att centern hade krävt att ungdomar skulle garanteras utbildning och arbete. Ungdomarna skulle icke ha bidrag, utan den s. k. arbetslinjen skulle gälla. Arbetsmarknadsministern berömmar sig för att vara den som införde ungdomslagen. Anna-Greta Leijon glömmer saker och ting. Jag kan förstå att en minister har mycket att fundera på. I den här frågan motionerade centern nämligen våren 1982, och då röstade Anna-Greta Leijon och "hennes grupp" mot vårt förslag om att ungdomar i sina känsligaste år skulle erbjudas just utbildning och arbete och inte bidrag. Det kan finnas skäl att påminna om den saken. Samtidigt skall vi vara glada över att en politisk enighet kunnat uppnås i denna kammare. Ungdomar skall alltså erbjudas utbildning *eller* arbete.

Anf. 144 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Innan vi tog paus ställde jag frågor till regeringen och socialdemokraterna om vad de egentligen menar med full sysselsättning. Arbetsmarknadsministern beskyllde mig för att vara teknikfientlig. Det är ett billigt sätt att debattera på, för att försöka komma undan det mörka fältet när det gäller sysselsättningen. För att det inte skall råda något som helst tvivel och för att arbetsmarknadsministern skall slippa göra uttalandet en gång till, skall jag återigen redogöra för vilka krav vi har ställt.

Frågan om tekniken är faktiskt politisk. De arbetande har ett intresse av teknikens utformning, och vi bedömer att kapitalet och storfinsans i dag använder tekniken på ett sätt som är djupt människofientligt. Om arbetsmarknadsministern tycker att den bästa tekniken är den som i dag används av storfinsans, måste jag kasta tillbaka beskyllningen och påstå att arbetsmarknadsministern är människofientlig.

Hur var det på Electrolux? Hade man ingen teknik där? Hur användes tekniken där? Det handlar inte bara om den fysiska tekniken. Frågan om hur tekniken förhåller sig till människor och hur den utnyttjas är också teknikbegrepp.

Jag citerar Allan Larsson därför att han har gjort viktiga påpekanden, framför allt när han säger:

”Vi kan begära att tekniken ska användas för att uppnå det som vi tror kan förbättra våra levnadsvillkor – och vi kan tacka nej till det som vi inte behöver.

Endast på det sättet kan vi genom politiska beslut leda utvecklingen och inte bara vara offer för den.”

Hur arbetsmarknadsministern kan få detta att vara teknikfientligt begriper jag inte, men ändock faller de orden ur hennes mun. I förlängningen av Allan Larssons slutsatser innebär detta att fackföreningar och de anställda måste ha någon form av vetorätt för att kunna påverka tekniken.

De mörka sidorna – där industrin gör indragningar och minskar sysselsättningen, inte investerar i tillräcklig takt, där den offentliga sektorn stryps, där regeringen inte använder arbetstider som ett medel bland andra – glömmer arbetsmarknadsministern helt bort i dessa sammanhang. Det kanske var meningen, för regeringen vill inte svara på min fråga och säga att den numera betraktar full sysselsättning så att det skall finnas 120 000 öppet arbetslösa, 180 000 i arbetsmarknadsutbildning, vilka vill ha ett arbete på den öppna arbetsmarknaden, och allt fler förtidspensionärer. Jag betackar mig för den innebörden av begreppet full sysselsättning.

Anf. 145 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Vad vi menar med full sysselsättning har diskuterats ett antal gånger förut här i kammaren. Jag har många gånger sagt att jag egentligen tycker väldigt illa om begreppet full sysselsättning. Jag gör det därför att det är teoretiskt möjligt att ha full sysselsättning och ändå en mycket hög arbetslöshet, en dold arbetslöshet.

Begreppet arbete åt alla är betydligt bättre, och det är det som vi socialdemokrater brukar använda. Jag gör ofta jämförelser med 1950-talet, då vi hade en formellt, teoretiskt och nationalekonomiskt sett högre sysselsättning. Vi var närmare full sysselsättning då än nu. Ändå var det betydligt färre som hade arbete då än nu, framför allt därför att många kvinnor var dolt arbetslösa. De trodde inte ens att det var värt att gå till arbetsförmedlingen, eftersom ingen skulle ta deras begäran om arbete på allvar. Det är en annan situation nu.

Arbete åt alla innebär att vi skall se till att det finns i verklig mening arbete åt alla, också åt kvinnor, också åt dem som har ett arbetshandikapp, också åt dem som är äldre och vill arbeta. Det är det som vi strävar efter och som vi tar steg för steg för att åstadkomma. Det är därför som vi gläder oss åt att det för närvarande finns fler människor i sysselsättning och med arbete än någon gång tidigare.

Jag beklagar om jag totalt missförstod Lars-Ove Hagberg, när han i sitt första inlägg talade om teknikfientlighet. Jag uppfattade det så att han argumenterade mot den slutsats som Allan Larsson drog. Om han inte gjorde det så är det bra, och i så fall har vi nog samma uppfattning. Tekniken är bra för Sverige och för sysselsättningen i Sverige, men den skall inte införas eller finnas till bara på arbetsgivarens villkor utan framför allt på de anställdas villkor, på arbetarnas och tjänstemännens villkor.

Till Börje Hörnlund skulle jag vilja säga: Ja, jag röstade nej till ett centerförslag våren 1982 därför att det var ett förslag helt utan verklig bakgrund. Att bara rösta ja till allmänna paroller utan att man ser något reellt förslag bakom har aldrig varit socialdemokratisk politik och var det inte heller 1982.

Börje Hörnlund tycker att det är bra att det nu råder politisk enighet om att man verkligen skall göra insatser för att se till att ungdomar får arbete, utbildning eller praktik. Ja, det är bra. Men det är desto mer synd att en stor del av kammarens ledamöter mäter sig ut ur denna politiska enighet genom att säga nej till ungdomslagen, och de gör det, tycker jag, på ett mycket märkligt sätt.

Jag har inte backat, Bengt Wittbom, inte på någon enda punkt när det gäller ungdomslagen. Jag säger i dag precis det jag sade när ungdomslagen infördes, nämligen att vi behöver någonting i stället för att betala ut kontant arbetsmarknadsstöd till ungdomar. Det finns ingen sämre väg än att säga till ungdomar: Ni får börja ert arbetsliv med att få pengar på fickan, men vi behöver inte era arbetsinsatser.

Men ungdomslagen är inte den enda åtgärden. Det sade regeringen klart och tydligt när vi skrev propositionen om ungdomslagen. Även om det blev en del ändringar när propositionen behandlades i riksdagen stod den punkt kvar som säger att ungdomslagen inte skall vara någon förstahandsåtgärd. Ungdomslagen skall tas till när alla andra åtgärder prövats.

Jag beklagar djupt att de andra partierna nu är beredda att i praktiken åter slå in på en väg som innebär mycket stora risker för en kraftigt ökad ungdomsarbetslöshet och för att vi återigen hamnar i en situation där vi är tvungna att ta upp penningpåsen och betala ut kontanta bidrag. Jag tycker att det är glädjande att förslagen från de borgerligas sida inte har vunnit hela riksdagens gehör, utan att vi kan ha ungdomslagen kvar även i fortsättningen och diskutera hur vi skall förbättra och förändra dem, diskutera vilka andra åtgärder som skall komplettera arbetsmarknadspolitiken när det gäller ungdomarna. Det är en farlig väg man ger sig in på när man vill riva bort det som vi vet har inneburit för tiotusentals ungdomar att de gjort en bra arbetsinsats i stället för att få kontant arbetsmarknadsstöd.

Bengt Wittbom sade att den promemoria som en expertgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet har utarbetat innehåller stoff till interna konflikter. Jag begriper uppriktigt sagt inte ett dyft av vad han menar. Jag tror faktiskt inte att Bengt Wittbom behöver bekymra sig särskilt mycket över mitt förhållande till vare sig mina partivänner i riksdagen eller fackföreningsrörelsen.

Vad sägs då i denna promemoria? Vilka är de viktiga grundläggande fakta som presenteras? Jo, där sägs att arbetsförmedlingen är en central del av arbetsmarknadspolitiken och att vi inte skall ha privata arbetsförmedlingar som Bengt Wittbom föreslår.

Vad mera sägs i promemorian? Jo, att vi skall satsa på arbetsmarknadsutbildningen. Vi skall bygga vidare på den arbetsmarknadsutbildning som vi har. Vi skall satsa på att inom arbetsmarknadspolitiken fördela resurserna så att de i första hand kommer dem till del som har sämst förutsättningar att klara sig själva.

Om man läser de motioner och de reservationer som Bengt Wittbom står bakom ser man att det är helt andra tankegångar som finns där, i år liksom tidigare. De som skall klara sig på arbetsmarknaden mest och bäst med den moderata politiken är de som arbetsgivarna själva framför allt är intresserade av att anställa. Det är därför man enligt de moderata recepten skall röja undan stora delar av den trygghetslagstiftning som vi har på arbetsmarknaden.

Det finns ingenting i den promemoria som arbetsmarknadsdepartementet har gett ut som i fråga om trygghetslagarna stämmer överens med de motionsförslag och de reservationsförslag som Bengt Wittbom har lagt fram. Är det så att Bengt Wittbom har funnit att promemorian i stora delar stämmer överens med vad han innerst inne tycker, så välkomnar jag honom. Då har vi förutsättningar att tillsammans forma en mycket bra arbetsmarknadspolitik.

Det som promemorian framför allt kritiserar i arbetsmarknadspolitiken är att vi har haft för mycket av kontant arbetsmarknadsstöd. Det är en uppfattning som jag delar till fullo. Vi måste göra ytterligare insatser för att minska det kontanta arbetsmarknadsstödet del av arbetsmarknadsdepartementets budget.

Vad promemorian ytterligare kritiserar i den hittillsvarande verksamheten är att arbetsmarknadspolitiken har fått ta på sig en för stor börda för att klara sysselsättningspolitiken. Vi har haft för många människor i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att det skall vara riktigt bra.

Jag vet inte hur många gånger jag har stått i den här talarstolen och sagt att det inte är något självändamål för en arbetsmarknadsminister att ha mycket folk i beredskapsarbeten, i ungdomslag och i andra sådana verksamheter. Tvärtom! Vi måste sträva efter att det blir så få som möjligt.

Problemet bakom det, Bengt Wittbom och ni andra från de borgerliga partierna som talat här, är att vi 1982 övertog ett land där arbetslösheten steg snabbare än i Europa i övrigt. Den snabba ökningen av arbetslösheten som vi fick ta över från de borgerliga regeringarna gjorde det nödvändigt för oss att lyfta oss själva i håret, att sätta in varje resurs som tänkas kunde i arbetsmarknadspolitiken. Det är nämligen den snabbaste vägen att minska arbetslösheten, och för oss fanns det ingen viktigare uppgift än att minska arbetslösheten.

Andre vice talmannen anmälde att Börje Hörnlund, Bengt Wittbom och Lars-Ove Hagberg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

38 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1985/86:104 Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 1992

1985/86:158 Godkännande av Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet

39 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:445 av *Lars Werner m. fl.*

1985/86:446 av *Ulf Adelsohn m. fl.*

1985/86:447 av *Elving Andersson m. fl.*

1985/86:448 av *Christer Eirefelt m. fl.*

Lag om näringsförbud, m. m. (prop. 1985/86:126)

Prot. 1985/86:107

3 april 1986

Meddelande om interpellation

40 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 3 april

1985/86:163 av *Tore Claeson* (vpk) till bostadsministern om bostadsförvaltningen inom de allmännyttiga bostadsföretagen:

Frågor om de kommunala bostadsföretagens verksamhet och sociala ansvar har varit livligt debatterade under senare tid. Orsaken är som bekant att ett antal allmännyttiga bostadsföretag sedan en tid tillbaka överlämnat en del av sitt bostadssociala ansvar till privatföretag – av typen Förvaltnings AB Formator. Detta har medfört svåra problem för många hushåll i s. k. problemområden.

Trots kommunernas ansvar för sina invånares bostadsförsörjning har flera kommuners bostadsföretag genom att överlåta förvaltningsproblem på privata företag motverkat många människors rätt till trygghet i boendet och rätten till en bra bostad.

Det synes också helt klart att resp. allmännyttiga bostadsföretag inför trycket av olika svårigheter och problem alltför lättvindigt överlåtit uppgifter åt privata intressen och gett dem långt gående fullmakter att söka skapa "normalsvenska" områden. Alla som bor där skall tydligen ha fast jobb, inte ha några sociala problem eller vara i behov av social omsorg eller annan kommunal service, aldrig ha haft några betalningsanmärkningar, osv.

Sålunda ställs krav på enskilda hyresgäster och tillämpas arbetsmetoder som många reagerat mot. Bl. a. har nio socialsekreterare i Haninge och Tyresö kommuner i tidskriften *Socialt arbete* (nr 1/86) riktat skarp kritik emot dessa. Frågor har med rätta ställts, och det har ifrågasatts om arbetsmetoderna är förenliga med kommunernas skyldigheter enligt socialtjänstlagen, med allmännyttiga bostadsföretags uppgifter och verksamhet, med bostadsförsörjningslagen, etc.

Med förvåning har många hyresgäster också noterat det engagemang som de allmännyttiga bostadsföretagens serviceorganisation, SABO, lagt ned på att stödja privata förvaltningsföretag, i stället för att hjälpa sina företag att själva klara sina uppgifter.

Arbetet med att skapa goda bostadsområden måste bedrivas i samklang med de berörda hyresgästerna och sociala myndigheter. Man måste hjälpa, inte stjälpa dem som har det svårt. Det synes helt klart att verksamhet av det

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Meddelande om frågor

slag Formator bedriver riktar sig främst mot hushåll med låga inkomster, barnfamiljer, ensammodrar med barn, invandrare och personer med sociala problem.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga bostadsministern:

1. Vill bostadsministern medverka till åtgärder som förhindrar att bostadsföretagen överlåter svåra förvaltningsproblem i s. k. problemområden till privata förvaltningsföretag?
2. Vill bostadsministern medverka till att de allmännyttiga bostadsföretagen inte frånhänder sig bestämmanderätten och bedömningar angående hyresgästers sociala situation, möjlighet till kvarboende osv?
3. Kommer bostadsministern att ta något initiativ i syfte att undanröja olämpliga arbetsmetoder och underlätta för att en bostadspolitik grundad på ett socialt synsätt skall vara vägledande för bostadsförvaltningen?

41 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 3 april

1985/86:455 av *Wiggo Komstedt* (m) till statsrådet Birgitta Dahl om eltaxorna:

I olika uttalanden har energiministern sagt att om inte elkonsumenterna sjunker, så måste vi höja elpriset med uppemot 50 %.

Detta är ett för många märkligt uttalande. Under de s. k. oljekrisåren fick vi ständigt höra från alla ansvariga att vi måste sänka oljeförbrukningen och särskilt satsa på inhemska energislåg. Vi var också många som satsade – för den enskilde ganska höga belopp – på olika nya energikällor, t. ex. värmepumpar. Staten uppmuntrade också detta genom särskilt förmånliga lån. Nu är det faktiskt så att dessa värmepumpar uteslutande drivs med el, och de kan inte heller drivas med annan typ av energi. Många frågar sig om statsrådets uttalande om att straffhöja elenergin är att tyda såsom ett tack till alla dem som satsat på dyra alternativa energisystem?

Med stöd av det ovan sagda vill jag därför fråga statsrådet Dahl:

Vilka åtgärder kan vid en eventuell chockhöjning av eltaxorna förväntas från regeringens sida för att hjälpa dem som satsat på alternativa, eldrivna energisystem?

1985/86:456 av *Filip Fridolfsson* (m) till statsrådet Bengt Göransson om ifrågasatt avgiftsbeläggning av musikaliska verk som framförs under gudstjänst:

Ofta händer att församlingar spelar in gudstjänster på band för att kunna förmedla dessa till gamla och sjuka.

STIM kommer nu att kräva ersättning av församlingar för denna verksamhet. Enligt uppgift menar STIM att avgift i framtiden skall erläggas även för musik som – utan att inspelning sker – framförs under gudstjänst.

Är statsrådet beredd att verka för att hittillsvarande möjligheter att framföra musikaliska verk i samband med gudstjänster inte inskränks genom avgiftsbeläggning?

Prot. 1985/86:107
3 april 1986

Meddelande om frågor

1985/86:457 av *Margareta Persson* (s) till justitieministern om markägares ansvar för brunnar:

Brunnar utan lock är fullständigt onödiga dödsfallor. I flera år har barnmiljörådet påtalat att lagen måste skärpas så att markägarens ansvar klart framgår. Nu har återigen en tragisk dödsolycka inträffat. En åttaårig pojke ramlade i en brunn och drunknade. Den här typen av olyckor är fullständigt onödiga, eftersom det är lätt att sätta dit låsbara lock som finns i handeln.

I sitt remissvar över betänkandet SOU 1985:24 Ordninglag, som lämnades i december 1985, betonade barnmiljörådet behovet av säkerhetsanordningar. Detta krav fanns inte med i utredningens förslag.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga justitieministern:

Kommer regeringen att lägga fram förslag till ändring i lagstiftningen så att markägaren får ansvar för att brunnar förses med säkerhetsanordningar?

42 § Kammaren åtskildes kl. 17.49.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren